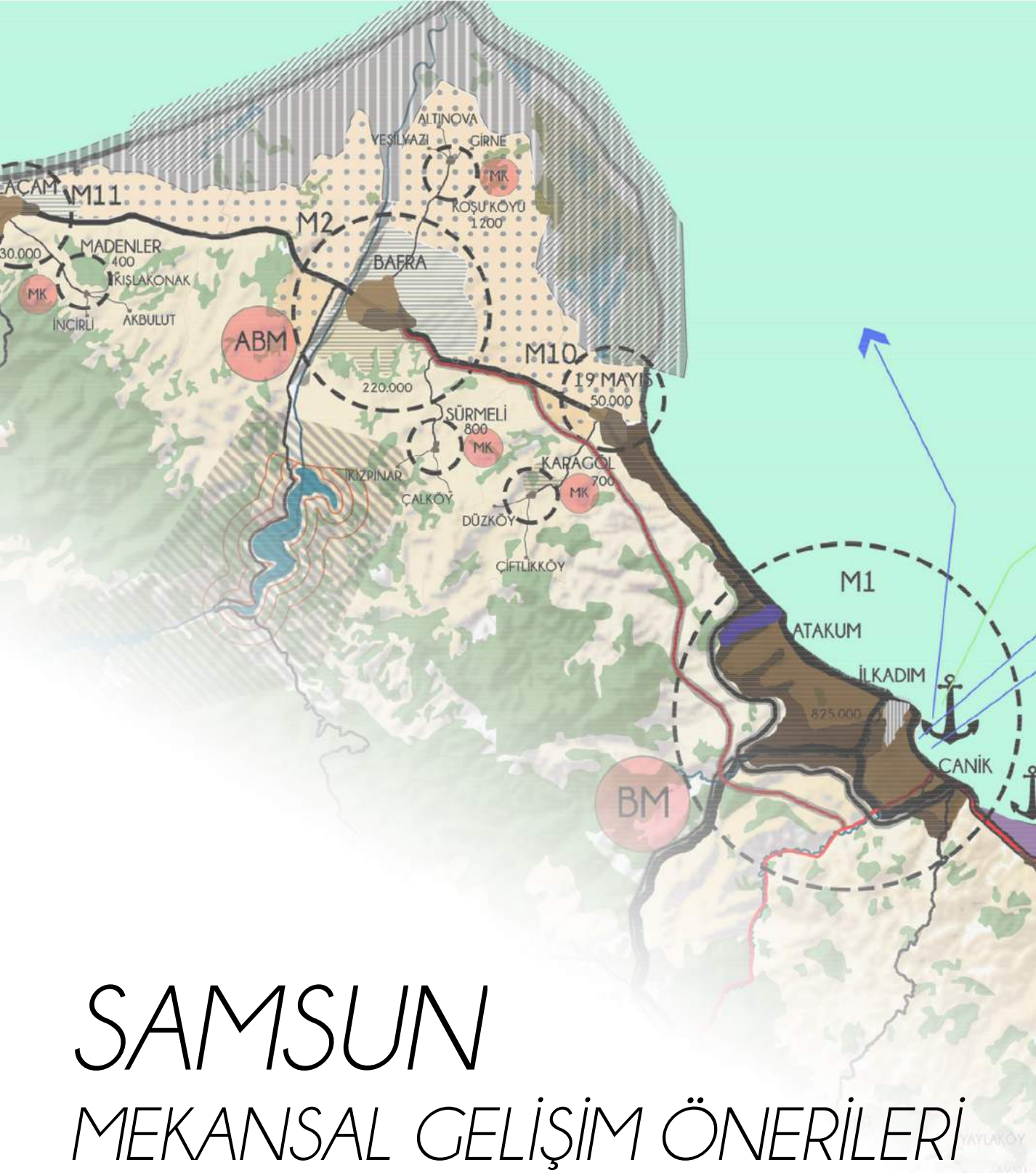

SAMSUN

MEKANSAL GELİŞİM ÖNERİLERİ

OKA
ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Samsun Mekansal Gelişim Önerileri

OKA
ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI
MIDDLE BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 2
ŞEKİLLER LİSTESİ 3
TABLOLAR LİSTESİ 6
KISALTMALAR 7
1. GİRİŞ 8
1.1. Stratejik Mekânsal Planlama Kavramına Genel Bakış 8
1.2. Türkiye'de Mekânsal Stratejik Planlama 9
1.3. ODTÜ ŞBP 2016-2017 Samsun Planlama ve Tasarım Stüdyosu SMP Çalışması 10
2. METODOLOJİ 12
2.1. Mevcut Durum Analizi Aşaması 12
2.2. Temel Sorunların Tespiti ve Vizyon Belirleme Aşaması 13
2.3. Stratejik Amaçları, Politikaları ve Temel Öngörüleri Üretme Aşaması 13
3. SAMSUN İLİ 1/150.000 ÖLÇEKLİ STRATEJİK MEKANSAL PLANLARI 15
3.1. ÇALIŞMA GRUBU 1: B(AĞ)LANTI KENTİ SAMSUN 15
3.1.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon 15
3.1.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler 16
3.2. ÇALIŞMA GRUBU 2: ÇOK FONKSİYONLU BÖLGE KENT SAMSUN 22
3.2.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon 22
3.2.1. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler 22
3.3. ÇALIŞMA GRUBU 3: DENGELİ GELİŞEN AĞ KENT SAMSUN 29
3.3.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon 29
3.3.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler 31
3.4. ÇALIŞMA GRUBU 4: EKOLOJİK DENGE KENTİ SAMSUN 39
3.4.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon 39
3.4.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler 39
3.5. ÇALIŞMA GRUBU 5: ESNEYEBİLİR KENT SAMSUN 49
3.5.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon 49
3.5.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler 51
3.6. ÇALIŞMA GRUBU 6: HİDROKENT SAMSUN 59
3.6.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon 59
3.6.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler 59
3.7. ÇALIŞMA GRUBU 7: MARKAKENT SAMSUN 66
3.7.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon 66
3.7.2. Stratejik Amaçlar ve Politikalar 69
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 78
KAYNAKÇA 82

ÖNSÖZ

Uluslararası ölçekte ekonomide, nüfus dinamiklerinde ve sosyal ilişkilerde değişim ve dönüşümlerin yaşandığı bu dönemde, bu değişimlerin bölgeler ve kent mekanları üzerindeki etkileri doğrudan görülebilmektedir. Bu bağlamda, stratejik bir bakış açısıyla hazırlanan ve ulusal planlama çalışmalarının tamamlayıcısı niteliğinde olan bölgesel planların önemi yadsınamaz bir gerçektir. Uluslararası düzeyde rekabet edebilirlik, küresel ekonomiye eklemlenme, sürdürülebilirlik gibi konular tartışılırken, eş zamanlı olarak doğacak olan mekânsal ihtiyaçların doğru analiz edilmesi ve kent mekanlarının bu doğrultuda planlanması, vatandaşlarımızın sağlıklı çevrelerde, refah içinde yaşaması açısından oldukça önemlidir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2016-2017 Samsun Planlama ve Tasarım Stüdyosu tarafından yapılan 1/150.000 ölçekli stratejik mekânsal planlama çalışması, Samsun'un ve içinde bulunduğu bölgenin planlarının hazırlanması sürecinde yer alan ilgili kurumların önümüzdeki dönemde yararlanabileceği stratejileri, politikaları ve faaliyetleri mekânsal boyutları ile irdeleyen bir çalışmadır. Çalışmada uluslararası planlama literatürünün güncel tartışmaları, ülkemizin ulusal ve bölgesel ölçekli planları, Samsun'un kendine özgü doğal, ekonomik ve sosyal dinamikleri göz önünde bulundurulmuştur.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı tarafından, bu çalışmaların derlenmesi ile oluşturulan Samsun Mekânsal Gelişim Önerileri Raporunun ilimizin mekânsal gelişimi ve sosyo-ekonomik kalkınması için yol gösterici olmasını temenni ederken, bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyelerine, araştırma görevlilerine, 2016-2017 akademik yılı 4. sınıf öğrencilerine ve OKA yetkililerine teşekkür ederim. Samsun Mekânsal Gelişim Önerileri Raporunun ilimize hayırlı olmasını dilerim.

Samsun Valisi

Osman KAYMAK

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Bölgesel ulaşım bağlantıları ve hareketlilik 17

Şekil 1.2: Bölgesel üretim ağları ve liman bağlantıları 17

Şekil 1.3: Bölgesel üretim bağlantıları 18

Şekil 1.4: Samsun merkez kademelenmesi 19

Şekil 1.5: Samsun İlçeleri Üretim Odakları 19

Şekil 1.6: Kooperatif Örgütlenme Şeması 20

Şekil 1.7: 1/150.000 ölçekli plan paftasından Samsun Merkez'i ve Çarşamba'yı kapsayan bir kesit 21

Şekil 2.1: Bölgede koridorlaşan, kentte odaklanan sektörler 23

Şekil 2.2: Kavak ve Asarcık İlçelerinin Samsun kent merkezi ile ilişkileri 23

Şekil 2.3: Kavak ve Asarcık İlçelerinin çevre ilçeler ile ilişkileri 24

Şekil 2.4: 1. Etap 2016-2020 24

Şekil 2.5: 2. Etap 2020-2030 25

Şekil 2.6: 3. Etap 2030-2036 26

Şekil 2.7: Çok Fonksiyonlu Bölge Kent Samsun, 1/150.000 Ölçekli Stratejik Mekânsal Plan Paftası 27

Şekil 3.1: Samsun İlinde kıyı boyunca merkezleşme 29

Şekil 3.2: Samsun İlinde doğal ve kültürel değerlerin tahribatı 30

Şekil 3.3: Yerel düzeyde (sol) ve bölgesel düzeyde (sağ) çok merkezlilik 30

Şekil 3.4: Bölgesel üretim ve dağıtım ağları 31

Şekil 3.5: İl düzeyinde sektörel ilişkiler 31

Şekil 3.6: Bölgesel ulaşım ilişkileri 32

Şekil 3.7: İl düzeyinde sektörel koridorlar 32

Şekil 3.8: Samsun ölçeğinde yerleşim kademelenmesi 33

Şekil 3.9: Kızılırmak Ekolojik Ağı 35

Şekil 3.10: Yeşilırmak Ekolojik Ağı 36

Şekil 3.11: Kent merkezi büyüme stratejileri 37
Şekil 3.12: İlçeler büyüme stratejileri 38
Şekil 4.1: Bafra, Çarşamba ve Ladik alt merkezleri 41
Şekil 4.2: Kırsal mekansal organizasyon 41
Şekil 4.3: Biyolojik çeşitliliği korunmuş ekolojik koridor 41
Şekil 4.4: Samsun kent merkezi ve alt merkezler arasındaki ulaşım bağlantıları 42
Şekil 4.5: Proje öncesi ve sonrası ilçelerin erişilebilirlik durumları 42
Şekil 4.6: Çarşamba, Bafra ve Ladik kent gelişim yönleri 43
Şekil 4.7: Biyoçeşitliliği sağlanmış ekolojik koridor 44
Şekil 4.8: Altınkaya ve Derbent Barajları çevre düzenlemesi 44
Şekil 4.9: Samsun Bütünleşik Kıyı Yönetim Planı 45
Şekil 4.11: Kıyı-kent ilişkisi 48
Şekil 4.12: Önerilen yerleşim alanı yönü, Bafra ve Çarşamba Ovaları 48
Şekil 4.13: Kurulacak şehir üniversitesi – OMÜ İlişkisi 48
Şekil 5.1: Deprem kuşakları, taşkın ve heyelan riskli alanlar, tarım toprakları ve yapılaşma 49
Şekil 5.2: Çarşamba ve Bafra yerleşimleri, enerji nakil ve doğal gaz boru hatları 50
Şekil 5.3: Vizyon, politikalar, sonuçlar 51
Şekil 5.4: Samsun'da alternatif enerji potansiyelleri 52
Şekil 5.5: 1. Ve 2. Derece tarım arazileri, havza koruma kuşakları 52
Şekil 5.6: Orta Karadeniz Bölgesi Deprem Koordinasyon Merkezi Samsun 53
Şekil 5.7: Taşkın kontrol yöntemleri 54
Şekil 5.8: Samsun İli genelinden tarım sektörü organizasyonu 55
Şekil 5.9: Köy kademelenmesi 55
Şekil 5.10: Turizm rotaları 56
Şekil 5.11: Samsun İli genelinde kurulması öngörülen MYO'lar 56
Şekil 5.12: Samsun İli genelinden sanayi sektörü organizasyonu 57
Şekil 6.1:" Hidrokent Samsun" vizyonuna göre Samsun İlçeleri 60

Şekil 6.2: Gelişme ve Koruma Koridorları 62

Şekil 6.3: Hidrokent Samsun, 1/150.000 Ölçekli Stratejik Mekânsal Plan Paftası 66

Şekil 7.1: Samsun'da sanayi sektörünün mekânsal örgütlenmesi 68

Şekil 7.2: Samsun'da tarım sektörünün mekânsal örgütlenmesi 68

Şekil 7.3: Dünyada, Türkiye'de ve Samsun'da 1000 kişiye düşen yatak sayısı 68

Şekil 7.4: Samsun merkez ilçeler-çevre ilçeler arası etkileşimler 69

Şekil 7.5: Samsun'da eğitim sektörünün mekânsal örgütlenmesi 69

Şekil 7.6: Markakent Samsun Vizyonu ve temel ilkeleri 70

Şekil 7.7: Samsun'da sektörel ilişkiler 70

Şekil 7.8: Markalaşma yolundaki Samsun'da sektörel ilişkiler 70

Şekil 7.9: Organik tarım koridoru 72

Şekil 7.10: Batı organik tarım örgütlenme şeması 73

Şekil 7.11: Doğu organik tarım örgütlenme şeması 73

Şekil 7.11: Medikal Sanayi Koridoru 75

Şekil 7.12: Turizm Koridoru 76

Şekil 7.13: Eğitim kademelenmesi 78

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Geleneksel Planlama ve SMP arasındaki temel farklar 9

Tablo 1.1: Kooperatif Birimlerinin Sorumlulukları 20

Tablo 1.2: 2036 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri 21

Tablo 2.1: 2036 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri 28

Tablo 2.2: Samsun kent merkezi, Asarcık ve Kavak'a yönelik kentsel gelişme yaklaşımları 28

Tablo 3.1: 2035 yılında istihdam oranlarında ve nüfusta meydana gelecek değişiklikler 37

Tablo 4.1: Bütünleşik Kıyı Yönetim Planı Alt Bölge Özellikleri 45

Tablo 4.2: 2036 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri 47

Tablo 5.1: Mekânsal organizasyon senaryoları 58

Tablo 5.2: 2040 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri 58

Tablo 6.1: 2035 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri 65

KISALTMALAR

ARGE:	Araştırma ve geliştirme
AVM:	Alışveriş Merkezi
GZFT:	Güçlü yanlar, zayıf yanlar, fırsatlar, tehditler
KAİP:	Koruma amaçlı imar planı
KSS:	Küçük sanayi sitesi
MSP:	Mekânsal stratejik planlama
MYO:	Meslek yüksek okulu
ODTÜ:	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
OMÜ:	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
OSB:	Organize sanayi bölgesi
SMP:	Stratejik mekânsal planlama
ŞBP:	Şehir ve bölge planlama
UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
YHGP:	Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi

1. GİRİŞ

1.1. Stratejik Mekânsal Planlama Kavramına Genel Bakış

Günümüzde çağdaş planlama pratiğinin karşı karşıya olduğu en önemli zorluklardan biri farklı ölçeklerde iç içe, üst üste veya yan yana gelişen bir dizi eş zamanlı karşıtlık ve çelişkilerle, bu karşıtlık ve çelişkilerin etkileşimlerinden doğan gerilimler ile başa çıkabilmektir. Kentsel ve kırsal olanın yan yana birlikteliği (rurban), bu durumun beraberinde getirdiği gerilimler ve planlama disiplininin konu üzerinde uzun zamandır süregelen çözüm arayışları bu durumun en açık örneklerinden biridir. Günümüz kentlerinde mekânsal örüntünün farklılaşmasından kaynaklanan gerilimlerin gerisinde, aynı zamanda sosyo-mekânsal bir farklılaşma, değişim ve dönüşümler bulunmaktadır (Polat-Bilsel, 2007'den akt: Polat, 2010).

Bölgenin, kentin ve kırın mekânsal büyümesini, sosyo-ekonomik gelişimini ve geleceklerini şekillendirmede önemli rol oynayan ve bu amaçlara ulaşmak için eylemler ortaya koyan stratejik mekansal planlama (SMP) yaklaşımı oldukça önemlidir. SMP paradigmasında mekânın kullanımı ve yerleşme olgusu yeni boyutlar kazanırken, ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet edebilirlik, ulusal ve küresel ekonomiye eklemlenebilirlik, sürdürülebilirlik gibi kavramların ağırlığı gittikçe artmaktadır (Polat, 2010).

1960 ve 1970'lerde Avrupa'da hem kent hem de bölge ölçeğinde mekânsal pratikler daha çok proje bazlı ve arazi kullanım düzenlemesi temelli olarak gerçekleşmeye devam etmekle beraber, bölgesel, alt bölgesel ve kentsel düzeyde strateji üretme çabaları ortaya çıkmıştır (Healey, 1997'den akt: Polat 2010). Ancak 1980'li yıllarda dünyadaki sosyo-ekonomik düzende meydana gelen hızlı değişim, kentsel alanlarda yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Geleneksel planlama yöntemleri özellikle büyük kentlerde yaşanan sorunlar karşısında yetersiz kalmaya başlamış ve planlama disiplini yeni yaklaşım ve yöntemlerin arayışına girmiştir. 1960'lardan beri çeşitli denemeler yapılmış olsa bile, "Daha esnek bir yaklaşım" olarak stratejik mekânsal planlamanın planlama alanının gündemine girişi 1980'li yıllarda gerçekleşmiştir (Gedikli, 2016).

Stratejik mekânsal planlamanın amaçları ekonomik ve çevresel kutuplar arasında salınan çoklu bir içeriğe sahiptir. Bir yandan mekânın fiziksel gelişimine yönelik strateji ve politikaları geliştirirken, öte taraftan mekânın değişim/dönüşümünde dolaylı olarak etkisi olan ekonomik, sosyal, çevresel ve örgütsel strateji ve politikaları da ele alır. Bu politikalar *rekabet edebilirlik* ve *çevre politikaları* başlıkları altında toplanabilir. Yerel karar vericiler bir yandan küresel ekonomik düzleme entegre olabilmek için rekabet güçlerini artırmaya çalışırken, bir yandan da kendilerini diğer yerelliklerden ayırt eden çevresel/kentsel değerlerin korunması ve yaşam kalitesinin artırılması üzerinde durmaktadır (Gedikli, 2016).

Stratejik mekânsal planlama bir mekânın mevcut durumunu ortaya koyup ileride nasıl olacağını şekillendiren bir vizyon, eylemlerin ve uygulama araçlarının gerçekleştirilmesini sağlayan bir sosyo-mekânsal süreçtir (Albrechts, 2004'den akt: Allin ve Walsh, 2013). Stratejik mekânsal planlamada fırsatlar, tehditler, güçlü ve zayıf yönler değerlendirilir, paydaşlar ve olası iş birlikleri tanımlanır, uzun erimli bir vizyon ve perspektif dahilinde farklı sosyo-ekonomik grupları ve güç ilişkilerini göz önünde bulundurarak stratejiler yaratılır, çok düzeyli ve geniş bir yönetişim yapısı kurulur (Albrechts, 2006b'den akt: Polat, 2010). Polat'ın (2010) açıkladığı şekliyle stratejik mekânsal planlama:

"Olası gelecek için ortaya koyulan senaryo ve amaçlar çerçevesindeki bir 'kavramlar, işlemler ve araçlar' setidir".

Yukarıda açıklanan yönleri ile stratejik mekânsal planlama geleneksel, akılcı, hiyerarşik kapsamlı planlama geleneğinden oldukça farklıdır. Arazi kullanımı belirlemeleri temelli planlardan daha katılımcı ve aktör odaklı bir yaklaşıma sahiptir (Polat, 2010). Aşağıdaki tabloda geleneksel planlama ile stratejik mekânsal planlama yaklaşımları arasında değişiklik gösteren özellikler belirtilmiştir (Albrechts, 2006b'den akt: Polat, 2010).

	Geleneksel Planlama	**SMP**
Plan	Arazi kullanım planları ve master planlar	Stratejik planlar
Yönetişim	Yönetimin yol gösterici rolü	Yönetimin yol gösterici rolü bulunmakla beraber, müzakereci yönetişim anlayışı
Amaç	"Son ürün" niteliğinde planlar	"Değişimin bir aracı" niteliğinde planlar

Tablo 1: Geleneksel Planlama ve SMP arasındaki temel farklar

1.2. Türkiye'de Mekânsal Stratejik Planlama

Ülkemizde T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın tanımı ile "mekânsal strateji planı":

"Ülke kalkınma politikaları, bölgesel gelişme stratejileri ile bölge plan kararlarının mekânsal organizasyonunu sağlayan, ülke ve bölge düzeyindeki politika ve kararları alt kademe planlara aktaran, doğal tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesine yönelik mekânsal stratejileri belirleyen, sektörel kararları ülke düzeyinde mekânsal boyutlarıyla bütünleştiren ve uyumlaştıran, kentsel ve kırsal yerleşmeler, ulaşım sistemi ile sosyal teknik altyapının yönlendirilmesine dair mekânsal stratejileri belirleyen, yatırım yerlerinin belirlenmesi konusunda yönlendirme sağlayan, ülke düzeyinde ve bölgeler düzeyinde şematik ve grafik dille hazırlanan, sektörel ve tematik paftalar ve raporu ile bütün olan plandır." (www.csb.gov.tr)

Türkiye'de ülke ve bölge düzeyinde üretilen politikaların ve planlama kararlarının mekânsal boyutunun olmaması, mekânsal planlama tür ve ölçekleri arasında kademelenme ve ilişki kurulamaması, sektörel politikaların, planların ve strateji belgelerinin mekâna dair tedbirlerinde eşgüdüm sağlanamaması sebebiyle, ülkemizde mekânsal stratejik planların hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Mekânsal strateji planlama (MSP) çalışmaları bütünleşik bir süreç içinde, 4 aşamada yürütülmektedir. İlk aşamada akademisyenlerin de yer aldığı bir uzmanlar kadrosunun katkıları ile ülke ve bölge MSP'lerin usul ve esasları belirlenmiş; mevcut durum analiz ve değerlendirme raporu ortaya konmuş; ve nihai model geliştirilmiştir. Şu anda ülke ve belirlenecek pilot bölgede mekânsal strateji planlarına ilişkin veri toplama, araştırma ve analizlerin yapılması çalışmaları devam etmektedir. İzleyen süreçte, ülke ve pilot bölge mekânsal strateji planları hazırlanacaktır (www.csb.gov.tr).

Mekânsal strateji planlarının (MSP) hazırlanmasında;

- Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması,
- Afet zararlarının azaltılması,
- Kamu yararı, kaynak kullanımında etkinlik, verimlilik ve saydamlığın sağlanması,
- Altyapı, hizmet ve üretim faaliyetlerinin kentsel ve kırsal tüm alanları kapsayacak şekilde kalkınma politikalarına uygun olarak dağıtılması,

- Katılımcı süreçlerle hazırlanması,
- Çok disiplinli bir yapıda hazırlanması,
- Sektörel öncelikler arasında tamamlayıcılık ve bütünsellik ilişkisinin kurulması,
- Yenilikçi, esnek ve rekabetçi bir ekonomik yapının oluşturulması için gerekli mekânsal düzenlemelerin yapılması,
- Değişen koşullara uyum sağlanması,
- Mekânsal uyumun gözetilmesi,
- Yaşam kalitesinin artırılması,
- Kentsel ve kırsal alanlar arası mekânsal ilişkilerin güçlendirilmesi,
- Bilimsel araştırmalar ve verilere dayanarak hazırlanması ilke ve esaslarına riayet edilir (www.csb.gov.tr).

Mekânsal strateji planları ülke mekânsal strateji planı ve bölge mekânsal strateji planı olmak üzere iki farklı düzeyde hazırlanabilir. Ülke MSP ülke bütünü ile karasuları ve münhasır ekonomik bölgeleri kapsarken, bölge MSP belirlenen havza ya da Düzey-II bölgelerini kapsayacak şekilde, ülke MSP'sinde özel olarak odaklanılması gerektiği ortaya konulan bölgeler için hazırlanır. Bu planlarda şematik ve grafik bir dil kullanılır. Hazırlanan sektörel ve tematik paftalar ile plan raporu bir bütündür. Mekânsal strateji planlarının araştırma raporları planlama alanının dünya ve bölgesindeki yeri, gelişmesi kısıtlanacak veya özel koşullara sahip alanlar, yerleşmeler sistemi ve şehirleşme, sektörlerin mekânsal eğilimleri, temel altyapı ve ulaşım başlıkları altında hazırlanır. Elde edilen bilgilere dayanılarak, aşağıda listelenen sektörel ve tematik paftalar oluşturulur:

- Yerleşmeler sistemi ve kentleşme,
- Ulaşım sistemi,
- Su,
- Risk,
- Altyapı,
- Sektörel yatırımların mekânsal dağılımı ve özel uzmanlaşma bölgeleri,
- Özel ilkeler doğrultusunda planlaması gerekli alanlar,
- Geliştirilmesi kısıtlı veya özel koşullarla tanımlanan alanlar (www.csb.gov.tr).

1.3. ODTÜ ŞBP 2016-2017 Samsun Planlama ve Tasarım Stüdyosu SMP Çalışması

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2016-2017 akademik yılı boyunca CRP 401 ve CRP 402 dersleri kapsamında, Samsun ilinin mekânsal değişim ve gelişimini yönlendirici bir çalışmaya imza atmıştır. 1 akademik yılı kapsayan süreç içinde, Samsun için bölgesel ölçekten kentsel ölçeğe kadar mekânsal gelişim senaryoları oluşturulmuş, bu senaryolar yapılan detaylı analizlere dayandırılmış ve belirli bir vizyon doğrultusunda kurgulanmıştır. Çalışmanın başından sonuna kadar *planların kademeli birlikteliği* ilkesi uygulanmış, gelinen en son aşama olan kentsel tasarım çalışmasında dahi bölgesel ölçekte belirlenen stratejik hedeflere ulaşılabilmesi amacına hizmet eden mekânsal müdahalelerde bulunulmuştur.

Bu çalışmanın birinci ayağını oluşturan 1/150.000 ölçekli bölgesel planlama çalışması, hem planlama alan yazınında tariflendiği haliyle stratejik mekânsal planlarla, hem de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın tanımı ile "mekânsal strateji planları" ile büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu anlamda, ODTÜ tarafından yapılan bu çalışmanın, Samsun'un mekânsal strateji planının hazırlanması egzersizi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

İlerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde ele alınmış olan 8 farklı çalışma grubunun ortaya koyduğu son ürünlerde, Samsun'un önemli sorunlarını tespit edilmiş, konu ile ilgili alan yazın taraması yapılmış, çözümlere ilişkin teorik çerçeve belirlenmiş, uluslararası ve ulusal örnekten referanslar alınarak çözümler üretilmiştir. Geliştirilen stratejiler üst ölçekli olmaları sebebiyle, genellikle ekonomik ve sosyal nitelikte olmakla beraber her birinin mekânsal bir boyutu mutlaka bulunmaktadır. Yani, çalışma gruplarının hazırladığı 1/150.000 ölçekli Samsun stratejik mekânsal planları, Samsun'un bölge, il ve kent ölçeğinde yaşadığı ekonomik ve sosyal sorunlara bulunan çözümlerin belirlenen alan kullanımları yolu ile oluşan mekânsal organizasyonlarını yansıtmaktadır.

Bu rapor, 8 çalışma grubunun hazırladığı Samsun stratejik mekânsal planlarını belirli bir format içinde ana hatları ile özetlemektedir. Planların Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi'nin stratejik amaç, öncelik ve tedbirleri ile ortaklaştıkları alanlar tespit edilmiş, böylelikle YHGP' de ele alınan ilgili konunun şehir planlama boyutunun SMP' den elde edilen bilgiler ışığında tekrar değerlendirilmesi için bir fırsat yaratılmıştır. Hazırlanan rapor, çalışma gruplarının ürettiği strateji ve politikaların uygulanabilirliğine dair yapılacak ek bir çalışmanın ardından, yerel karar vericiler için yararlanılabilecek bir doküman olacaktır.

2. METODOLOJİ

2.1. Mevcut Durum Analizi Aşaması

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 2016-2017 Samsun Planlama ve Tasarım Stüdyosu tarafından yapılan 1/150.000 ölçekli stratejik mekânsal planlama çalışması kapsamında, 8 adet çalışma grubu tarafından, Samsun ili için 30 yılı kapsayan bir planlama döneminde mekânsal değişim ve gelişim senaryoları oluşturulmuştur.

Yapılan çalışmanın metodolojisi, grupların belirledikleri vizyona bağlı olarak belirli bir ölçüde değişmekle birlikte, genel hatlarıyla bütün gruplar için aynıdır. 1/150.000 ölçekli bölgesel stratejik mekânsal planlama çalışmasına başlanmadan önce, Samsun İli aşağıda yer alan başlıklarda detaylı bir şekilde analiz edilmiştir:

- Bölgesel Gelişim

İl nüfusunda ciddi nicel ve nitel değişikliklere sebep olabilecek olaylar; küresel ve ulusal ölçekte meydana gelen ekonomik gelişmeler; ulusal, bölgesel ve kentsel planlar ve strateji belgeleri; ulaşım altyapısının ve lojistik altyapının gelişimi, bölgeye yapılan devlet yatırımları ve teşvikler, il için kritik önem taşıyan sanayi kurum ve kuruluşları bu başlık altında ele alınmıştır.

- Bölgesel ve Kentsel Ulaşım Ağı

Diğer illerden dört ulaşım moduyla Samsun'a erişim; TÜİK Bölgesel ulaşım göstergeleri; uluslararası yol bağlantıları; diğer Türkiye illeri ile ulaşım bağlantıları; 7. Bölge yol hacmi, hizmet kalitesi ve ulaşım bağlantıları; bölgesel sektörel ilişkiler bağlamında Samsun Limanı; Samsun ilçeleri arasındaki ulaşım ilişkileri ve kent içi ulaşım sorunları bu başlık altında ele alınmıştır.

- Doğal ve Çevresel Faktörler

Doğal/yapay eşikler ve kentin eşiklere göre gelişimi; eğim, bakı, topoğrafya ve depremsellik; kentin büyüme odakları; çevre sorunları ve yenilenebilir enerji potansiyelleri bu başlık altında ele alınmıştır.

- Kentsel Gelişim Tarihi

Sanayi gelişimi, ulaşım kararları, koruma alanları yaklaşımları, merkez ve alt merkez oluşumları, üniversitenin kuruluşu gibi faktörlerin; tarihsel süreç içinde yapılan imar planı kararlarının kent ve mevzuatta meydana gelen değişikliklerin kent makro formuna etkileri bu başlık altında ele alınmıştır.

- Konut

TÜİK Konut istatistikleri ve konut stoku; konut stokunun kent bütününe dağılışı ve sosyo-ekonomik ilişkiler; kent merkezi, sanayi alanları ve üniversitenin konut alanlarıyla ilişkisi; Samsun'da konut sunum biçimleri; kentsel dokunun kent bütününe dağılımı; fiziksel özelliklere ve sunum biçimine göre konut tipolojileri; Samsun'da TOKİ ve kentsel dönüşüm uygulamaları bu başlık altında ele alınmıştır.

- Kentsel Ticari Merkez

Samsun'un merkez ilçelerinin diğer ilçelerle ilişkileri; Samsun'un ilçelerinin sosyo-ekonomik gelişmişliği; yerleşme merkezlerinin kademelenmesi; kent içi ticaret, turizm ve yönetim koridor ve

odakları; kent merkezinin gelişimi ve alana mekânsal müdahaleler; kent merkezi ve AVM kullanım durumu karşılaştırması bu başlık altında ele alınmıştır.

- Sanayi Yapısı

Karadeniz Bölgesi illeri arasındaki üretim ilişkileri; TR83 Bölgesi sanayi ve dış ticaret istatistikleri; TR83 Bölgesi'nde ve Samsun'da OSB ve KSS'lerin mekânsal dağılımı ve üretim potansiyelleri; bölgesel sanayi koridorları; Samsun'un ilçelerinin mevcut sanayi yapısı ve potansiyelleri; tarihsel süreçte Samsun'da sanayi alanlarının kentte yer seçim aşamaları, sanayi ve konut alanlarının gelişim ilişkileri; sanayi alanlarının il genelinde ve kent merkezinde mekânsal dağılımı bu başlık altında ele alınmıştır.

- Sosyal ve Teknik Altyapı

Bölge, il ve ilçe düzeyinde sağlık ve eğitim sektörlerinin mevcut durumu; sosyal donatı alanlarının, açık alanların, kültürel ve kamusal alanlarının yeterlilik durumları; Samsun'da su kaynakları, atık su arıtma ve kanalizasyon, katı atık yönetimi, doğalgaz altyapısı, enerji üretimi, elektrik kullanımı konuları bu başlık altında ele alınmıştır.

- Sosyo-ekonomik Yapı

Tarihsel süreç içinde Samsun'un demografik yapısını değiştiren kırılma noktaları; Samsun'un Türkiye ve bölge içindeki yeri; nüfusun mevcut yapısı ve nüfus öngörüleri; kırdan kente göç olgusu; kent merkezinin sosyo-ekonomik yapısı; ilçelerde öne çıkan sektörler bu başlık altında ele alınmıştır.

Çalışma grupları, analizler sonucunda elde edilen verilere dayanarak yapılacak stratejik mekansal planlama çalışmasının ana çerçevesini oluşturmuş, Samsun'u bölgesel ölçekte, il ölçeğinde ve kentsel ölçekte ele almış, temel değişim/gelişim strateji ve politikalarını üretmişlerdir. Yapılan üst ölçekli planlama çalışmasının metodolojisi aşağıda detaylı bir şekilde anlatılmıştır.

2.2. Temel Sorunların Tespiti ve Vizyon Belirleme Aşaması

Samsun İli bir önceki bölümde açıklandığı şekilde bölge, il ve kent ölçeklerinde kapsamlı bir şekilde analiz edildikten sonra, çalışma grupları öncelikle Samsun'da tespit ettikleri temel sorunları tanımlamışlardır. Bu problemlerin altında yatan nedenler irdelenmiş, problemlerin çözümlerine yönelik gerçekçi yaklaşımlar geliştirebilmek amacıyla sektörler ve/veya ilçeler bazında GZFT analizi yapılmış ve Samsun'un gelecek 30 yılı için bir vizyon belirlemişlerdir.

Problemlerin tespit edilmesi ve vizyonun belirlenmesi birbirini besleyen, eş zamanlı süreçler olarak ele alınmıştır. Örnek vermek gerekirse; çözülmesi gereken öncelikli sorunlar olarak Samsun'un tek merkezli gelişimini ve kıyılaşmayı belirleyen bir çalışma grubu, vizyonunu "Dengeli Gelişen Ağ Kent: Samsun" olarak tanımlamıştır. Ağ kent kuramının üç ayağını oluşturan çok merkezlilik, bağlanabilirlik ve erişilebilirlik kavramları ise, projede şehirlerarası ve şehir içi ulaşım sorunlarına özellikle odaklanılması gerekliliğini doğurmuş, yeni bir çalışma alanı ortaya çıkmıştır.

2.3. Stratejik Amaçları, Politikaları ve Temel Öngörüleri Üretme Aşaması

Bu aşamada, stratejik amaçlar belirlenmiş, bu amaçlara ulaşılabilmesi için uygulanacak politikalar geliştirilmiştir. Bu süreçte gerek görüldüğünde söz konusu uygulamanın uluslararası ve ulusal ölçekteki örnekleri incelenmiştir. Stratejik amaçlar doğrudan tespit edilen sorunların çözülmesini ve planlama dönemi sonunda belirlenen vizyona ulaşılabilmesini sağlamaya yönelik olarak geliştirilmiştir.

Politikalar ise stratejik amaçlar doğrultusunda ile ve bölgeye üst ölçekten yapılacak müdahaleleri kapsar ve bu müdahaleler uygun ölçekteki bir altlık üzerinde şematik olarak gösterilir. Bir başka deyişle, politikalar 1/150.000 ölçekli plan kararlarıdır. Ortaya konan son ürün olarak plan, kendisi için önem teşkil eden birimler (ilçeler, alt bölgeler, bölgeler, havzalar, çevre iller vb.) arasındaki en verimli mekânsal organizasyonu kurgulayan ve sosyo-ekonomik ilişkileri düzenleyen yol gösterici bir belge niteliğindedir.

Hemen hemen bütün çalışma grupları, 30 yıllık planlama periyodu içinde hayata geçirilmesi düşünülen politikaların uygulama programını 10 yıllık etaplar halinde hazırlamışlardır. Ek olarak belirledikleri vizyona bağlı olarak üzerinde özellikle durulması gereken konular ayrıca çalışılmış, konunun niteliğine göre sözel, sayısal ve/veya mekânsal olarak ifade edilmişlerdir.

Son olarak, özellikle alt ölçekli planlarda yerleşim/çalışma alanları organizasyonu üzerinde çalışılırken gruplara önemli girdiler sağlayacak nüfus öngörüleri ilçeler düzeyinde belirlenmiştir.

3. SAMSUN İLİ 1/150.000 ÖLÇEKLİ STRATEJİK MEKANSAL PLANLARI

3.1. ÇALIŞMA GRUBU 1: B(AĞ)LANTI KENTİ SAMSUN

3.1.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon

Sektörler ve odak noktaları arasındaki bağlantı eksiklikleri, ilk çalışma grubunun Samsun için tanımladığı temel problemdir. Bağlantısızlık sorunun **bölgesel ölçekteki** ayağını şehirlerarası ulaşım problemleri oluşturmaktadır. **İlölçeğinde** tarım-sanayi sektörleri arasındaki bağlantı eksikliği, eğitim-teknoloji faaliyetlerinin eksikliği ve merkez ilçe-diğer ilçeler arasındaki eşitsizlikler temel sorun alanı olarak tanımlanmıştır. Kıyı-kent kopukluğu ve kent içi ulaşım yetersizliği ise **kent ölçeğinde** tespit edilen sorunlar olmakla beraber, çalışılan ölçek sebebiyle (1/150.000) detaylı bir şekilde ele alınmaları mümkün değildir.

Bölgesel ölçekten bakıldığında, Samsun'da demiryolu taşımacılığı eksikliğinin önemli bir sorun olduğu belirtilmiştir. Karadeniz Bölgesi içinde doğu-batı doğrultusunda demiryolu olmaması ve yönetimsel merkez olan Ankara'ya ve batı illere demiryolu ile ulaşımın Sivas ve Kayseri üzerinden sağlanabilmesi, Samsun'un çevre iller ve diğer Türkiye illeri tarafından erişilebilirliğini azaltmaktadır. Ek olarak Türkiye'deki diğer limanlara kıyasla Samsun Limanı'nın kapasitesi düşüktür ve limanın kapasitesi kent içinde sıkışık olmasından dolayı arttırılamamaktadır. Samsun'da ulaşım altyapısının gelişememesinin önemli sebeplerinden biri, ilin coğrafi eşiklerle çevrili olmasıdır. Samsun'un ulaşım altyapısının gelişmesini ve yapılaşmasını doğuda Bafra Ovası, batıda Çarşamba Ovası ve güneyde eğimli arazi yapısı sınırlandırmaktadır.

İl ölçeğinde belirlenen problemlerden ilki tarım ve sanayi sektörleri arasındaki bağlantı eksiklikleridir. Burada vurgulanmak istenen bağlantı kopukluğu yalnızca tarım ve sanayi alanları arasındaki mekânsal kopukluk değildir. Kastedilen bağlantısızlık aynı zamanda tarımsal ürünlerin üretiminde ve tarımsal sanayide kullanılmak üzere girdiği süreçlerde yaşanan sorunlarla ilgilidir. Tarımda sulama-teknoloji-organizasyon yetersizliğinden dolayı tarım potansiyelinin tam verimle kullanılamaması, ilçelerde üretilen ürünlerin yerinde işlenememesi ve yerel ekonomiye katkı sağlayamaması, merkezde ve ilçelerde yeterli sayıda sanayi kuruluşu olmaması sebebiyle merkeze bağımlı hale gelmesi, OSB ve diğer sanayi kuruluşlarının tam kapasite ile kullanılamaması bu alanda belirlenen ana problemlerdir.

İl ölçeğinde belirlenen ikinci problem ise eğitim ve teknoloji faaliyetlerinin yetersizliğidir. Bu problem tarımsal üretim ve tarımsal sanayi bağlamında ele alınmıştır. Samsun'da tarım ve tarımsal sanayi; tarımsal verimliliği artırmak üzere yapılan ar-ge faaliyetlerinin ve teknolojik uygulamaların yetersizliği, tarımsal potansiyeli yüksek ilçelerde mesleki eğitim veren kurum/kuruluşların eksikliği nedeni ile eğitimli ve bilinçli üretici yetiştirilememesi, üretilen ürünlerin tarımsal sanayide kullanılıp işlenerek katma değerinin artırılamaması sorunlarıyla karşı karşıyadır. Başka bir deyişle, teknolojik faaliyetler ve tarımsal-endüstriyel eğitim entegre bir şekilde yürütülememekte, yetersiz kalmakta, bu nedenle tarım sektörünün verimliliği ve ile-bölgeye ekonomik katkısı düşmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, 1/150.000 ölçekli bu çalışmada detaylı olarak ele alınması mümkün olmamakla beraber "B(ağ)lantı Kenti Samsun" Çalışma Grubu tarafından **kent ölçeğinde** yaşandığı gözlemlenen sorunlar kıyı-kent arasındaki kopukluk ve kent içi ulaşım problemleridir. Limanın varlığı ve denize yakın alanlarda gerçekleşen sanayi faaliyetleri kıyının kentlilerce bir sosyal-kamusal alan olarak kullanılmasını engellemekte, kıyıda sosyal donatı alanlarının eksik olduğu görülmektedir. Ayrıca

kentin doğu-batı doğrultusunda uzanan lineer bir makro forma sahip olmasına bağlı olarak kentin doğu ve batı bölgelerinden kente erişim problemi görülmektedir.

Bu sorunlardan yola çıkarak çalışma grubu vizyonunu "Samsun'un Karadeniz Bölgesi'nde hizmet merkezi potansiyelini öne çıkarmak, çevre kentlerle gelişmiş ulaşım-iletişim ağları kurmak, sektörler ve odaklar arası kopuklukları gidermek, Samsun'u bölgesel **bağlantı** merkezi haline getirmek" olarak tanımlamışlardır. "Bağlantı" kavramına dayalı olarak kurgulanan vizyonun 3 temel ayağı bulunmaktadır. Bunlar; bağlantı (connection), koordinasyon (coordination) ve iş birliğidir (cooperation). *Bağlantı* kavramı, bölgeler-alt bölgeler arasındaki mekânsal ve sektörel ilişkilerin güçlendirilmesini, kentteki insan aktiviteleri ve doğal düğüm noktaları arasındaki ilişkilerin bulunarak kaliteli sosyal ağların yaratılmasını ifade etmektedir. *Koordinasyon,* farklı ölçeklerdeki mekansal birimler ve aktörler arasında kooperasyon sağlayarak işlevselliği artırma amacıyla uyumun ve ortak zeminin yaratılması anlamını taşımaktadır.Son olarak belirlenen vizyonun *iş birliği* ayağı sektörlerve bölgeler arasındaki iş birliğini ve ilişkileri güçlendirerek kentin rekabet edebilirliğini ve sektörlerin verimliliğini artırmaktır.

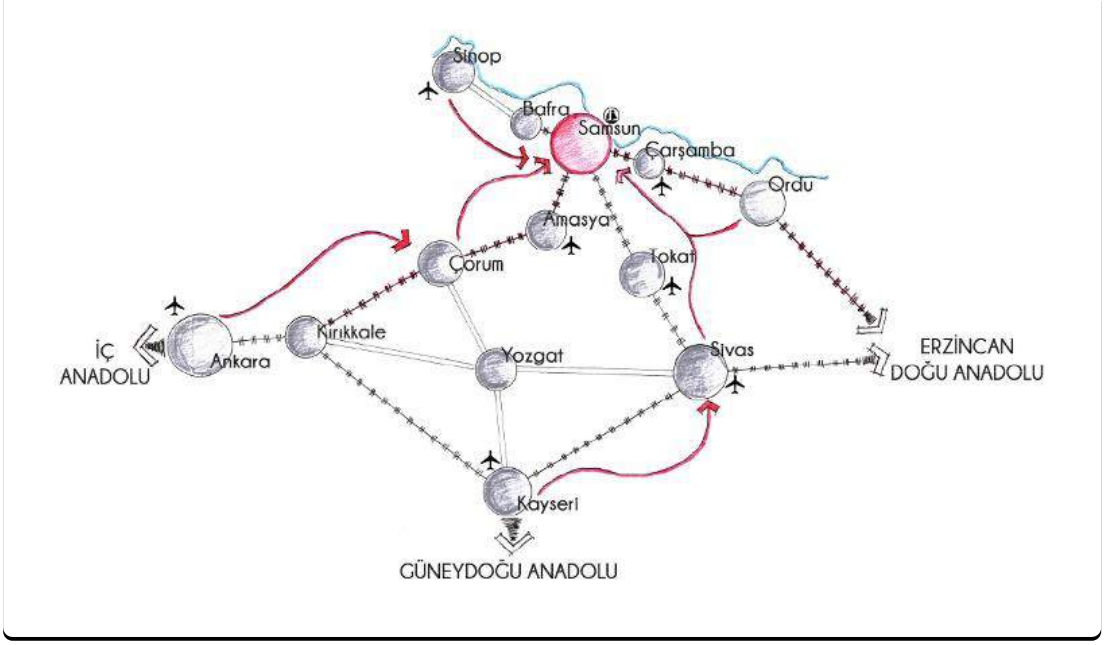
Çalışmada bağlantı kavramı üzerine kurgulanan bu vizyon, mekânsal bağlantı ve kurumsal bağlantı olmak üzere iki farklı eksende ele alınmıştır. Mekânsal bağlantının kurulmasının arazi kullanımlarının biraradalığı, growthpole[1] tipi gelişim ve ulaşım ağı üzerinden değerlendirilmektedir. Kurumsal bağlantının kurulmasının ise kooperatifçilik faaliyetleri ile kır-kent bağlantısının kurulması ve Samsun'un bölge merkezi olarak önerilmesi ile sektörler ve odaklar arası iş birliği kurulması aracılığıyla gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

3.1.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler

Çalışma grubunun belirlediği ilk strateji, bölgesel ölçekte ulaşım altyapısını kuvvetlendirmektir. Bu amaçla 6 ana politikadan oluşan bir politika seti oluşturulmuştur. Bu politika seti:

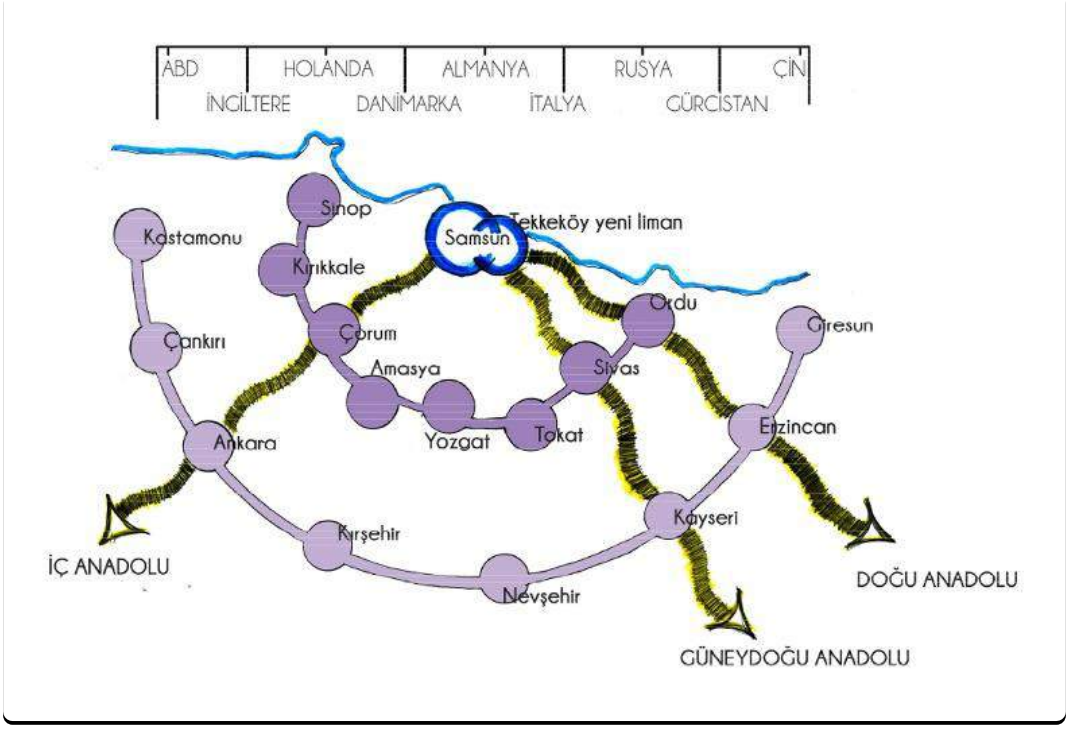
- Çevre kentlerle olan karayolları ulaşım ağını geliştirmeyi,
- Var olan demiryolu hattına en olarak Bafra-Ordu ve Samsun-Ankara arasında bir demiryolu hattı önermeyi (Samsun-Ankara arasında önerilen demiryolu hattı için Ulaştırma Bakanlığı'nın başlatmış olduğu yüksek hızlı tren projesi esas alınmıştır) ve İç Anadolu kentleri ile ulaşım bağlantısının Ankara üzerinden sağlanmasını,
- Samsun-Çarşamba Havaalanı kapasitesinin artırılmasını, yurtdışı seferlerin başlamasını, Samsun'un multimodal bir ulaşım noktası olması sebebi ile yatırımcılar için çekim noktası haline getirilmesini,
- Kapasitesi oldukça düşük olan Samsun Limanı'nın yanına Tekkeköy'de bir liman daha açılması ile, bölgenin uluslararası ticaret kapasitesinin artırılmasını içermektedir.

[1]İlk olarak 1949 yılında François Perroux tarafından ortaya atılan büyüme kutupları (growthpole) teorisine göre itici güce sahip olan kutup, bir iş birimi (bir şirket, sanayi kolu) veya bu birimlerden oluşan bir settir. Teknolojik ve teknik açıdan gelişmiş olan endüstrilerin yoğunlaştığı bu kutuplar, kendileri ile ilişkili ancak güçlü karakterden yoksun diğer endüstrilerde de geliş-meyi teşvik ederler ve bölgede gelişmeyi sağlarlar. Özetle, bu teoride, bir bölgenin ekonomik gelişimi, itici güce sahip endüst-riyel kutbun diğer endüstriler üzerindeki etkisinin yoğunluğu ile bağlantılıdır (Gavrila-Paven ve Bele, 2017).

Şekil 1.1: Bölgesel ulaşım bağlantıları ve hareketlilik

Ulaşım alanında gerçekleştirilecek olan bu müdahalelerden ve raporun ilerleyen kısmında açıklanacak olan tarım ve sanayi sektörlerinin geliştirilmesine yönelik atılacak adımlardan sonra, Samsun'un Türkiye içinde önemli bir lojistik üs haline gelmesi öngörülmektedir. Bir diğer beklenti ise, Türkiye'nin Karadeniz'e açılan önemli kapılarından biri olan Samsun'un ulaşım ağının gelişmesinin beraberinde gelecek olan ürün taşıma hizmetleri ile çevre kentlerin üretim olanaklarını da önemli ölçüde arttıracak olmasıdır.

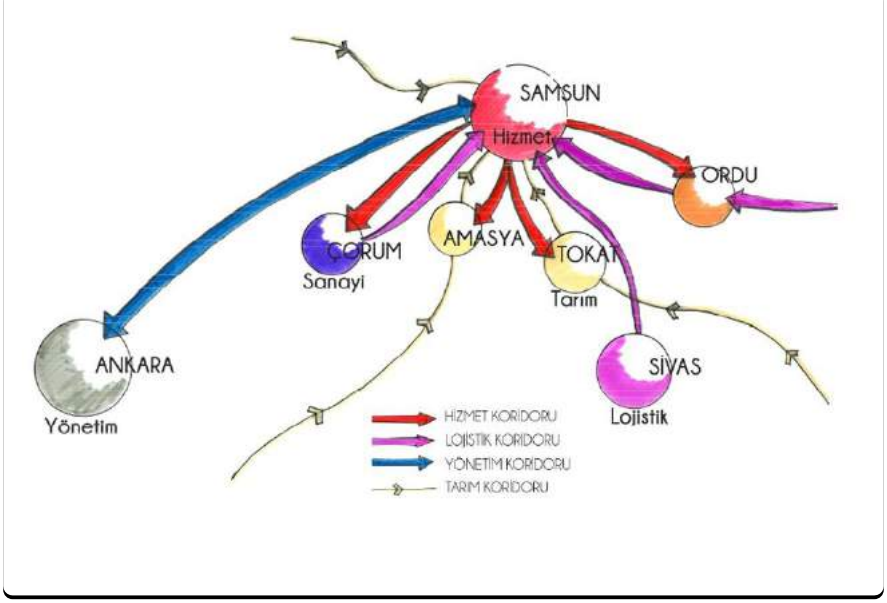

Şekil 1.2: Bölgesel üretim ağları ve liman bağlantıları

Grubun 2. stratejisi, sektörel bağlantıların sağlanmasıdır. Tarım ve sanayi, eğitim ve teknoloji sektörleri arasında bulunduğu tespit edilen bağlantı problemlerinin çözülmesine yönelik olarak uygulanacak politikalar şunlardır:

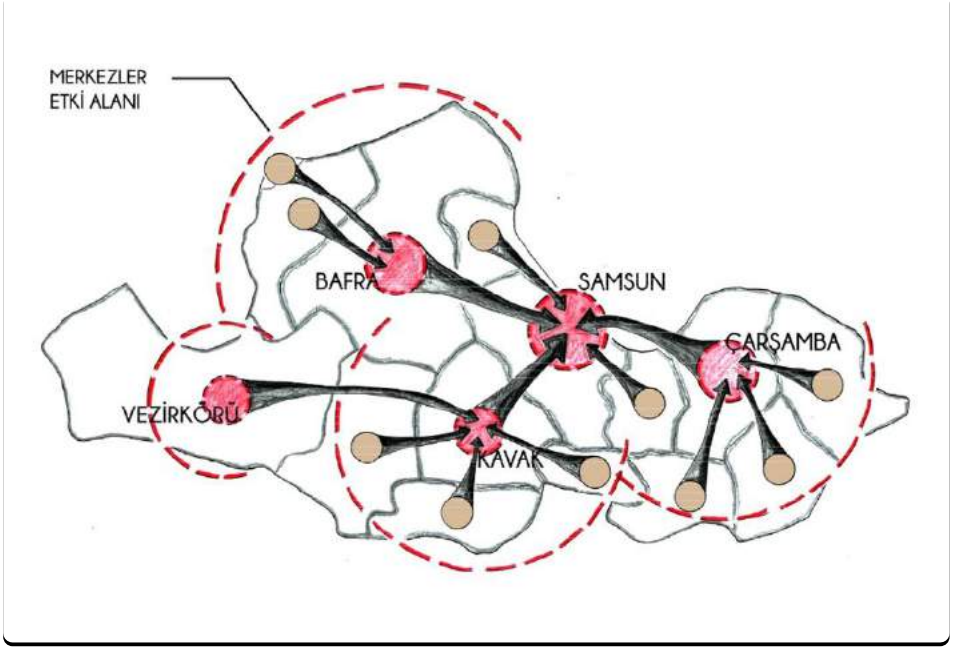
- Bölgesel ölçekte, Samsun'un çevre iller ve ülkenin yönetimsel merkezi olan Ankara ile koridor yapısında üretim bağlantıları kurulacak, koridor kurgusu İllerin sahip olduğu potansiyellere bağlı olarak geliştirilecektir. Örneğin Samsun ile Amasya ve Tokat arasında tarım; Çorum, Sivas ve Ordu arasında lojistik, Ankara arasında yönetim koridorları oluşturulacaktır. Bu koridorlar boyunca, belirlenen sektör doğrultusunda nüfus, mal ve bilgi akışı gerçekleşecektir.

- Samsun'un sahip olduğu iktisadi, toplumsal ve çevresel potansiyeller göz önünde bulundurularak bu kurgu içindeki merkezi konumu güçlendirilecek ve il üst düzey hizmetlerin üretildiği bölgesel bir merkez haline getirilecektir. Samsun'da iletişim altyapısı, yenilikçi tarım teknolojileri ve endüstrileri, yüksek katma değer üreten sanayi, finans sektörü, bölgesel ticaret hizmetleri ve lojistik sektörü geliştirilerek ilin rekabet gücü artırılacaktır.

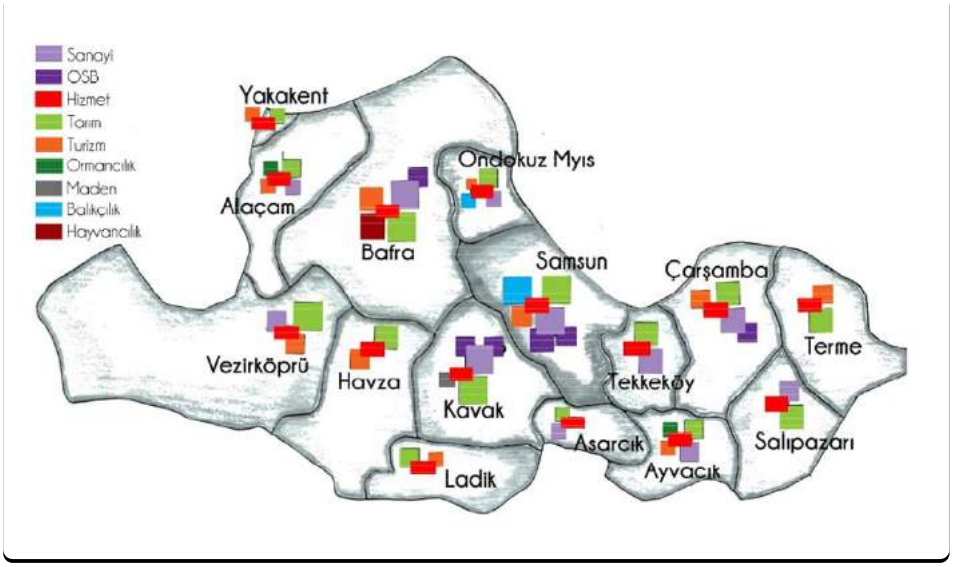
Şekil 1.3: Bölgesel üretim bağlantıları

- Samsun'un ilçeleri kademelendirilecek, bu kademelenmeye göre sosyal altyapının dağılımı sağlanacaktır. Bölgesel alt merkez olarak tanımlanan Bafra ve Çarşamba ilçelerinde ve kent hizmet merkezi olarak tanımlanan Kavak ve Vezirköprü ilçelerinde üniversite alt birimleri, sağlık birimleri, hizmet birimleri olacak, çevre ilçeler bu sosyal donatı alanlarından yararlanacaktır.

Şekil 1.4: Samsun merkez kademelenmesi

- Samsun'un ilçelerinde öne çıkan sektörlerin potansiyellerinin kullanılması için eğitim ve sanayi altyapısı güçlendirilecek, kooperatifçilik faaliyetlerinde bulunulacaktır. İlçelerin birbirleri ile ve merkez ilçe ile iletişim ve ulaşım bağlantıları geliştirilecektir. Bu yolla hem ilçelerdeki yerel ekonomiye katkı sağlanmış, hem de ürünlerin pazarlara dağıtımı kolaylaştırılmış olacaktır.

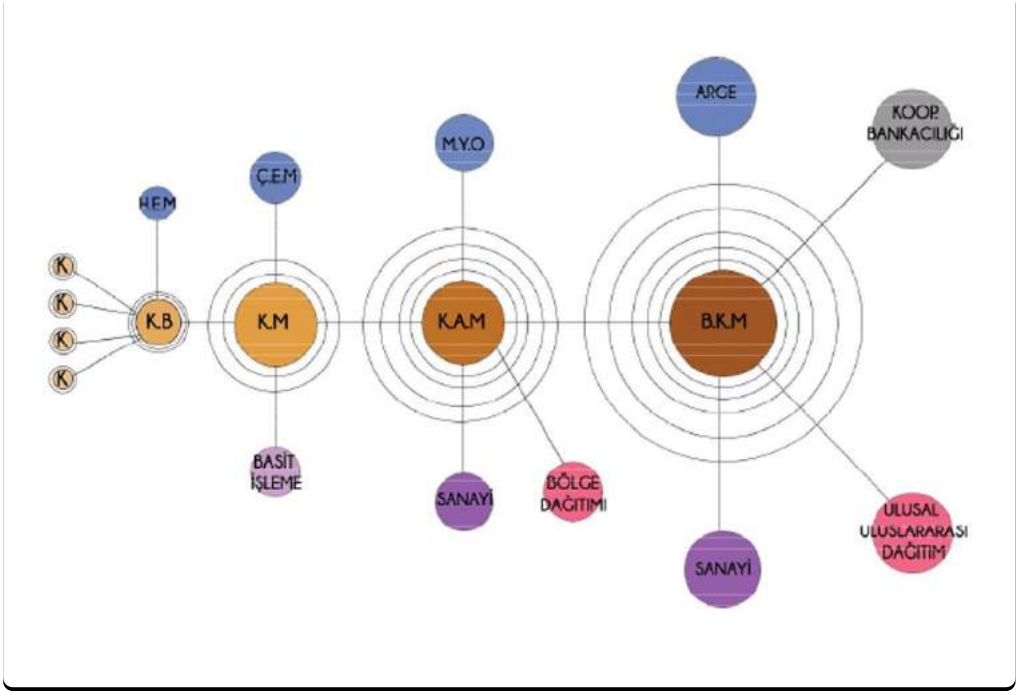

Şekil 1.5: Samsun İlçeleri üretim odakları

- Mevcut organize sanayi bölgeleri geliştirilecek, doluluk oranları maksimize edilerek tam kapasite ile hizmet vermeleri sağlanacaktır. İlçelerde ağırlıklı olarak üretilen tarım ürünlerinin (hammaddelerin) işlenebilmesi için ilçelerin sanayi altyapısı geliştirilecektir.

- Tarımsal üretimde kooperatifleşmenin etkinliği artırılacak, böylelikle tarımsal örgütlenmede mekânsal ve kurumsal bütünlük sağlanacak, üretici güçlendirilecektir. Kurulması öngörülen

kooperatif birimlerinin, yetki alanları içinde ar-ge çalışmalarını ve tarımsal eğitimi koordine etmesi planlanmaktadır. Kooperatif birimlerinin kademeleri ve görevleri aşağıda özetlenmiştir.

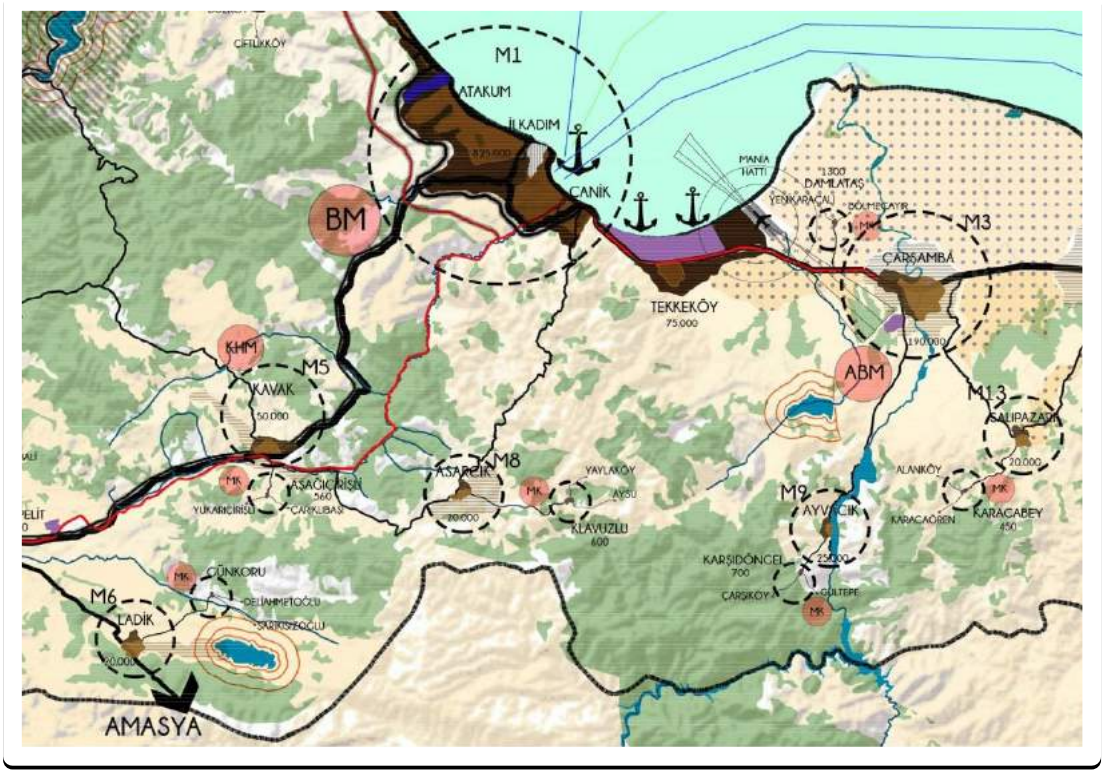
Şekil 1.6: Kooperatif örgütlenme şeması

Bölge Kooperatif Merkezi	Kooperatif Alt Merkezi	Kooperatif Müdürlükleri	Kooperatif Birimi	Kooperatif Alt Birimi
Merkezde bulunur.	Alt merkez olarak tanımlanan ilçelerde bulunur.	İlçelerde bulunur.	Merkez köylerde bulunur.	Köylerde bulunur. Ana üretim merkezidir.
Tarımsal sanayiden, ulusal ve uluslararası pazarlama faaliyetlerinin yürütülmesinden, alt kademeli kooperatif birimlerinin koordinasyonundan, Teknopark ile iş birliğinin sağlanmasından, kooperatif bankacılığı sisteminin yürütülmesinden sorumludur.	Tarımsal sanayiden, Ürün çeşidine göre basit işleme teknikleri ile yöresel ürünlerin yürütülmesinden, ürünlerin katma değerini artırmak için verimlilik yükseltme çalışmaları yapmaktan, açılması öngörülen meslek yüksek okulunun faaliyetlerinin düzenlenmesinden sorumludur.	Yetki alanında üretilen ürünlerin basit işlenmesinden, depolanmasından, açılması öngörülen çiftçi eğitim merkezinin faaliyetlerinin düzenlenmesinden, alt birimlere temel teçhizat ve kalifiye eleman temininden sorumludur.	Köylerde üretilen ürünlerin toplanmasından ve kalite kontrolünün yapılmasından, açılması öngörülen halk eğitim birimlerinde üreticinin bilinçlendirilmesinden sorumludur.	Ürünlerin toplanmasından, üreticileri bir araya getirerek bilgi alışverişi yapmalarını sağlamaktan sorumludur.

Tablo 1.1: Kooperatif Birimlerinin Sorumlulukları

Yukarıda şematik bir dille ifade edilen müdahaleler 1/150.000 ölçekli plan paftasına da işlenmiştir, merkez kademelenmesi, ulaşım aksları, arazi kullanım kararları net bir şekilde

okunmaktadır. Ek olarak, politikaların uygulanması ile meydana gelmesi öngörülen ekonomik, sosyal ve mekânsal gelişmelerden sonra merkezin ve ilçelerin nüfuslarında meydana gelecek değişiklik de ana paftada yer almaktadır. Nüfus artışının birincil mekânsal yansıması olarak, kentsel alana ve ilçelere gelişme alanları önerilmiştir. Ancak bu planın üst ölçekli bir plan olduğunun unutulmaması, gelişme alanlarının yalnızca yerleşimin büyüme doğrultularının gösterilmesi amacı ile paftada yer aldığının anlaşılması önemlidir.

Şekil 1.7: 1/150.000 ölçekli plan paftasından Samsun Merkez'i ve Çarşamba'yı kapsayan bir kesit

(*Asıl plan paftası A1 kağıt boyutunda hazırlanmıştır.)

Samsun Merkez	825.000	Ladik	20.000
Alaçam	30.000	Ondokuz Mayıs	50.000
Asarcık	20.000	Salıpazarı	20.000
Ayvacık	25.000	Tekkeköy	75.000
Bafra	220.000	Terme	80.000
Çarşamba	190.000	Vezirköprü	130.000
Havza	50.000	Yakakent	10.000
Kavak	50.000		

Tablo 1.2: 2036 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri

3.2. ÇALIŞMA GRUBU 2: ÇOK FONKSİYONLU BÖLGE KENT SAMSUN

3.2.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon

İkinci çalışma grubu, bölgesel ölçekteki temel sorunlarını aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- Yönetimsel sınırların kent coğrafyasında keskin engeller yaratması ve yatırım, ödenek ve teşviklerin yönetimsel sınırlar içinde sıkışması,
- Bölgenin potansiyellerinin birbirinden bağımsız, parçacıl bir yaklaşımla ele alınması, kaynakların, birikimin ve dağıtımın bütün halinde çalışmaması ve
- Bölge düzeyinde sembolik nitelik taşıyan değerlerin, yerel halk tarafından bilinmemesi veya öneminin anlaşılmaması.

1/150.000 ölçekli planlama çalışmasını takiben yapılacak alt ölçekli planlama çalışmalarında ele alınmak üzere, grubun kent ölçeğinde belirlediği sorunlar ise aşağıda listelenmiştir:

- Samsun'un Samsun Limanı'nın varlığı nedeni ile Avrupa pazarlarına açılan bir kapı olması, bu nedenle kentin transit geçiş bölgesi olarak görülmesi, kent ölçeğinde katma değer üretememesi,
- Samsun Kentinin önemli sektörel potansiyelleri olmasına rağmen bu potansiyelleri verimli kullanamaması ve
- Samsun Kentinin Dünya çapında önemli turistik değerleri olmasına rağmen bu değerlerin yeteri kadar bilinmemesi.

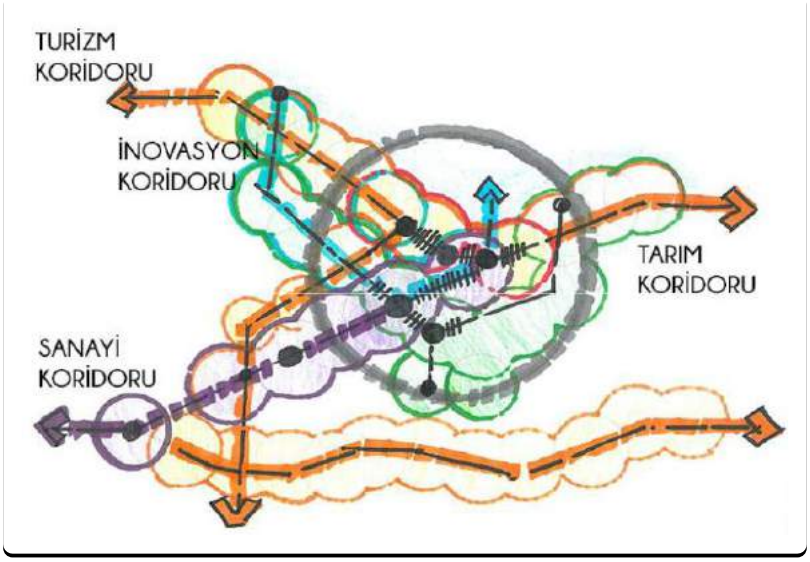
Yukarıda listelenen bölgesel ve kentsel sorunlara bağlı olarak, ikinci çalışma grubu vizyonlarını üç anahtar kelime üzerine kurmuşlardır: **geçirgenlik, bütünleşiklik** ve **farkındalık**. Geçirgenlik kavramı, yönetimsel sınırların yol açtığı sorunlara, bütünleşiklik kavramı Samsun'un potansiyellerinin değerlendirilmesi için benimsenen parçacıl yaklaşımlara ve farkındalık kavramı da Samsun'un keşfedilmemiş sembolik değerlerine referans vermektedir. Yani, proje vizyonu açısından bu anahtar kelimeler sırası ile mekânsal, sektörel ve yerel çözümlerin temel dayanaklarını oluşturmaktadır. Çalışma grubu vizyonunu, "Yönetimsel engelleri aşarak geçirgenleşmiş, farklı mekânsal kullanımların sektörel anlamda bütünleştiği ve yerel potansiyelleriyle keşfedilmeye hazır, çok fonksiyonlu bölge-kent" olarak tanımlanmıştır.

3.2.1. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler

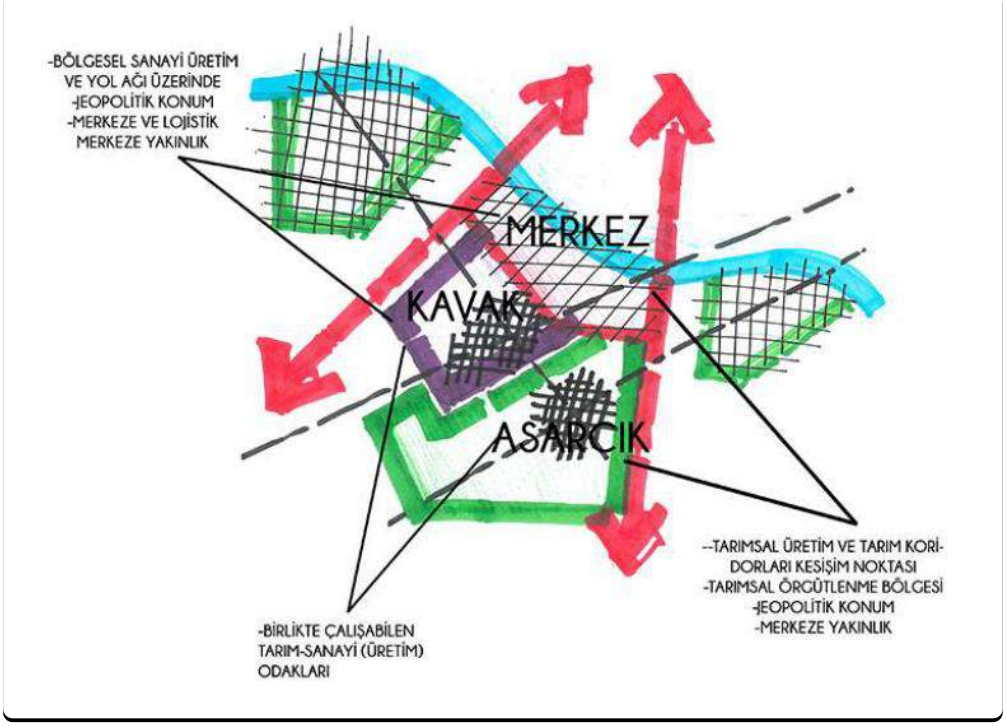
Yukarıda açıklanan 3 temel prensip çerçevesinde çalışma grubunun belirlediği temel stratejiler:

- Geçirgenlik: Sınır ötesi birliktelikler (ilçe sınırları, çevre iller ile sınırlar) ile odaklar arası koridorlar ve ilişki ağları oluşturulması,
- Bütünleşiklik: Tarım, sanayi, turizm ve hizmet sektörlerinin mekânsal ve kavramsal olarak birbirinden ayrı düşünülmesi yerine, bütüncül bir bakış açısı ile koridorlar halinde ele alınması,
- Farkındalık: Samsun'un öne çıkan yerel ve özgün özelliklerinin keşfedilmesi ve bir rota doğrultusunda birleştirilmesidir.

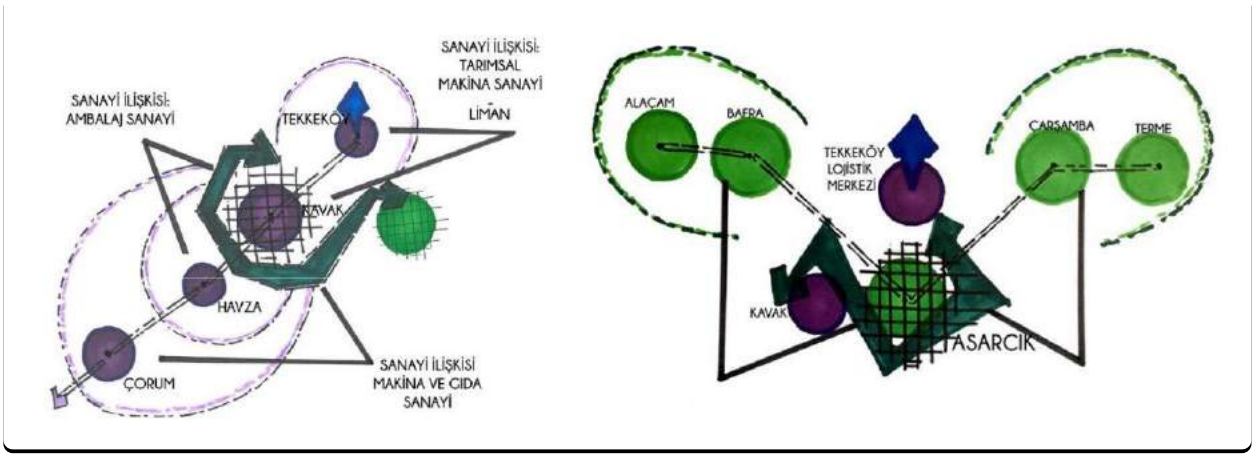
Bu stratejilerin tümü, *bölgede koridorlaşan, kentte odaklanan sektörler* şeklinde ifade edilebilecek bir kurgunun içerisinde tasarlanmıştır. Sektörlerin birbiriyle bağlantılı olarak çalışmasının öngörüldüğü bu kurgu içinde, Kavak ve Asarcık ilçeleri oldukça önemli bir noktada bulunmaktadır. Kavak İlçesi, sanayi koridoru ve ulaşım ağı üzerinde, Samsun kent merkezine ve lojistik merkez olan Tekkeköy'e yakın bir konumda bulunmaktadır. Bu nedenle çalışma grubu Kavak'ı sanayi odağı olarak belirlemiştir. Asarcık İlçesi ise belirlenen tarım koridorlarının kesişim noktasında ve Samsun kent merkezine yakın bir konumda bulunması sebebi ile tarım odağı olarak seçilmiştir. Böylelikle bu iki ilçe birlikte çalışabilen tarım-sanayi odakları olarak, Samsun kent merkezinin güneyinde yerlerini almışlardır.

Şekil 2.1: Bölgede koridorlaşan, kentte odaklanan sektörler

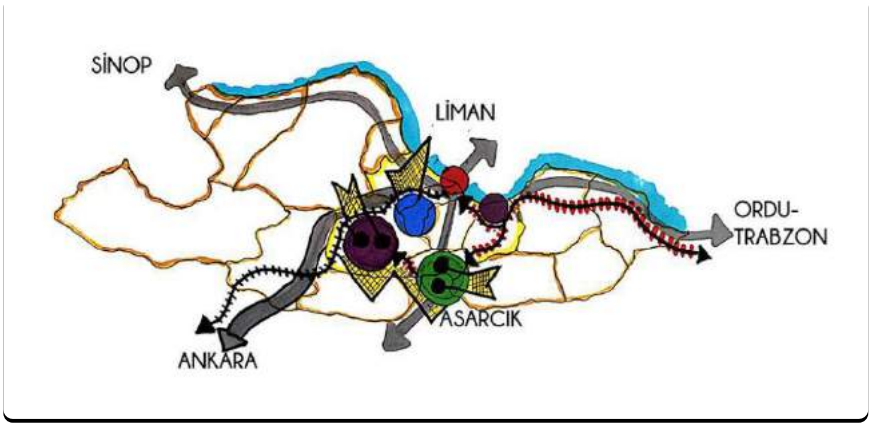
Şekil 2.2: Kavak ve Asarcık İlçelerinin Samsun kent merkezi ile ilişkileri

Şekil 2.3: Kavak ve Asarcık İlçelerinin çevre ilçeler ile ilişkileri

Belirlenen stratejilerin uygulanması için, ulaşım (U), tarım (T), sanayi (S), turizm (T), inovasyon (İ) ve yerleşim alanları (Y) başlıkları altında 6 politika seti oluşturulmuştur. Politikalar 2016-2036 yılları arasını kapsayan planlama dönemi içinde 3 etapta uygulanacaktır:

1. Etap: 2016-2020

Kavak-Asarcık-Tekkeköy demiryolu hattında yeni bir demiryolu önerisi

Doğu Karadeniz-Terme-Çarşamba-Tekkeköy-Asarcık-Amasya-Anadolu hattında yeni bir demiryolu önerisi

Kavak-Asarcık-Merkez hattında karayolu önerisi

Şekil 2.4: 1. Etap 2016-2020

- U1 Kavak-Asarcık-Tekkeköy Demiryolu: Tarımsal merkez olan Asarcık ve sanayi odağı olan Kavak'ın ürünlerini Tekkeköy'de açılacak limana ulaştırmasını sağlayacak bir demiryolu önerisidir.

- U4 Doğu Karadeniz-Terme-Çarşamba-Tekkeköy-Asarcık-Amasya ve Anadolu'ya giden Demiryolu: Yük taşımacılığı için yapılacak bir yatırım olarak planlanmıştır. Genellikle tarımsal ürünlerin taşınmasında kullanılacak, kontrolü Asarcık'tan sağlanacaktır.

- U5 Kavak-Asarcık-Merkez Karayolu: Tarım odağı olan Asarcık'ı pazarlama ve yönetimsel süreçte bağlı olacağı Samsun kent merkezine bağlamak için yapılacak bir yatırımdır.

- T1 Tarım Odağı: Geçirgenlik ilkesi doğrultusunda, avantajlı bir konumda bulunan Asarcık, tarımsal odak olarak belirlenecektir.

- T2 Tarımsal Örgütlenme Alanları: Tarım odağı olan Asarcık'a gerekli ulaşım altyapısı götürüldükten sonra ilçede yeni Pazar alanları, istasyon ve depo alanları oluşturulacaktır. Alt ölçekte çalışılacak olan kooperatifleşme ve tarımsal yönetime dair uygulamaların bu alanlarda konuşlanması planlanmaktadır.

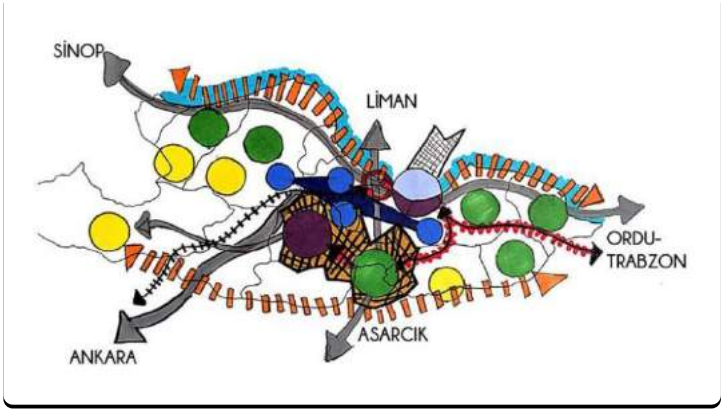
- S1 Sanayi Odağı: Samsun kent merkezine ve büyükşehirlere yakınlığı ve mevcut OSB'si sebebiyle tarım merkezi olarak seçilen Asarcık ile beraber çalışacak olan sanayi odağı olarak Kavak seçilmiştir.

- S2 Kavak Organize Sanayi Bölgesi: Kavak'ta mevcut cam-ambalaj ve konserve üretim sanayisine ek olarak, tarıma dayalı bir ihtisas sanayi, Gıda ve Sera OSB kurulacaktır.

- S3 Depolama Alanı ve İstasyon: Kavak sanayi odağında depolama alanı ve istasyon kurulacaktır.

- Yeni Üniversite: Kurulması planlanan inovasyon bölgesinin bilgi üretim sürecinde önemli rol oynayacak olan yeni bir üniversite kurulacaktır.

2. Etap: 2020-2030

Kavak'ta tarım ihtisas OSB önerisi

Yeni bir üniversite önerisi

Samsun Limanı'nına ek olarak Tekkeköy'de yeni bir liman ve lojistik merkez önerisi

Şekil 2.5: 2. Etap 2020-2030

- U6 Tekkeköy Limanı: Tekkeköy'de mevcut limana ek olarak sanayi ve tarım ürünlerinin pazarlanması için ihtisaslaşmış yeni bir liman açılacaktır. Bu sayede Tekkeköy birincil dağıtım merkezi olacaktır.

- U8 Lojistik Merkez: Tekkeköy'e yapılan liman ile mevcut sanayi ve tersanenin etkileşiminden yararlanılarak yeni bir lojistik merkez yapılacaktır.

- U3 Vezirköprü-Kavak Karayolu: Mevcut durumda 3. Derece yol olan bu yolun derecesi 2'ye yükseltilecektir. Bu yol, oluşturulacak fonksiyonel merkezlerden geçmesi sebebiyle önem taşır.

- T3 Tarımsal Özelliği Geliştirilecek Alanlar: Asarcık merkezli, ulaşım yatırımları ile belirlenen aks üzerinde, mevcut koruma alanları dikkate alınarak Alaçam, Bafra, Çarşamba, Terme ve Ayvacık İlçelerinin tarımsal üretim alanlarındaki tarımsal faaliyetleri geliştirmek için oluşturulacak alanlardır. (Bkz: Şekil 6)

- T4 Hayvancılık geliştirme Alanları: Balıkçılık, büyükbaş-küçükbaş ve kümes hayvanı yetiştiriciliğinde önemli odaklar olan Terme, Vezirköprü, Ayvacık, Alaçam, Bafra İlçelerindeki alanlar korunacak ve geliştirilecektir.

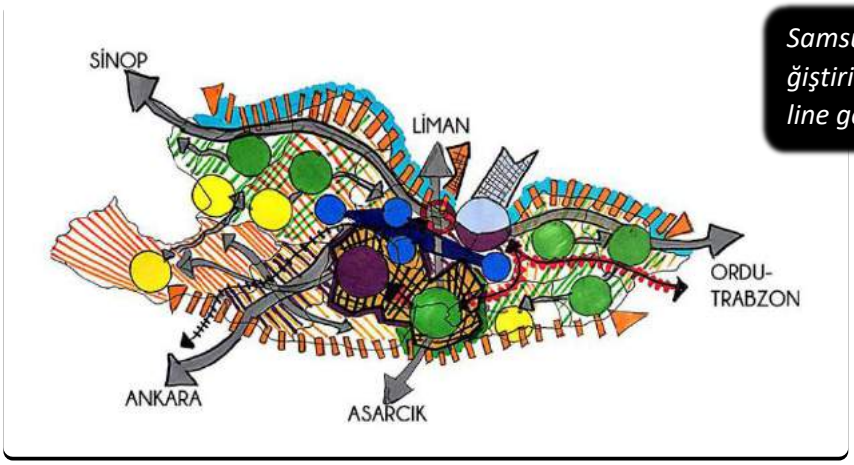
- Y1 Merkez Köyler: Nüfusa ve yerel hizmet sunumunun (eğitim, sağlık, ulaşım vb.) görece daha gelişmiş olmasına bağlı olarak merkez köyler belirlenmiştir. Merkez köyler: Çakallı, Gökçepınar, Ağcagüney, Sakarlı, Yeşilyazı, Gökgöl, Pazarcı, Yeşilköy, Büyükkırık ve Günkoru köyleridir. Bu köylerde kooperatif alanları ve buna bağlı köy Pazar alanları oluşturulacaktır. Oluşturulan bu alanlar tarım odağı Asarcık ve sanayi odağı Kavak için destekleyici olacaktır.

- Y2 Merkez nitelikli alanlarda yerleşim makroformunun büyüme biçimleri: Tarım odağı Asarcık, sanayi odağı Kavak ve yeni Samsun kent merkezi makroformu için uygun büyüme eksenlerinin, karayolu ve demiryolu bağlantıları boyunca olması önerilmektedir. Öncelikle mevcut yerleşim alanlarında infill[2] yöntemi uygulanacak, yeni yerleşim alanları ise belirtilen eksenlerde gelişecektir.

- TU2 Koruma Kuşağı: Turizm geliştirme alanları sınırına bağlı, bölgeye özgü nitelikler taşıyan alanlarda koruma alanları (orman varlığı, tarımsal alanlar, doğal sulak alanlar, sit alanları vb.) seçilerek koruma kuşağı oluşturulacaktır. Bu kuşak Alaçam, Bafra, Atakum, Çarşamba,Terme, Vezirköprü, Havza, Ladik, Ayvacık ilçelerini kapsamaktadır.

- İ1 İnovasyon Bölgesi: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Teknopark ve önerilen Tekkeköy Lojistik Merkezi ile gerekli ulaşım bağlantıları sağlanarak, Bafra Medikal OSB ile çalışacak Bafra-Atakum-Merkez ve Tekkeköy arasında bir inovasyon ekseni oluşturulacaktır.

3. Etap 2030-2036

Şekil 2.6: 3. Etap 2030-2036

- U2 Ankara-Ladik Karayolu: Mevcut durumda 3. Derece olan bu yolun derecesi 2'ye çıkarılacaktır. Turizm rotasının oluşturulmasında önem taşımaktadır.

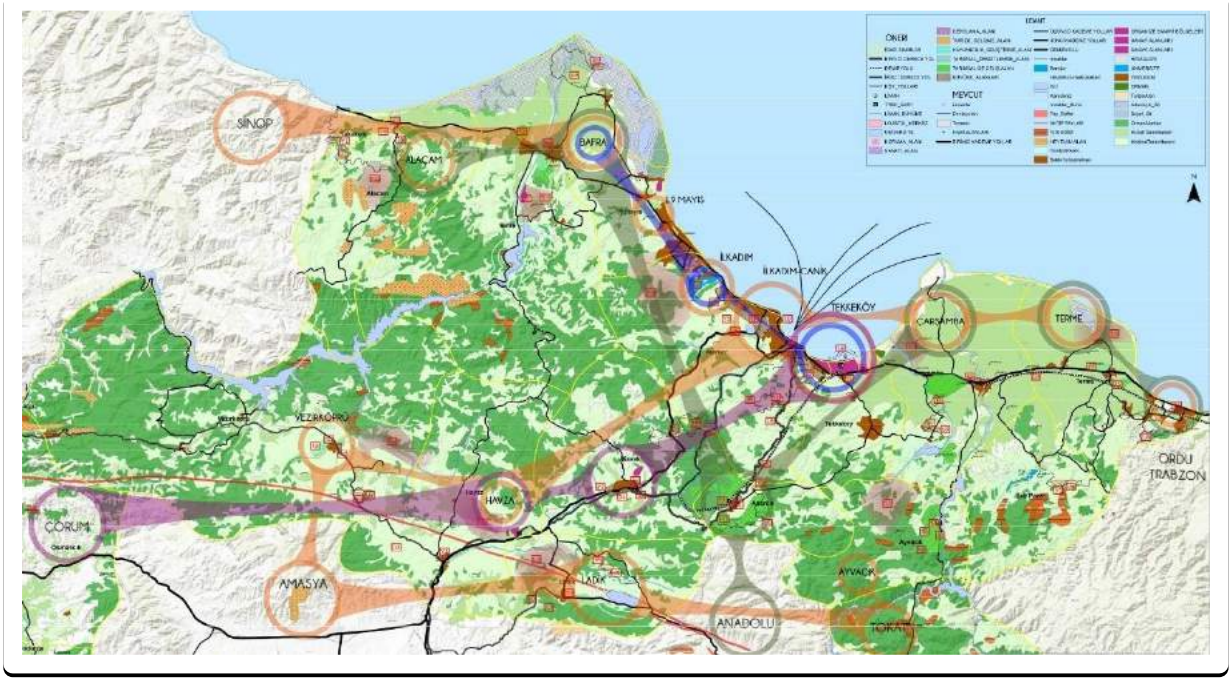
[2] Şehir planlama literatüründe *infilldevelopment* olarak geçen boşlukları doldurarak geliştirme yöntemi, bir bölgedeki mevcut doku içinde yer alan uygun mekansal boşlukların yeni aktiviteler ve binaların eklenmesi ile doldurulmasını ifade etmektedir (Polat&Dostoğlu, 2007).

- U7 Merkez Liman: Merkezdeki limanın (Samsunport) işlevi değiştirilecek, liman turizm sektörü için elverişli bir hale getirilecektir.

- U9 Köy Yolları: Merkez köyleri birbirleri ile ve Samsun kent merkezi ile bağlanması için önerilen karayolu bağlantılarıdır.

- Y3 Sektörel merkezleri destekleyecek yerleşim alanlarında makroformun büyüme biçimleri: Kavak, Asarcık ve Samsun merkez dışında kalan 11 ilçe verimli tarımsal üretim ve koruma alanlarına sahip oldukları için, bu alanların kaybını önlemek adına kentsel gelişimin infill yöntemi ile sağlanması öngörülmüştür. Nüfusun beklenenden fazla artış göstermesi durumunda, yapılacak alt ölçekli planlama çalışmasında uygun görülen alanlarda ek yerleşim alanları tespit edilecektir.

- TU1 Turizm Geliştirme Alanları: Bu rotada Vezirköprü (kanyonlar), Ladik (göl), Ayvacık (agro-turizm), ve Terme (doğa turizmi) yer almaktadır. Samsun kent merkezi limanın fonksiyonel değişikliği ile bu gelişme alanlarına destek olacaktır. Bu alanlar bir alt ölçekte yapılacak planlama çalışmasında daha detaylı çalışılacaktır.

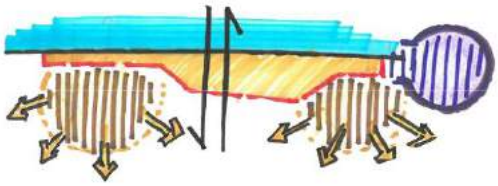
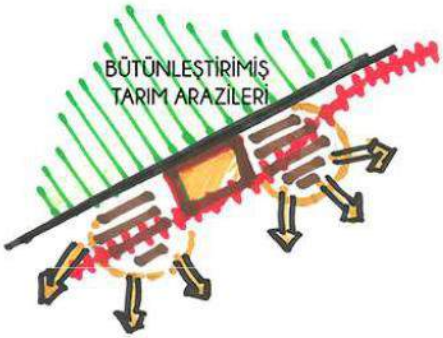
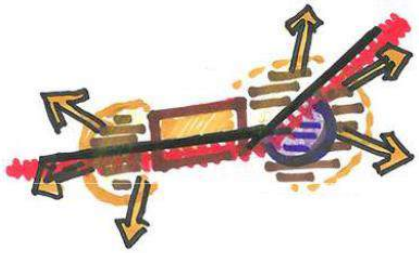

Şekil 2.7: Çok Fonksiyonlu Bölge Kent Samsun, 1/150.000 Ölçekli Stratejik Mekânsal Plan Paftası

Sanayi odağı olarak seçilen Kavak ve tarım odağı olarak seçilen Asarcık İlçeleri başta olmak üzere, ilçe nüfuslarında meydana geleceği öngörülen nüfus artışı, ilçenin sektörel potansiyelleri, politikaların uygulanması ile bu potansiyellerden yararlanılması sonucunda açılacak yeni istihdam alanlarına göre belirlenmiştir. Samsun kent merkezi, Kavak ve Asarcık'da nüfus artışıyla yerleşim makroformunun gelişme eğilimleri, bir alt ölçekte daha detaylı çalışılacaktır. Ancak bu konuda izlenecek yaklaşım Şekil 2.2'de gösterilmiştir.

Alaçam	25.000	Kavak (Tarım İhtisas OSB önerilmiştir)	60.000
Asarcık	50.000	Ladik	17.000
Atakum	220.000	Ondokuz Mayıs	25.000
Ayvacık	25.000	Salıpazarı	15.000
Bafra (Medikal OSB önerilmiştir)	175.000	Tekkeköy	55.000
Canik	160.000	Terme	80.000
Çarşamba	140.000	Vezirköprü	110.000
Havza (Karma OSB önerilmiştir)	45.000	Yakakent	9.000
İlkadım (Yeni Üniversite önerilmiştir)	400.000		

Tablo 2.1: 2036 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri

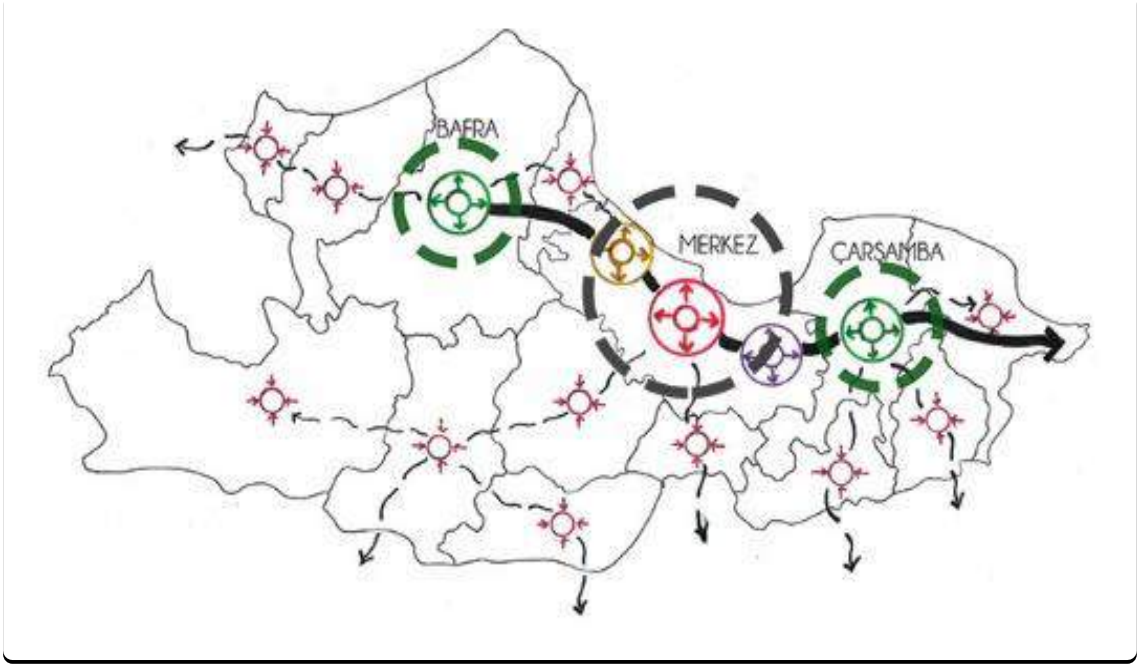
	SAMSUN MERKEZ Kuzey-güney doğrultusunda gelişim Yeni üniversiteye yönelim Yeni bağlantı yollarına yönelim Doğal eşiklere göre yerleşilebilir alanlar
	ASARCIK Önerilen karayolu ve demiryolu doğrultusunda gelişim Tarım arazilerinin korunmasına duyarlı yapılaşma Doğal eşiklere göre yerleşilebilir alanlar Tarımsal örgütlenme politikasına göre seçilmiş merkezlere yönelim
	KAVAK Önerilen sanayi gelişme alanı doğrultusunda gelişim Önerilen karayolu ve demiryolu doğrultusunda gelişim Doğal eşiklere göre yerleşilebilir alanlar

Tablo 2.2: Samsun kent merkezi, Asarcık ve Kavak'a yönelik kentsel gelişme yaklaşımları

3.3. ÇALIŞMA GRUBU 3: DENGELİ GELİŞEN AĞ KENT SAMSUN

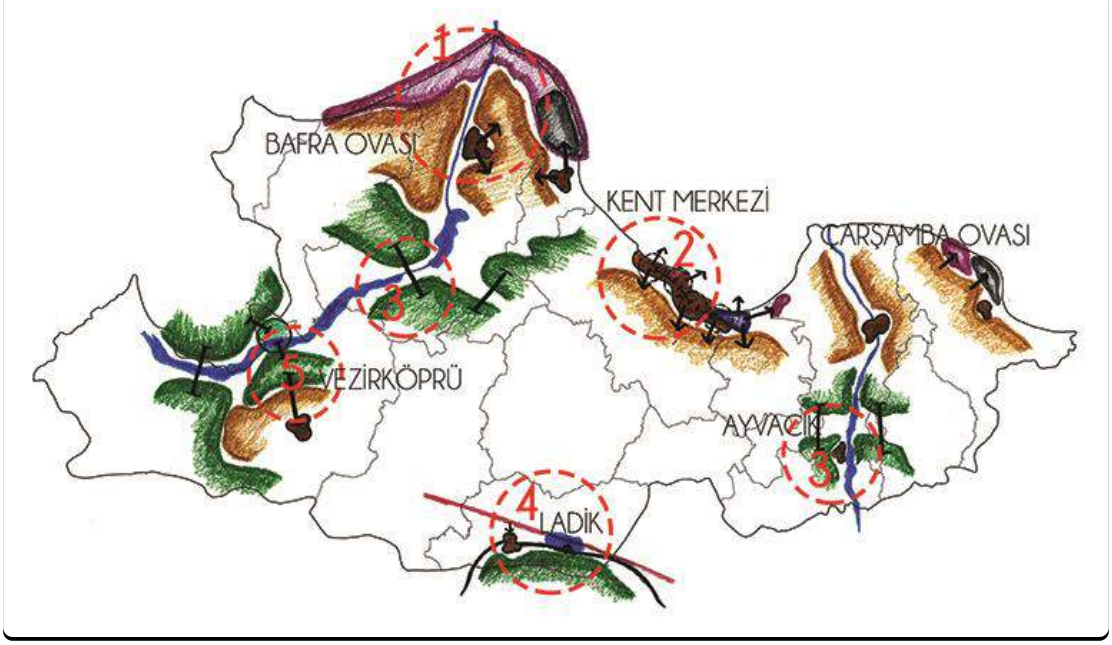
3.3.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon

Üçüncü çalışma grubunun belirlediği temel sorun alanları; **tek merkezli gelişim**, **kıyılaşma** ve **doğal/kültürel değerlerin tahribatıdır.** Bu çalışma grubu, tek merkezli gelişim ve kıyılaşmayı birbiri ile ilişkili iki sorun olarak ele almıştır. Bafra, Ondokuz Mayıs, Atakum, İlkadım ve Çarşamba gibi Samsun'un gelişmiş ve merkezleşmiş ilçelerin kıyı boyunca sıralandığı görülmektedir. Samsun il merkezinde, doğuda sanayi sektörünün (Tekkeköy) ve batıda üniversitenin (OMÜ) varlığı doğu-batı aksını güçlendirmektedir. Ek olarak tarımsal merkezler olan Bafra ve Çarşamba demografik ve sektörel açılardan büyümeye ve gelişmeye devam etmekte iken iç kesimlerdeki ilçeler nüfus kaybetmektedir. Farklı sektörlerde ön plana çıkan bu merkezlerin birbirleri ile sektörel bağlantıları oldukça zayıftır. Bağlı olarak, il genelinde ara kademe merkezler bulunmamakta, nüfus dengesiz bir şekilde dağılmaktadır.

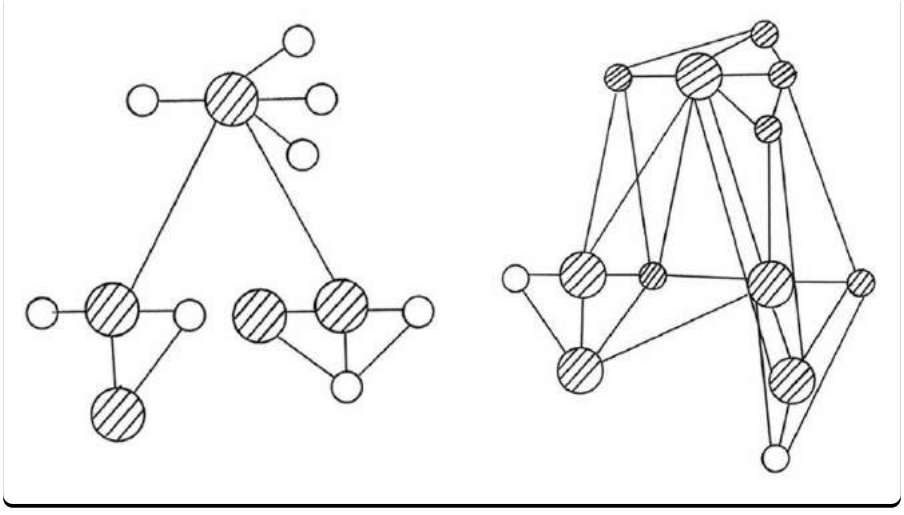
Şekil 3.1: Samsun İlinde kıyı boyunca merkezleşme

Tespit edilen üçüncü sorun **doğal ve kültürel değerlerin tahribatıdır**. Samsun doğal ve kültürel varlıklar açısından zengin bir il olmakla beraber, çeşitli sebeplerden dolayı bu potansiyelini kullanamamaktadır. Kentin batısında verimli tarım arazilerinin geniş alan kapladığı Kızılırmak Deltası, yaban hayatı koruma sahası ve Kuş Cenneti, bu alandaki yerleşimlerin büyüme baskısı altındadır. Kent merkezinde bulunan sanayi alanları tarım topraklarını ve doğuda yer alan 1. derece arkeolojik sit alanını (Tekkeköy Mağaraları) tehdit etmektedir. Benzer şekilde çeşitli balık türlerine, göçmen kuşlara ev sahipliği yapan ve yüzen adacıkları ile bilinen Ladik Gölü'nün doğal niteliği yapılan yol, gölün baraj gölüne dönüştürülmesi ve tarımsal amaçlarla aşırı miktarda su çekilmesi ile baskılanmış, biyolojik çeşitlilik tehlike altına girmiştir. Son olarak Kızılırmak ve Yeşilırmak üzerindeki ekolojik sürekliliği kesen alanlar bulunmaktadır. Bu alanlarda orman ekosistemi tarım arazilerine dönüştürülerek tahrip edilmiştir.

Şekil 3.2: Samsun İlinde doğal ve kültürel değerlerin tahribatı

Yukarıda açıklanan bu sorunlardan hareketle, çalışma grubu vizyonunu "Sahip olduğu coğrafi, doğal, kültürel ve ekolojik değerlerini kullanıp, diğer illerle ve ilçeleriyle işbirliği ağı oluşturarak dengeli gelişen ağ kent Samsun" olarak belirlemiştir. Ağ kent vizyonuna uygun hareket edilmesi ile gelecek 30 yıl içindeSamsun'da farklı kademelerdeki merkezler arasında sağlam ilişkilerin yer alacağı ve mal-hizmet-bilgi akışının gerçekleşeceği öngörülmektedir. Vizyonun üç temel ilkesinden ilki bölge, il ve yerel düzeyde kademelenmenin sağlanması ve ara kademe merkezlerinin oluşturulmasını ifade eden **çok merkezliliktir.** Çok merkezlilik ilkesi, hem yerel hem de bölgesel ölçekte uygulanacaktır. İkinci ilke, farklı alanlarda uzmanlaşmış bölgeler; yerel aktörler arasında oluşturulan düğüm noktaları ve kritik ulaşım aksları üzerinden sağlanan **bağlanabilirliktir.** Son ilke ise, mevcut durumda kıyı boyunca doğu-batı doğrultusunda var olan mal-hizmet-bilgi akışına diğer ilçelerin kuzey-güney doğrultusunda eklemlenmesi için **erişilebilirliğin** sağlanmasıdır.

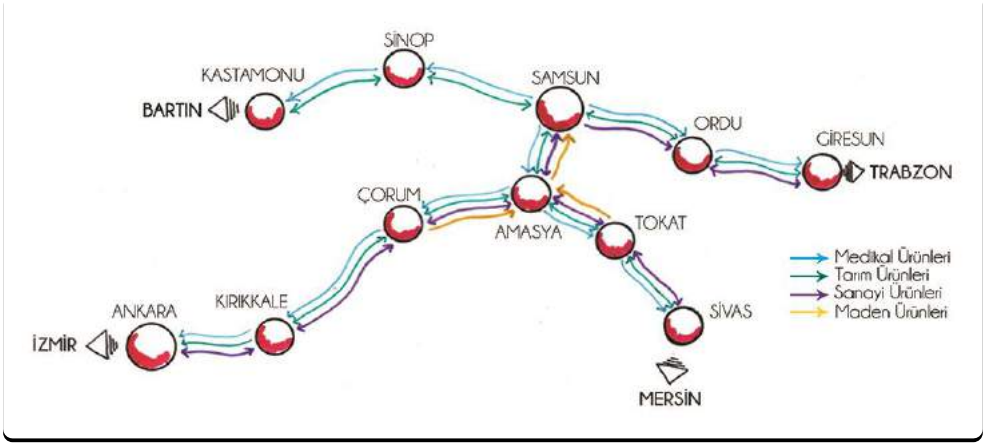
Şekil 3.3: Yerel düzeyde (sol) ve bölgesel düzeyde (sağ) çok merkezlilik

3.3.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler

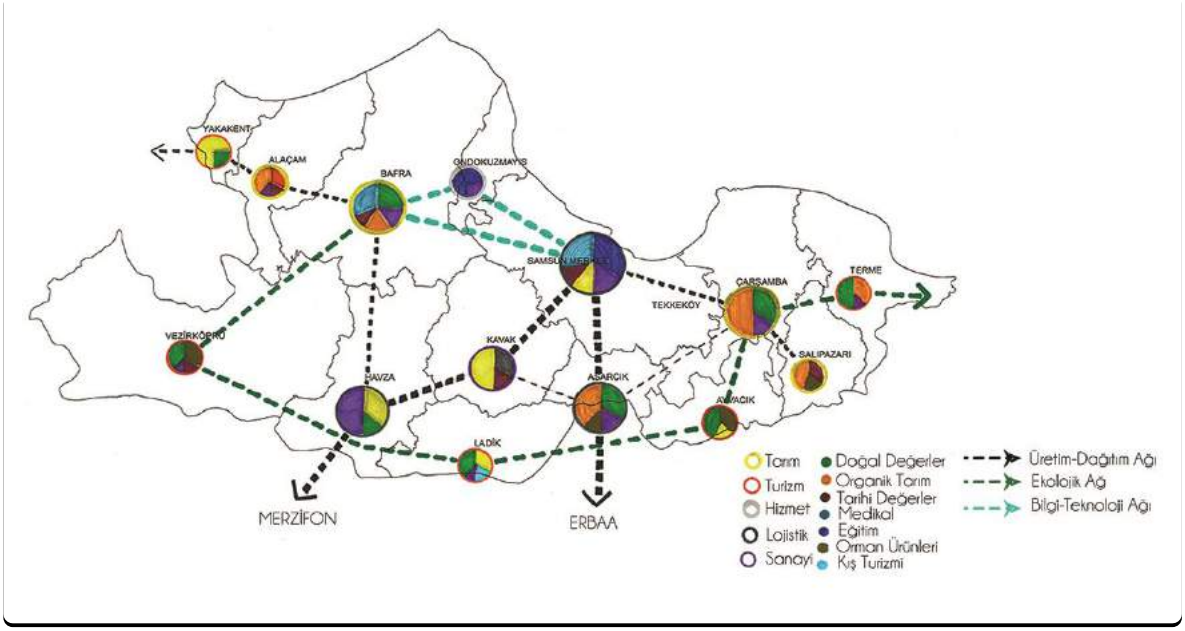
Çalışma grubu, 3 ana strateji belirlemiş, bu stratejilerin uygulanabilmesi için politika setleri oluşturmuş, politikalara bazı müdahalelerle mekânsal boyut kazandırılmıştır. Strateji, politikalar ve müdahaleler aşağıda özetlenmiştir:

Strateji 1: Bölgede Sektörel İşbirliği Ağlarının Kurulması

- Samsun-Amasya-Çorum-Ankara-İzmir üretim ve dağıtım ağının kurulması
- Samsun-Amasya-Tokat-Sivas-Mersin üretim ve dağıtım ağının kurulması
- Üretim ve dağıtım ağları arasında mal ve hizmet akışının dengeli bir şekilde gerçekleşmesi

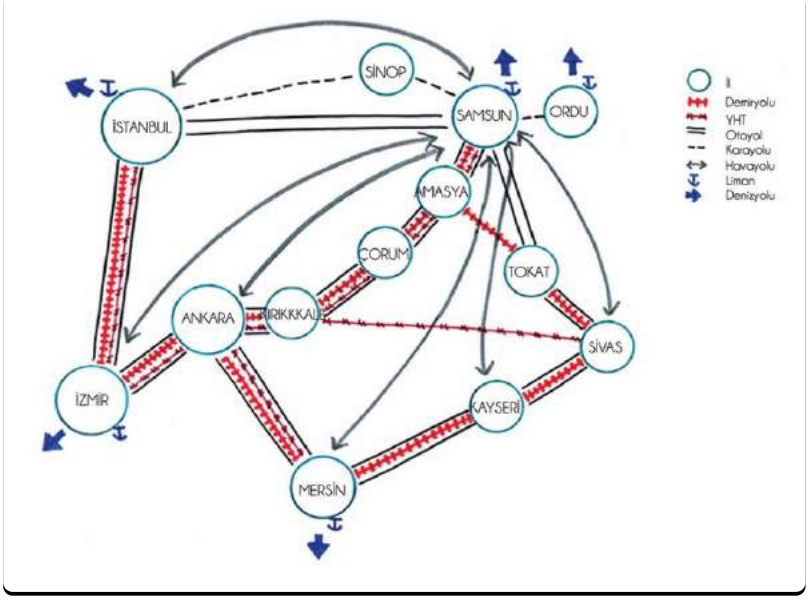

Şekil 3.4: Bölgesel üretim ve dağıtım ağları

Şekil 3.5: İl düzeyinde sektörel ilişkiler

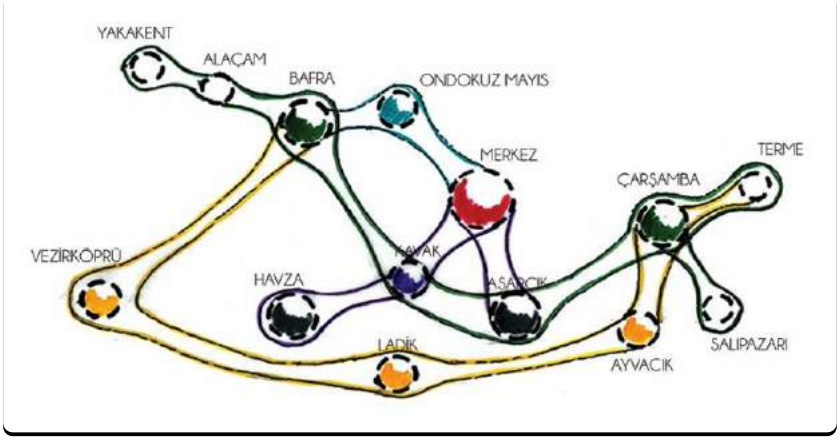
- Üretim ve dağıtım ağları üzerinde merkezler, alt merkezler ve düğüm noktaları arasındaki mal, hizmet ve bilgi akışının gerçekleştirilmesi için ulaşım ağlarının güçlendirilmesi
- Bölgenin potansiyellerinin tam kapasiteli kullanımı ile Samsun'un küresel ölçekte kendine yer bulması
- Ürünlerin dağıtımının Samsun-İzmir-Mersin limanları üzerinden sağlanması

Şekil 3.6: Bölgesel ulaşım ilişkileri

Strateji 2: Tematik Koridorların Oluşturulması

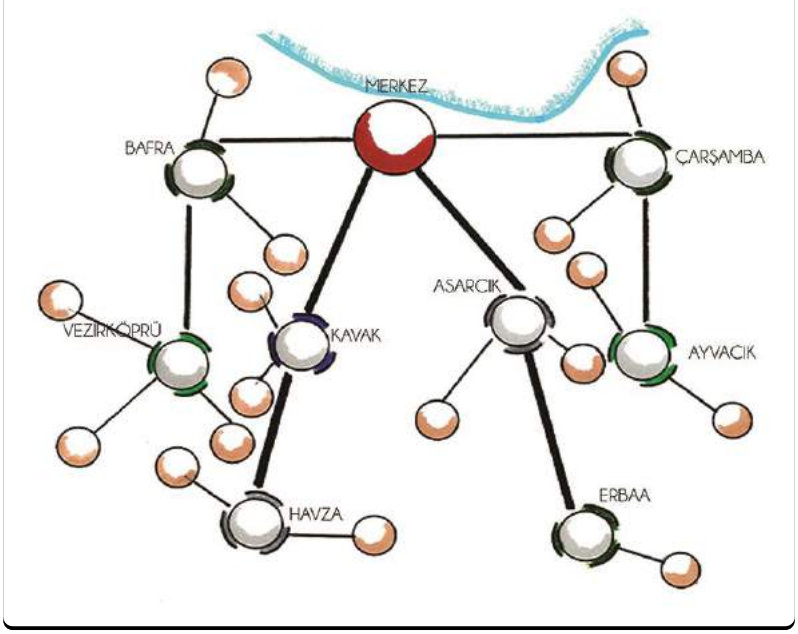
- Ekolojik alanların doğal değerlerinin ortaya çıkarılması ve korunması
- Kopmuş ekolojik bölgeler arasındaki sürekliliğin sağlanması
- Bölgede su ağları oluşturularak turizm potansiyellerinin artırılması
- İl düzeyindeki sektörel ilişkilere bağlı olarak sektörel koridorların oluşturulması

Şekil 3.7: İl düzeyinde sektörel koridorlar

Strateji 3: Mekânsal Kademelenmenin Sağlanması

- Merkez ve alt merkez kademelenmesinin belirlenmesi
- Alt merkezler aracılığıyla dengeli mekânsal organizasyonun sağlanması
- Yerel kaynakların bölgede kurulan ağlara eklenmesi ve yerel alanlarda da alt kademe kırsal merkezlerin belirlenerek yerel kalkınmanın sağlanması

Şekil 3.8: Samsun ölçeğinde yerleşim kademelenmesi

Ulaşım Müdahaleleri

Samsun-Ankara arasında yeni bir karayolu

Asarcık ve Erbaa'dan geçen yeni bir karayolu

Kent içinde yeni bir çevre yolu

- UM 1 – Samsun-Ankara arasında üretim ve dağıtım ağının güçlendirilmesi için Samsun-Ankara arasında yeni bir karayolu önerilmiştir.
- UM 2 – Samsun-Mersin üretim ve dağıtım ağının güçlendirilmesi için Asarcık ve Erbaa'dan geçen yeni bir karayoluönerilmiştir.
- UM 3 – Üretim ağlarından dolayı kent içinde doğacak trafiğin azaltılabilmesi için yeni bir çevre yolu önerilmiştir.
- UM 4 – Çarşamba ile Asarcık arasındaki yolun güçlendirilmesi önerilmiştir.
- UM 5 – Mal akışının kolaylıkla sağlanabilmesi için var olan demiryolu hattının güçlendirilmesi önerilmiştir.

Sektörel Müdahaleler- Kademelenme

- SM 1 – Samsun il merkezinin Karadeniz Bölgesi'nin lojistik merkezi olarak gelişmesi, bilgi-teknoloji odaklı üretimin teşvik edilmesi, Samsun Limanı'nın İzmir ve Mersin Limanlarıyla birlikte çalışarak küresel ağlara eklemlenmesi önerilmiştir.
- SM 2 – Havza'nın Samsun-Ankara ulaşım ağı üzerinde ürünlerin toplandığı ve dağıtıldığı bir lojistik alt merkez olarak çalışması önerilmiştir.
- SM 3 – Asarcık'ın Samsun-Mersin ulaşım ağı üzerinde ürünlerin toplandığı ve dağıtıldığı bir lojistik alt merkez olarak çalışması önerilmiştir.
- SM 4 – Kavak'ın Samsun-Mersin üretim ve dağıtım ağı üzerinde bir sanayi alt merkezi olarak çalışması önerilmiştir.

Bafra OSB'nin medikal sanayi Alanında uzmanlaşması

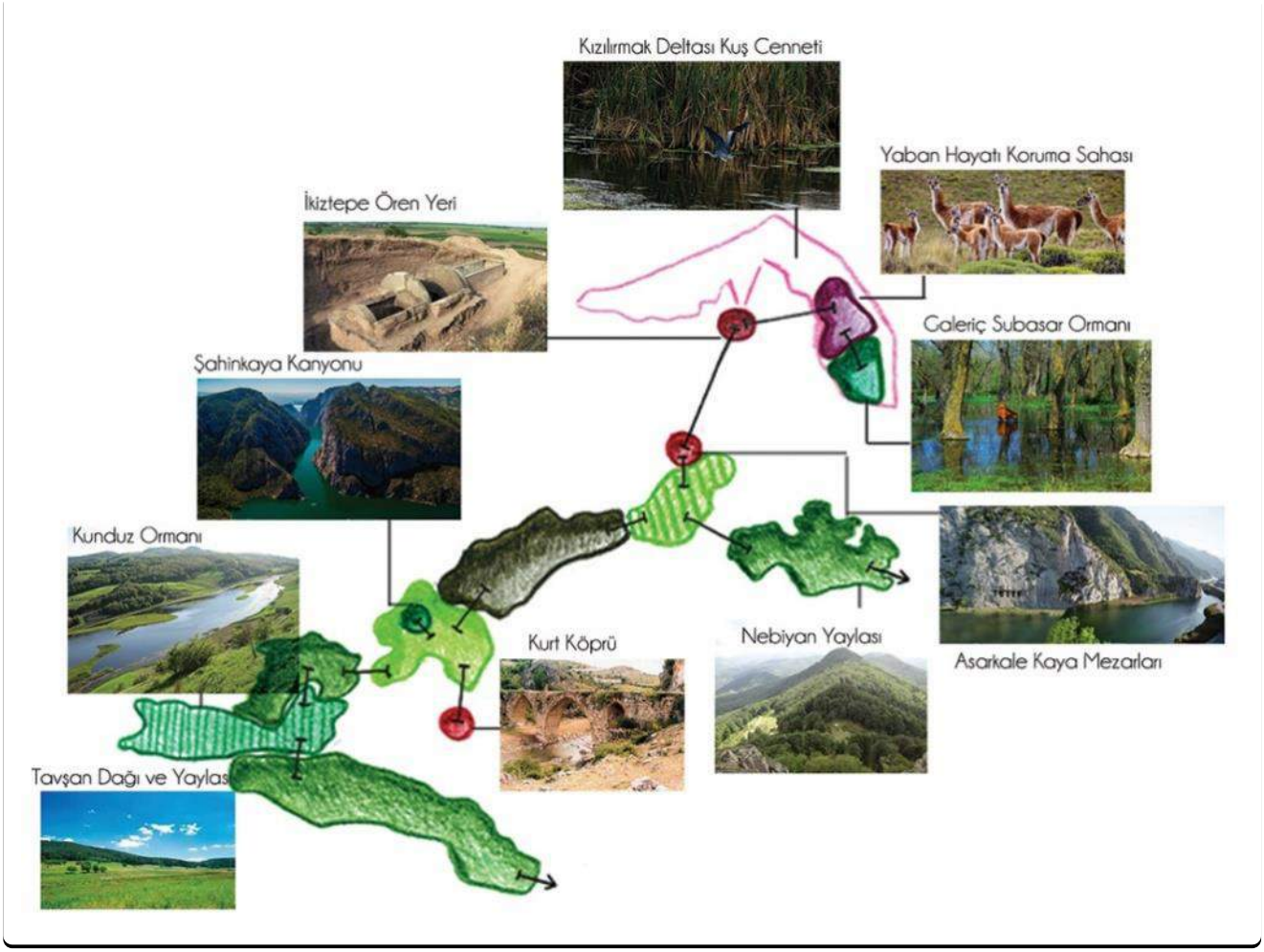
OndokuzMayıs'da bir tarımsal ar-ge merkezi kurulması

- SM 5 – Çarşamba'nın tarımsal niteliğinin korunması, organik tarımın teşvik edilmesi, İlçenin tarımsal alt merkez olarak gelişmesi ve ekolojik ağa eklemlenmesi önerilmiştir.
- SM 6 – Bafra'nın tarımsal niteliğinin korunması, organik tarımın teşvik edilmesi, İlçenin ekolojik ağa eklemlenmesi, medikal sanayi alanında uzmanlaşacak olan Bafra OSB ile üniversitenin işbirliğinin sağlanması önerilmiştir.
- SM 7 – Üniversiteye yakın olan Ondokuz Mayıs ilçesinde tarımsal Ar-Ge önerilmesi ve teknoloji-üretim işbirliğinin sağlanması önerilmiştir.
- SM 8 – Merzifon'un Samsun-Ankara üretim ve dağıtım ağı üzerindeki bir sanayi alt merkezi olarak çalışması önerilmiştir.

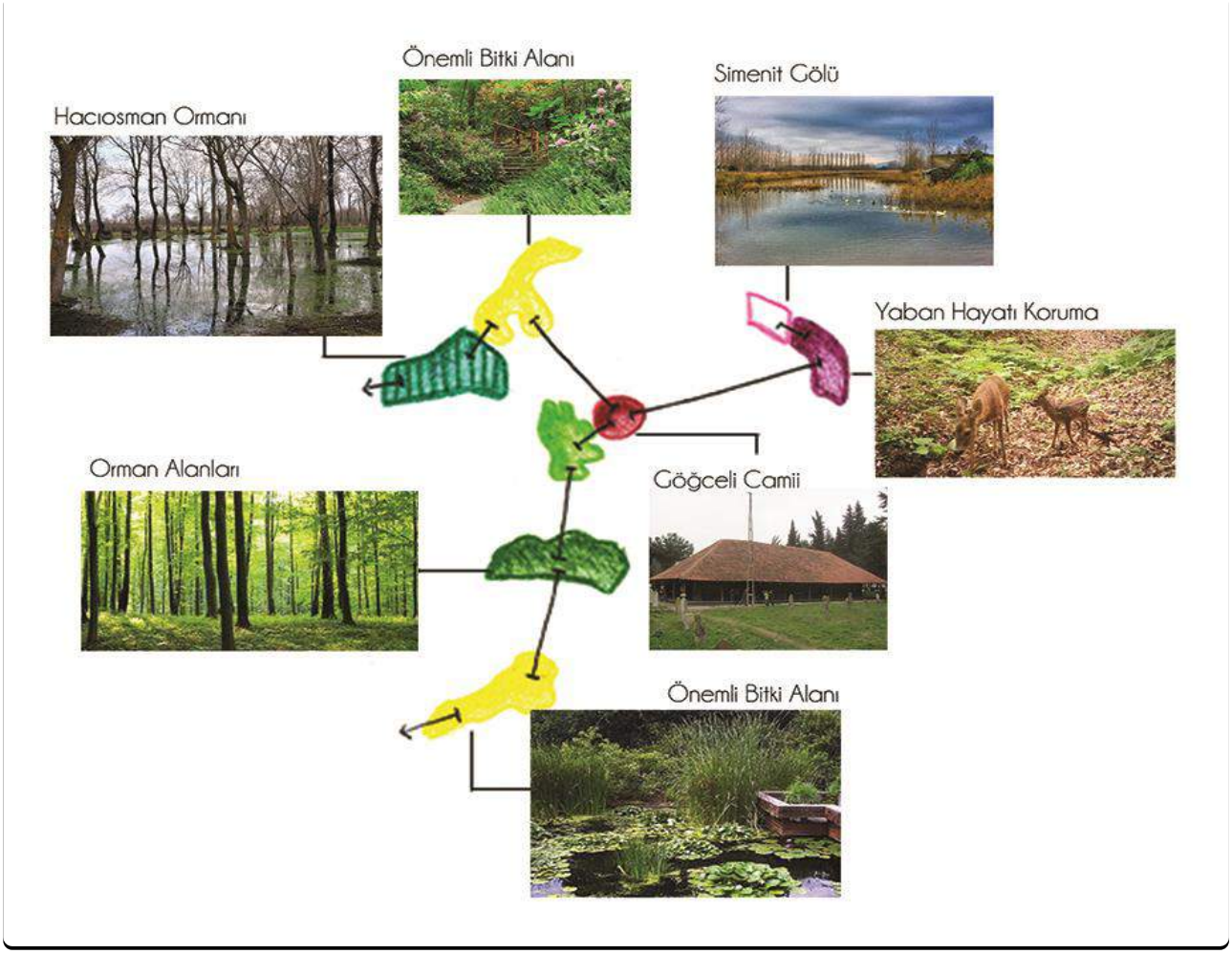
Ekolojik Müdahaleler

- EM 1 – Doğal ve tarihi karaktere sahip olan Vezirköprü'nün Kızılırmak Ekolojik Ağına eklemlenerek ekolojik alt merkez olarak gelişmesi, Vezirköprü'de bulunan Kunduz Ormanlarındaki ekosistemin korunması için bu bölgenin özel önlem alınacak alan olarak belirlenmesi ve bir doğa bilim merkezi önerilmiştir.
- EM 2 – Doğal ve tarihi karaktere sahip olan Ayvacık'ın Yeşilırmak Ekolojik Ağına eklemlenerek ekolojik alt merkez olarak gelişmesi önerilmiştir.
- EM 3 – Doğal varlıklar açısından zengin bir ilçe olan Terme'nin doğal karakterinin korunması önerilmiştir.
- EM 4 – Deprem riski altında olan Ladik ve çevresinin özel önlem alınacak alan olarak belirlenmesi, ek olarak Ladik Gölü'nün ekosisteminin korunması, araştırılması ve geliştirilmesi için ekolojik araştırma alanı önerilmiştir.

- EM 5 – Samsun merkezde bulunan Subasar Ormanı ve çevresindeki tarım alanlarının özel önlem alınacak alan olarak belirlenmesi, bu sayede sanayinin tarım alanları üzerindeki baskısının azaltılması önerilmiştir.
- EM 6 – Bafra Ovası'nın verimli topraklarının bütünlüğünü ve Kızılırmak Deltası Kuş Cenneti Milli Parkı'nı korumak için bu alanın özel önlem alınacak alan olarak belirlenmesi önerilmiştir.
- EM 7 – Orman alanlarının tarım alanlarına dönüşme riskinin önlenmesi için bu durumun yaşandığı alanların ekolojik ağlara kazandırılacak bölge olarak belirlenmesi önerilmiştir.
- EM 8 – Tavşan Dağı'ndaki yayla turizmi potansiyelinin güçlendirilmesi ve ekolojik ağa eklemlenmesi için bu alanın yayla turizmi gelişme alanı olarak belirlenmesi önerilmiştir.
- EM 9 – Vezirköprü'de bulunan Şahinkaya Kanyonu çevresinin rekreatif üretim proje alanı olarak belirlenmesi önerilmiştir.

Şekil 3.9: Kızılırmak Ekolojik Ağı

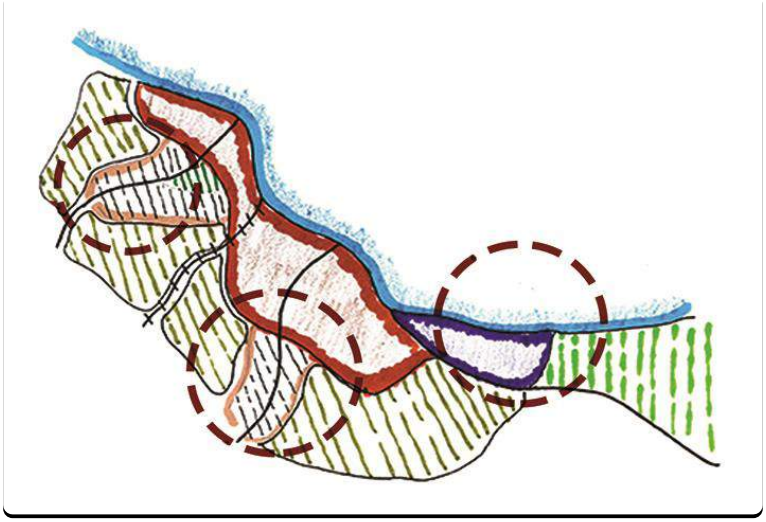

Şekil 3.10: Yeşilırmak Ekolojik Ağı

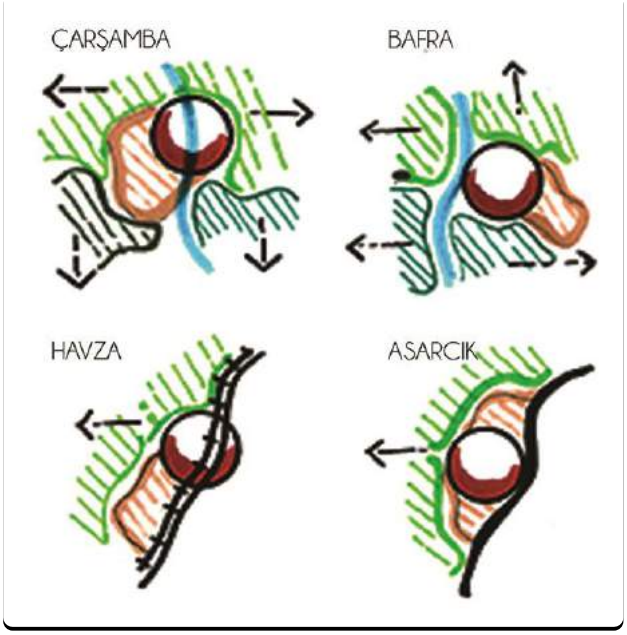
Yukarıda listelenen müdahalelerden sonra ilçelerde sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde yeni iş alanlarının açılacağı, temel sektörlerde istihdam oranlarının öngörülmektedir. Dolayısıyla, ilçe nüfusları artacak, yeni yerleşim alanlarına ihtiyaç duyulacaktır. Bu nedenle, kent merkezi ve ilçeler için gelişme stratejileri bir alt ölçekte detaylıca çalışılmak üzere belirlenmiştir. Samsun kent merkezinin gelişim stratejileri üretim ve dağıtım ağları, ayrıca korunacak tarım alanları dikkate alınarak belirlenmiştir. Samsun-Ankara ve Samsun-Mersin ağı üzerinde yeni gelişim koridorları önerilecek, çevredeki tarım arazileri özel önlem alınacak alan olarak belirlenecektir. Sanayi alanlarının tarım arazilerine baskısından dolayı bu alandaki tarım arazileri, öncelikle korunacak tarım arazileri olarak belirlenecek ve bu alanlarda yapılaşma önerilmeyecektir. İlçelerin gelişme yön ve büyüklükleri ekolojik değerler, tarım alanları ve yerel kaynaklar göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. İlçeler arasında vizyona bağlı olarak çeşitli temalarda ağlar kurulup, bu ilçelerin yerel kaynak ve potansiyelleri kullanılarak kalkınması sağlanacaktır. Ayrıca gelişme alanlarının çevresindeki ekolojik değerler koruma altına alınacaktır.

	NÜFUS		SANAYİ		TARIM		HİZMET	
İLÇE	2015	2035	2004	2035	2004	2035	2004	2035
Alaçam	26.301	28.382	% 2.97	% 3.01	% 83.50	% 83.52	% 13.53	% 13.47
Asarcık	17.238	52.866	% 1.73	% 4.65	% 86.43	% 80.22	% 11.84	% 15.13
Ayvacık	20.619	23.119	% 1.69	% 2.04	% 88.16	% 84.91	% 10.15	% 13.05
Bafra	141.401	146.589	% 6.78	% 5.05	% 68.39	% 69.17	% 24.83	% 25.78
Çarşamba	136.775	144.216	% 5.68	% 2.68	% 74.37	% 76.05	% 19.95	% 21.27
Havza	41.146	66.658	% 3.40	% 6.08	% 79.41	% 71.87	% 17.19	% 22.05
Kavak	20.130	40.475	% 5.06	% 10.03	% 81.16	% 74.23	% 13.77	% 15.74
Ladik	16.474	17.574	% 5.08	% 5.09	% 77.38	% 76.13	% 17.64	% 18.78
Merkez	637.907	787.230	% 12.55	% 14.57	% 25.31	% 19.76	% 62.15	% 65.67
Ondokuz Mayıs	24.627	26.036	% 5.67	% 7.43	% 75.13	% 69.12	% 19.20	% 23.45
Salıpazarı	18.869	19.544	% 1.94	% 1.98	% 87.56	% 86.52	% 10.50	% 11.50
Terme	71.910	75.646	% 3.78	% 2.17	% 80.29	% 81.31	% 15.90	% 16.52
Vezirköprü	97.815	98.716	% 1.91	% 2.06	% 85.54	% 82.27	% 12.55	% 15.67
Yakakent	8.672	9.059	% 3.36	% 3.38	% 78.35	% 77.57	% 18.29	% 19.05
Toplam	1.279.884	1.536.110						

Tablo 3.1: 2035 yılında istihdam oranlarında ve nüfusta meydana gelecek değişiklikler

Şekil 3.11: Kent merkezi büyüme stratejileri

Şekil 3.12: İlçeler büyüme stratejileri

3.4. ÇALIŞMA GRUBU 4: EKOLOJİK DENGE KENTİ SAMSUN

3.4.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon

Dördüncü çalışma grubu, 1/150.000 ölçekli planlama çalışmasında ele alacakları ana sorunları, Samsun'da var olduğunu tespit ettikleri bazı dengesizliklerle tanımlamışlardır. Çalışma grubu, Samsun'da insan eliyle gerçekleştirilen/gerçekleştirilemeyen bazı faaliyetlerin sonucunda ortaya çıkan dengesizlikleri **yapay dengesizlikler** olarak tanımlamış, bu dengesizlikleri mekânsal ve toplumsal olmak üzere 2 başlık altında toplayarak temel sorun alanlarını belirlemiştir. Çalışma grubu vizyonunu, bahsedilen denge sorunlarını çözüme kavuşturulup, kentin sahip olduğu somut/soyut değerlerin korunup geliştirildiği **doğal denge** haline ulaşılması fikri etrafında şekillendirmiştir.

Mekânsal dengesizlikler olarak gruplanan sorunlar aşağıda listelenmiştir:

- İlkadım ve Atakum bazında, merkez ilçeler arası dengesizlik
- Nüfusun ve büyük yerleşim alanlarının kıyı bölgelerde yoğunlaşması gerisinde kalan alanların gelişememesi
- Atakum ve Tekkeköy'de bulunan yerleşimlerin kentten kopuk olması
- Kıyıda aşırı yoğunlaşmadan dolayı yaşanan altyapı yetersizliği sorunu, iç kesimlerde ise altyapının eksik olması
- Samsun genelinde özellikle tarım ve hizmet sektörlerinde yatırım eksikliğinden kaynaklanan, var olan potansiyelleri kullanamama sorunu
- Demiryolu ve liman tesisleri gibi yapay eşiklerden ötürü insanların kıyıyla etkileşiminin az olması

Toplumsal dengesizlikler olarak gruplanan sorunlar ise aşağıda listelenmiştir:

- Nüfusun kıyı bölgelerde yoğunlaşmasından kaynaklanan demografik dengesizlik
- İlçeler arası sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi dengesizliği
- Mekânsal ayrışmadan kaynaklanan ayrışmış toplumsal yapı

3.4.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler

Çalışma grubu, Samsun'da doğal denge hali olarak tanımladıklarını duruma erişmenin, dört stratejik amacın altında toplanmış politikaların uygulanması ile mümkün olduğu görüşündedir. Her bir stratejik amaç, belirli bir alanda dengeyi sağlamayı hedeflemektedir. Aşağıda dört stratejik amaç ve politikalar listelenmiştir.

Koruma - Kullanma Dengesi

- Akarsu koridorlarında ve barajlarda onarım ve doğaya yeniden kazandırma faaliyetlerinin uygulanması
- Biyolojik çeşitliliği korunmuş ekolojik koridor oluşturulması
- Ladik Gölü Koruma Alanı oluşturulması

- Yaban hayatı koruma alanlarının korunması ve geliştirilmesi
- Tabiat parklarının korunması ve geliştirilmesi
- Sanayi alanlarının doğaya verdiği zararı en aza indirecek eko-sanayi yöntemlerinin yaygınlaştırılması
- Yeni bir ekolojik lojistik köy kurulması

Mekânsal Denge

- Kırsal ve kentsel alanların dengeli büyümesinin sağlanması, kır-kent entegrasyonunun sağlanması
- Köy örgütlenme modelinin kurulması
- Kırsal kalkınma ilkelerinin belirlenmesi ile kır-kent etkileşiminin artırılması

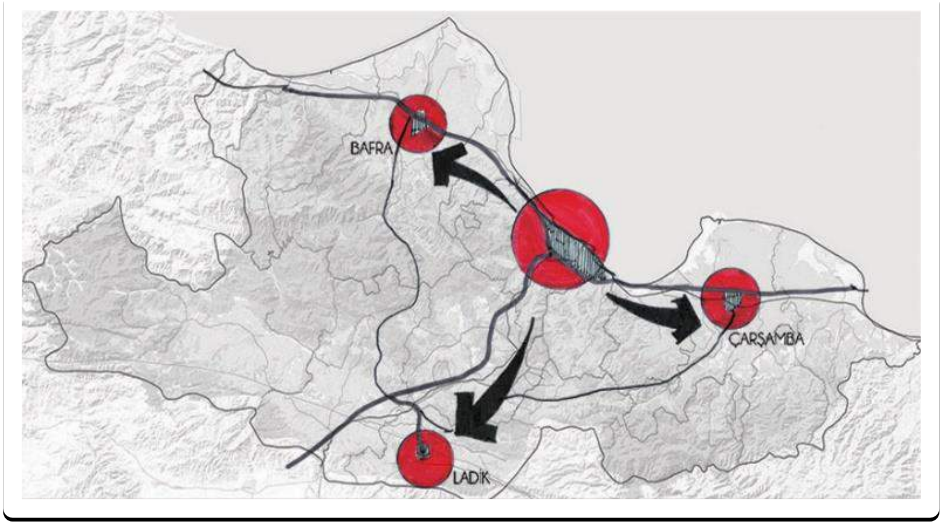
Kır-Kent Dengesi

- Kentsel alanlarda kontrolsüz büyümenin kontrol altına alınması
- Ulaşım altyapısının güçlendirilmesi ile hizmetlere erişimde adaletin il genelinde sağlanması
- Kıyı-insan, kıyı-kent entegrasyonunun artırılması
- Çalışma alanları-yaşama alanları dengesizliğinin giderilmesi
- Teknik altyapı konusunda mekânsal dengesizliğin ortadan kaldırılması

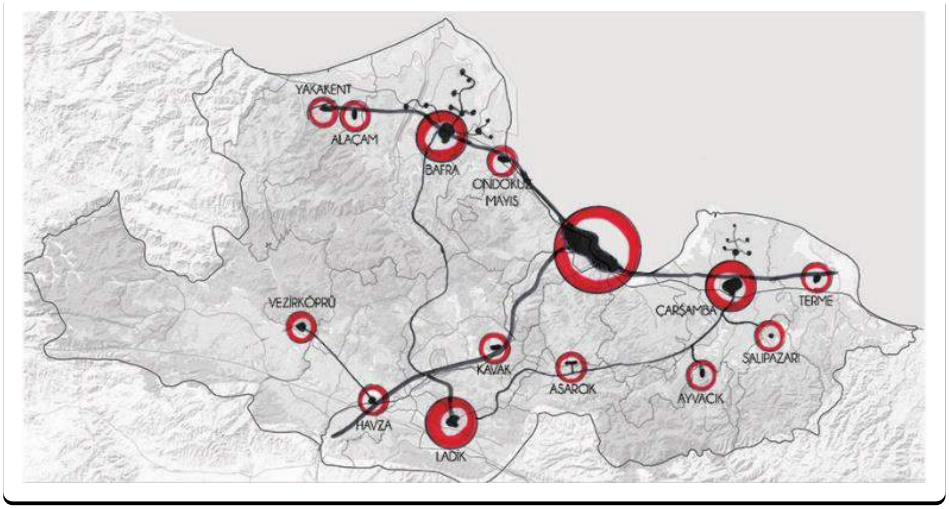
Toplumsal Denge

- Mekansal ayrışmaya getirilen çözümlerle toplumsal yapıda bütünleşmenin kolaylaştırılması
- Köy örgütlenme modeli ile kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan Samsunluların yaşam standartları arasındaki dengesizliğin giderilmesi
- Sosyal donatı alanlarının mekânsal organizasyonunda yapılacak bir düzenleme ile erişimde dengesizliğin ortadan kaldırılması

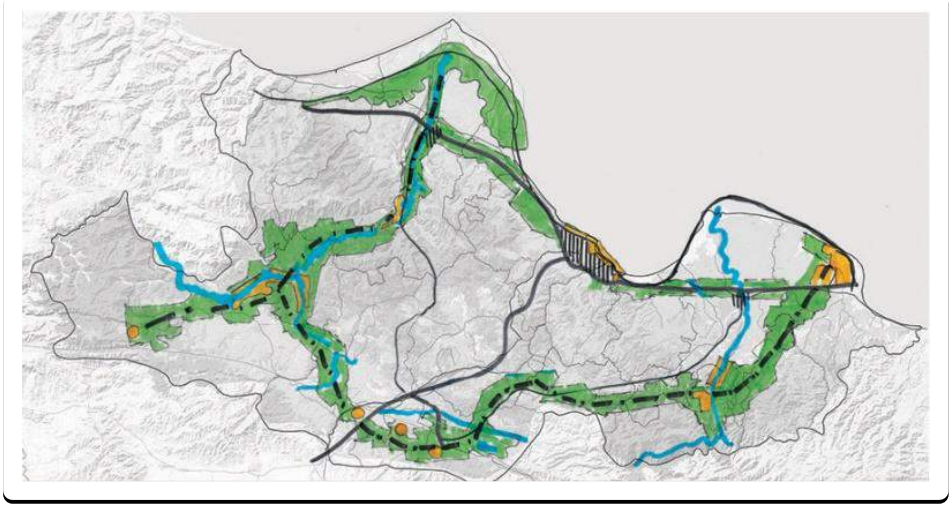
Bu bağlamda, ilin mekansal organizasyonuyla ilgili 3 ana karar alınmıştır. Bu kararlardan ilki, Samsun kent merkezindeki aşırı yerleşim baskısını azaltmak amacı ile Bafra, Çarşamba ve Ladik İlçelerine ikinci merkez fonksiyonunun yüklenmesidir. İkincisi, merkez ilçeler-ilçeler ve merkez köylerin ataması ile oluşturulacak bir kırsal mekânsal organizasyon kurulmasıdır. Son ana karar ise biyolojik çeşitliliği korunmuş ekolojik bir koridor oluşturulmasıdır.

Şekil 4.1: Bafra, Çarşamba ve Ladik alt merkezleri

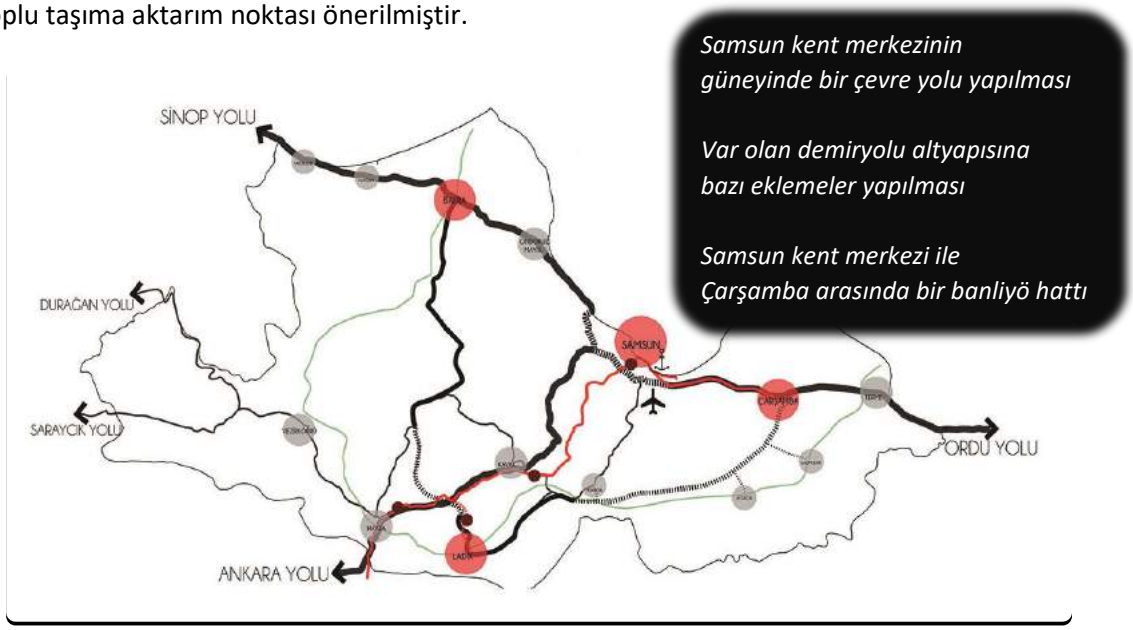

Şekil 4.2: Kırsal mekansal organizasyon

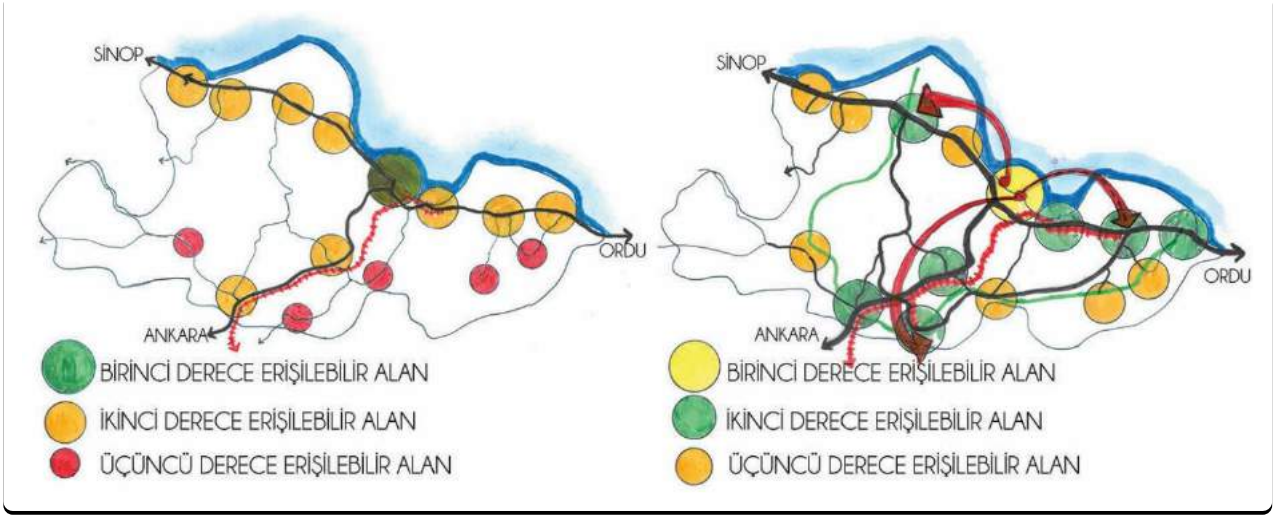

Şekil 4.3: Biyolojik çeşitliliği korunmuş ekolojik koridor

Yerleşimlerin kademelenmesi ile sağlanması öngörülen mekânsal dengenin, ancak farklı kademelerdeki merkezler arasında erişilebilirliğin artırılması ile mümkün olacağı açıktır. Bu nedenle çalışma grubu, birinci temel kararıyla ilişkili olarak, Samsun kent merkezi ile ikinci merkez konumundaki Bafra, Çarşamba ve Ladik İlçeleri arasındaki ulaşım bağlantılarını güçlendirmeye yönelik kararlar almıştır. Bafra-Samsun-Çarşamba arasındaki ulaşımın hızlanması için, trafiğin Samsun kent merkezi içinde yoğunlaştığı noktalarda yavaşlamaması için, Samsun kent merkezinin güneyinde bir çevre yolu önerilmiştir. Bu çevre yolu, Samsun Sahil yolunun yerleşimden geçen kısmının güneye taşınması ile oluşturulacak, böylece sahil yolunun kıyıdaki ayrıştırıcı etkisi de giderilmiş olacaktır. Ayrıca Çarşamba-Ladik ve Ladik-Bafra arasındaki ulaşım bağlantısı, yeni 2. Derece yol önerileri ile kuvvetlendirilmiştir. Ek olarak, bu ilçeler arasında mal ve hizmet akışının daha hızlı ve etkin hale getirilmesi amacıyla var olan demiryolu hattına eklemeler yapılmıştır. Samsun-Ankara hattına Ladik'e doğru yeni bir kol eklenmiş, doğu hattı Çarşamba'ya kadar uzatılmıştır. Samsun kent merkezi ile Çarşamba arasında bir banliyö hattı ve Atakum'daki tramvay hattı üzerinde Bafra'ya giden araçlar için bir toplu taşıma aktarım noktası önerilmiştir.

Şekil 4.4: Samsun kent merkezi ve alt merkezler arasındaki ulaşım bağlantıları

Şekil 4.5: Proje öncesi ve sonrası ilçelerin erişilebilirlik durumları

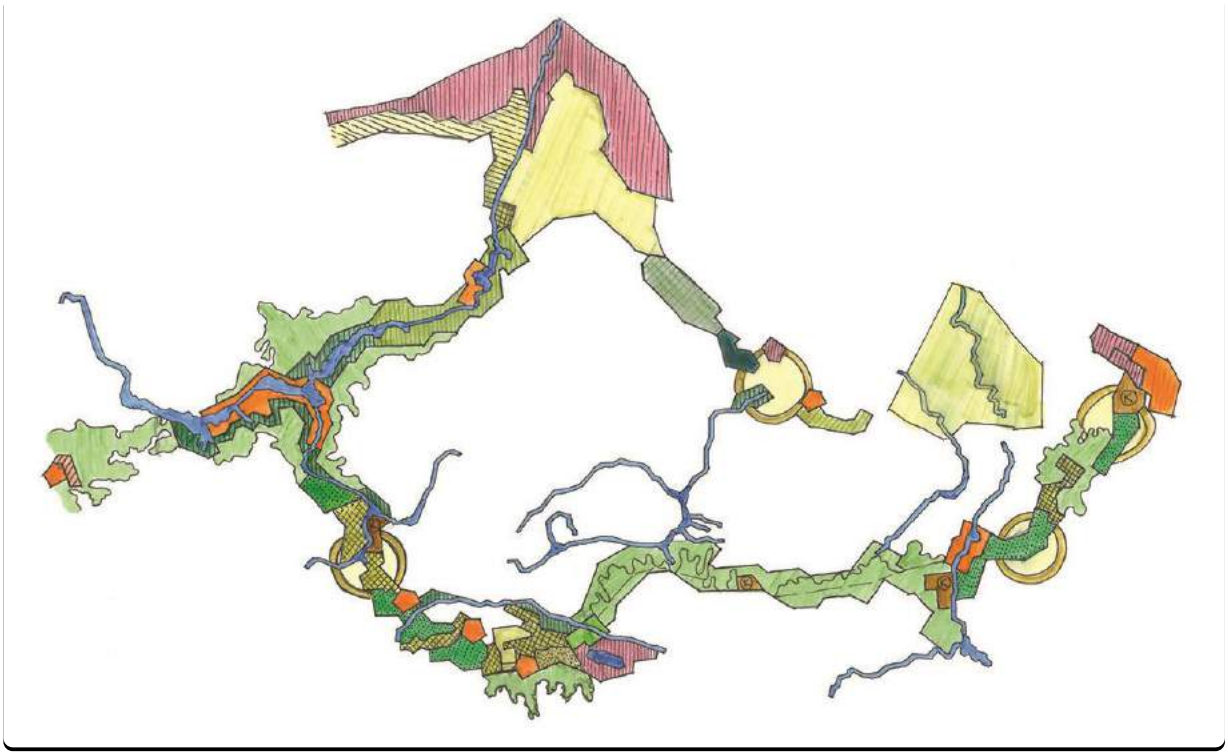
Vizyonun ilk ana kararı gereği, ikincil merkez konumunda olan Çarşamba, Bafra ve Ladik ilçeleri için kentsel gelişim ayrıca çalışılmıştır. Bu ilçelerin ekonomik anlamda güçlendirilmesi için yapılan yatırımlar tarım sektörüne yoğunlaşmıştır. **Çarşamba'da** bulunan Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nün güçlendirilmesi, **Çarşamba** ve **Bafra'da** ilçede tarım ihtisas organize sanayi bölgesi kurulması ile tarımsal üretimin geliştirilmesi, tarım ve sanayi birlikteliğinin sağlanması ile ürünlerin katma değerinin artırılması öngörülmüştür. **Ladik'in** zengin doğal varlıkları göz önünde bulundurularak ilçede agro-turizm çalışmalarına ağırlık verilmesi ve tarımsal ürünlerde biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesine yönelik tohum bankası önerilmiştir. Yapılan yatırımlarla yeni iş olanaklarının yaratılması ve ilçe nüfuslarında meydana geleceği öngörülen nüfus artışı sebebi ile ilçelerde yeni yerleşim alanlarına ihtiyaç duyulacaktır. 1/150.000 ölçekli planlama çalışmasında ilçelerin kentsel büyüme eğilimlerinin kontrol edilebilmesi amacıyla gelişimin hangi yönde olması gerektiği şematik olarak gösterilmiş, detaylı çalışma bir alt ölçeğe bırakılmıştır.

İkinci ana karar olan merkez ilçeler-ilçeler ve merkez köylerin ataması ile oluşturulacak bir kırsal mekânsal organizasyon kurulması kararına bağlı olarak, Çarşamba, Bafra, Ladik ilçelerine ve karayollarına yakın konumda bulunan köyler merkez köy olarak seçilmiştir. Köylerin seçilmesinde nüfus faktörü de göz önünde bulundurulmuştur. Bu köyler, tarım ürünlerinin depolandığı, kooperatif merkezlerinin bulunduğu, sosyal donatı alanlarının daha yoğun olduğu, kadın istihdamını artırmak adına kurulmuş çeşitli merkezlerin bulunduğu, çevre köylere ilk elden hizmet veren yerleşimler olarak düşünülmüştür.

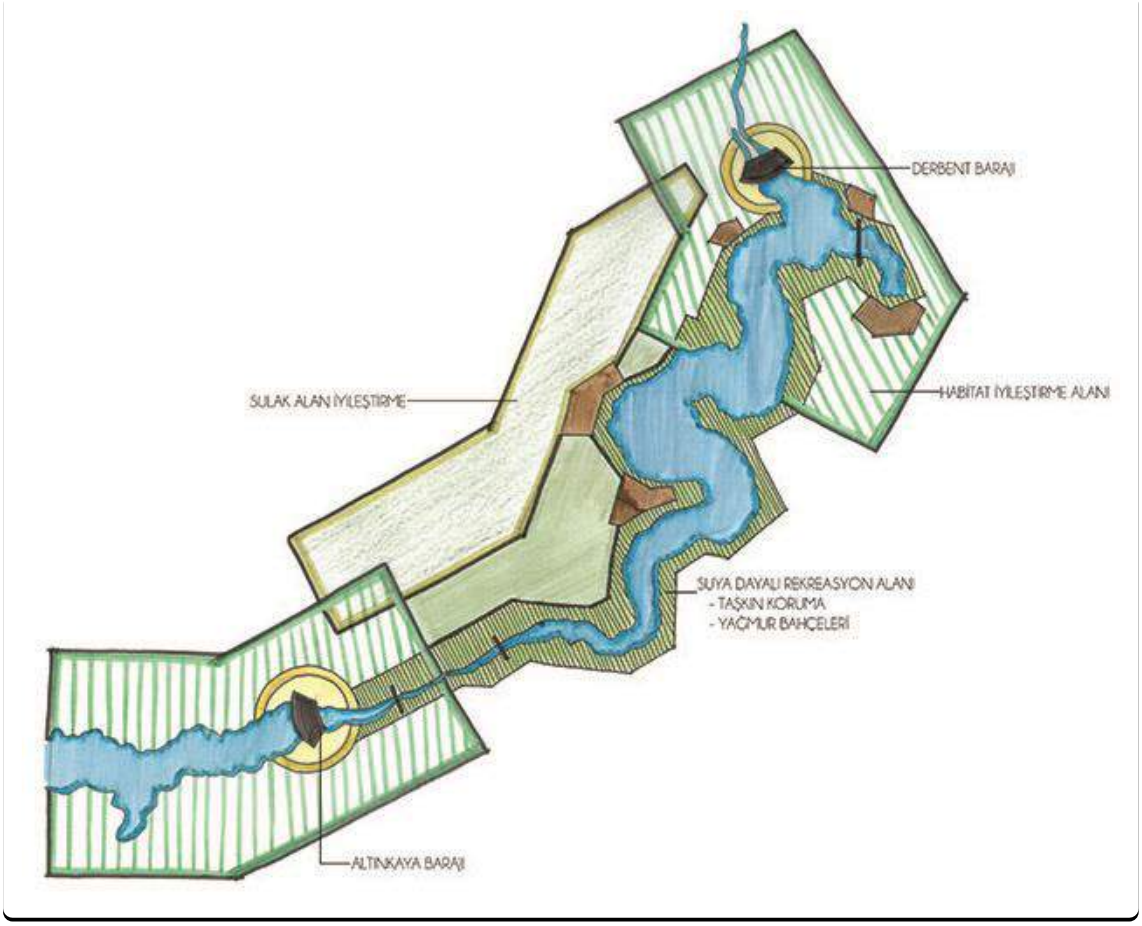

Şekil 4.6: Çarşamba, Bafra ve Ladik kent gelişim yönleri

Projenin son ana kararı olan biyolojik çeşitliliği korunmuş ekolojik koridor, Çarşamba ve Bafra'yı Vezirköprü, Havza, Ladik, Asarcık, Salıpazarı ve Terme ilçelerini içine alan bir rota ile birbirine bağlamaktadır. Rota üzerindeki doğal alanların kullanımları farklılaşmakla beraber alanların sürekliliği sağlanmıştır. Rota üzerinde Bafra'da yer alan Kızılırmak Nehri üzerindeki Derbent ve Altınkaya Barajları özel olarak ele alınmıştır. Bu alanlarda peyzaj onarımı ve doğaya yeniden kazandırma çalışmalarının yapılmasına karar verilmiştir. Rotanın batı kıyısındaki başlangıç noktası olan Kızılırmak Deltası, ekolojik koridorun güçlü bileşenlerinden biri olarak ele alınmıştır. Rekreasyon alanlarının içinde geniş yer tuttuğu bütüncül bir koruma amaçlı imar planı (KAİP) yapılması ve Deltanın UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne girmesinin sağlanmasının üzerinde önemle durulmuştur. Bu uygulamanın sebebi, Kızılırmak Deltası hakkında farkındalık yaratmak, aynı zamanda KAİP ile korunması için yasal bir dayanak ortaya koymaktır.

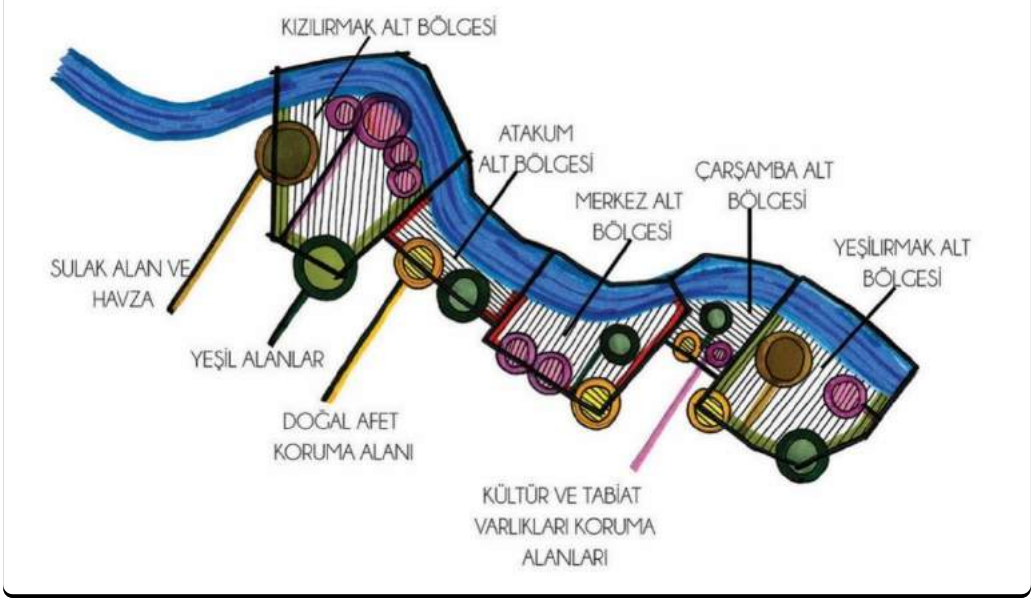

Şekil 4.7: Biyoçeşitliliği sağlanmış ekolojik koridor

Şekil 4.8: Altınkaya ve Derbent Barajları çevre düzenlemesi

Görüldüğü üzere, Samsun'da yer alan doğal varlıklar 1/150.000 ölçekli planlama çalışmasında kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle Samsun'un en önemli doğal varlığı olan kıyı, çalışmada ayrıca ele alınmıştır. Bu kapsamda, Karadeniz Havzasında Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi Projesi ekoloji bakış açısıyla, Samsun İli ölçeğinde tekrar ele alınmıştır. Samsun sahil şeridi Kızılırmak Alt Bölgesi, Atakum Alt Bölgesi, Merkez Alt Bölgesi, Çarşamba Alt Bölgesi ve Yeşilırmak Alt Bölgesi olmak üzere 5 alt bölgeye ayrılmış, alt bölgelerin ekosistem özellikleri, koruma statüleri ve sektörel gelişme eğilimleri incelenmiştir.

Şekil 4.9: Samsun Bütünleşik Kıyı Yönetim Planı

Kızılırmak Alt Bölgesi	Ekosistem Özellikleri: Havza Alanı, Kızılırmak Kuş Cenneti Milli Parkı, Sulak Alan, Orman Alanı Koruma Statüleri: Ramsar Koruma Alanı, Doğal Sit Alanı, Yaban Hayatı Koruma Bölgesi Sektörel Gelişme Eğilimleri: Tarım, Ormancılık
Atakum Alt Bölgesi	Ekosistem Özellikleri: Orman Alanı Koruma Statüleri: Deprem Koruma Alanı, Heyelan Koruma Alanı, Taşkın Koruma Alanı, Arkeolojik Sit Koruma Alanı Sektörel Gelişme Eğilimleri: Hizmet, Ormancılık
Merkez Alt Bölgesi	Ekosistem Özellikleri: Ekosistem Bozulması, Kentsel Merkez ve Yerleşme Koruma Statüleri: Amisos Tepesi 1. Ve 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı, Kentsel Sit Alanı, Arkeolojik Sit Alanı, Deprem Koruma Alanı Sektörel Gelişme Eğilimleri: Hizmet, Lojistik, Sanayi
Çarşamba Alt Bölgesi	Ekosistem Özellikleri: Subasar Ormanı, Orman, Ekosistem Bozulması Koruma Statüleri: Hacıosman Ormanı Doğal Sit Alanı, Tabiatı Koruma Alanı, Deprem Koruma Alanı Sektörel Gelişme Eğilimleri: Turizm, Tarım, Ormancılık

Yeşilırmak Alt Bölgesi	Ekosistem Özellikleri: Delta ve Sulak Alan Ekosistemi, Tarımsal Kullanımlar, Kıyı Ormanları Koruma Statüleri: Yeşilırmak Deltası Sulak Alanı, Deprem Koruma Alanı, Yaban Hayatı Koruma Bölgesi Sektörel Gelişme Eğilimleri: Turizm, Tarım, Ormancılık, Balıkçılık, Hayvancılık

Tablo 4.1: Bütünleşik Kıyı Yönetim Planı Alt Bölge Özellikleri

"Ekolojik Denge Kenti Samsun" vizyonuyla geliştirilen 1/150.000 ölçekli mekânsal stratejik planlama çalışması kapsamında, yukarıda bahsedilen 3 ana kararı destekleyici nitelikte bazı sektörel kararlar alınmıştır. Bu kararlar aşağıda listelenmiştir:

Tarım – Tarımsal Endüstri

Çarşamba ve Bafra'da tarım ihtisas organize sanayi bölgelerikurulması

- Tarımda kimyasal gübre kullanımının azaltılması
- Tarımsal ürünlerin katma değer kazanmasının sağlanması
- Tarımsal üretimde ekolojik yöntemlerin kullanımının artırılması
- Kurulacak organize birlikler ve kooperatiflerle havzadaki verimliliğin artması
- Üretilen ürünlerin bölge genelinde ve uluslararası pazarda satışa çıkarılması
- Mevcut sanayi alanlarının plan periyodu sürecinde çevre dostu üretim yapacak şekilde dönüşümünün sağlanması
- Kurulacak tarım ihtisas organize sanayi bölgeleri ve tarımsalAr-Ge merkezleri ile tarım ve tarımsal endüstri sektörlerinde verimliliğin artırılması

Turizm

- Yeşil alanların kamusal bir nitelik kazanması, fonksiyonel hale gelmesi, böylelikle sürdürülebilirliğinin sağlanması için ağaçlandırılan alanlarla birlikte ekolojik koridor üzerinde yeni trekking rotalarının yer alması
- Ekolojik değerlerin korunmasıyla kıyı ve doğa turizminin geliştirilmesi
- Ekolojik ve kültürel değerlerin ve potansiyellerin kullanılması
- Agro-turizmin turizm koridoru üzerinden canlandırılması

Ekoloji

- Farklı orman alanlarına farklı biçimlerde müdahale edilmesi
- Kıyı ekolojisinin korunması için kıyı ve sulak alan yönetiminin uygulanması
- Taşkın yönetimi uygulanacak alanların belirlenmesi, bu alanlar için koruma, acil durum müdahalesi, normalleştirme ve gözden geçirme uygulamalarının geliştirilmesi

- Heyelan riski olan alanların belirlenmesi ve mücadele için eğimli araziler boyunca ağaçlandırma yapılması, doğal bitki örtüsünün korunması, dik yamaçlarda teraslama yapılması
- Fay hattı geçen yerleşimlerde deprem afet yönetimi uygulanması
- Oluşturulacak ekolojik koridor üzerinde ulaşımın ekolojik dengeyi bozmayacak, flora ve faunaya zarar vermeyecek şekilde sağlanması için trafik yavaşlatma yöntemlerinin uygulanması (trafik işaret ve levhaları, hız limiti vb.)
- Ekolojik koridor üzerine tur servislerinin konulması, bireysel motorlu taşıt geçiş ücretlerinin tur servis ücretlerinden fazla olması

Enerji

- Tarımsal üretim çıktılarının biyoenerji üretiminde girdi olarak kullanılması
- İleri atık su ve katı atık tesislerinin kurulması, geri dönüşüm tekniklerinin il genelinde yaygınlaştırılması
- Kurulacak biyogaz tesisi ile sürdürülebilir atık yönetiminin sağlanması
- Mevcut hidroelektrik santrallerinin süreç içinde çevre dostu üretim yapacak şekilde dönüşümünün sağlanması

Bu politikaların uygulanması ile meydana gelmesi öngörülen ekonomik, sosyal ve mekânsal gelişmelerden sonra merkezin ve ilçelerin nüfuslarında artış meydana geleceği öngörülmektedir. Proje kapsamında ikincil merkez fonksiyonu verilen Çarşamba, Bafra ve Ladik İlçeleri için gelişim stratejileri yukarıda özetlenmiştir. Benzer bir ön çalışma Samsun kent merkezi için de yapılmıştır. Samsun ilçeleri için planlama periyodunun sonu olan 2045 yılı için nüfus tahminleri ve Samsun kent merkezi gelişim stratejileri aşağıdadır.

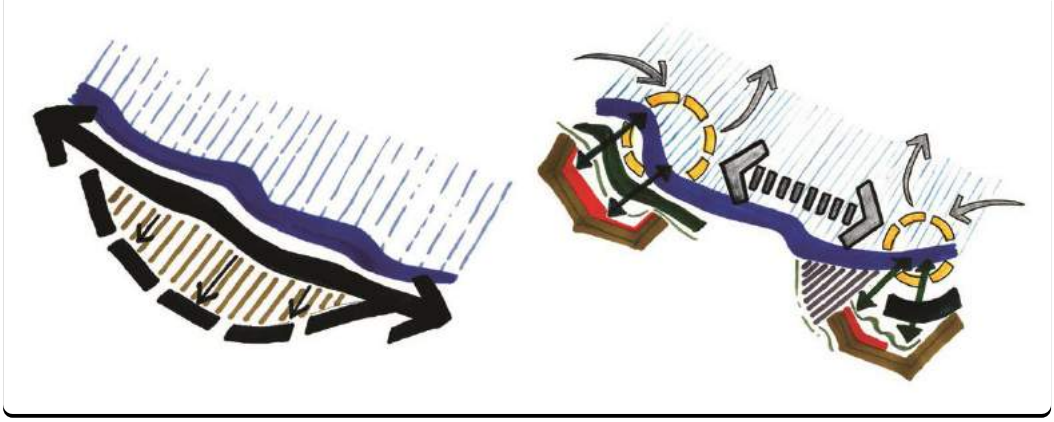
Alaçam	29.301	Kavak	22.630
Asarcık	18.738	Ladik	21.474
Atakum	169.809	19 Mayıs	29.627
Ayvacık	22.619	Salıpazarı	20.369
Bafra	147.401	Tekkeköy	67.843
Canik	108.541	Terme	75.410
Çarşamba	142.685	Vezirköprü	99.815
Havza	44.146	Yakakent	9.672
İlkadım	346.714		

Tablo 4.2: 2036 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri

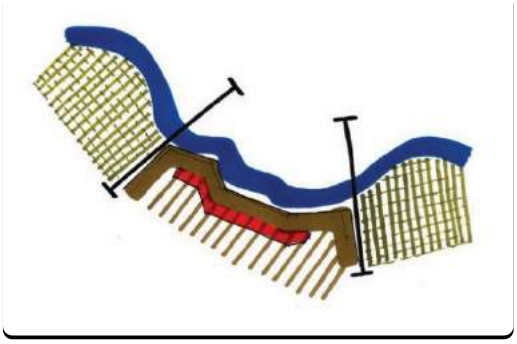
Samsun kent merkezi özelinde öncelikle kıyı-kent kopukluğu sorunu ele alınmıştır. Samsun sahil yolunun yerleşim içinden geçen kısmının güneye taşınması ile kıyıdaki ayrıştırıcı etkisinin giderilmesi öngörülmüştür. Bir alt ölçekte gözetilmek ve ayrıntılı biçimde çalışılmak üzere alınan diğer önlem, Tekkeköy'e yeni bir liman kurulması, mevcut limanın kapasitesinin azaltılması, İlkadım'ın kıyı şeridinin kamusal niteliğini güçlendirecek rekreasyon ve sosyal donatı alanları ile kıyı-kent bütünleşmesinin sağlanmasıdır. Ancak Samsun'daki kıyılaşma eğilimi, yeni gelişim alanlarının güney kesimde önerilmesi ile önlenmeye çalışılmıştır. Böylelikle Bafra ve Çarşamba Ovalarının üzerindeki yapılaşma baskısının azaltılması öngörülmüştür. Son olarak, İlkadım'da bir şehir üniversitesinin kurulması ile, özellikle genç nüfusa hizmet eden ve Atakum'la birlikte çalışan bir çekim merkezi oluşturulması planlanmıştır.

Tekkeköy'e yeni bir liman kurulması ve mevcut limanın kapasitesinin azaltılması

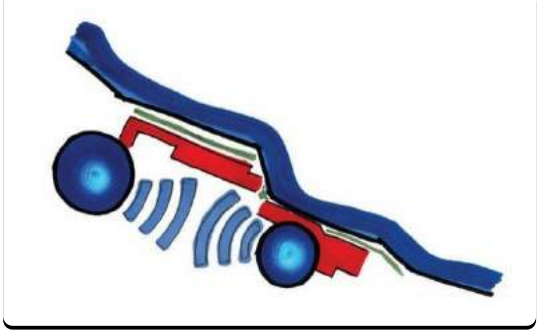
İlkadım'da bir şehir üniversitesinin kurulması

Şekil 4.11: Kıyı-kent ilişkisi

Şekil 4.12: Önerilen yerleşim alanı yönü, Bafra ve Çarşamba Ovaları

Şekil 4.13: Kurulacak şehir üniversitesi – OMÜ İlişkisi

3.5. ÇALIŞMA GRUBU 5: ESNEYEBİLİR KENT SAMSUN

3.5.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon

Beşinci çalışma grubu, bir önceki grupla benzer şekilde ana sorun alanlarını bölgedeki risklere bağlı olarak tanımlamışlardır. Bu riskler **doğal ve çevresel riskler, ekonomik riskler** ve **toplumsal riskler** olmak üzere 3 başlık altında analiz edilmiştir:

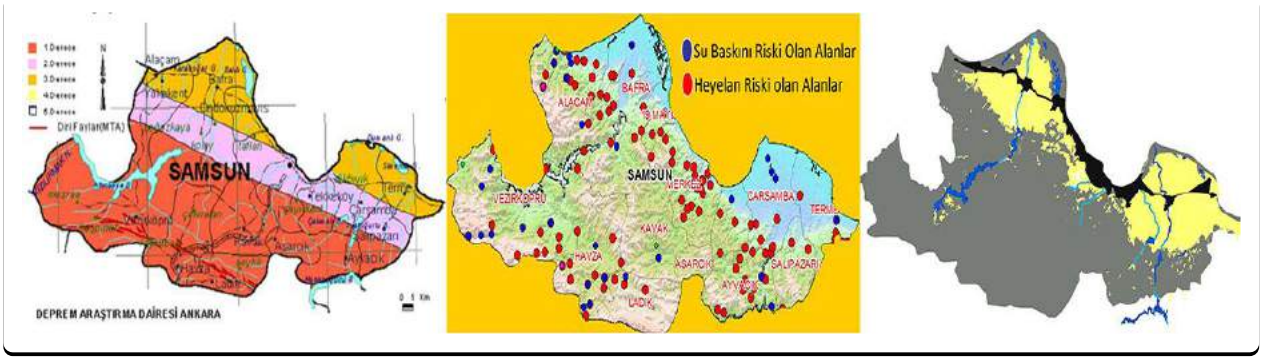
Doğal ve Çevresel Riskler

Doğal Riskler

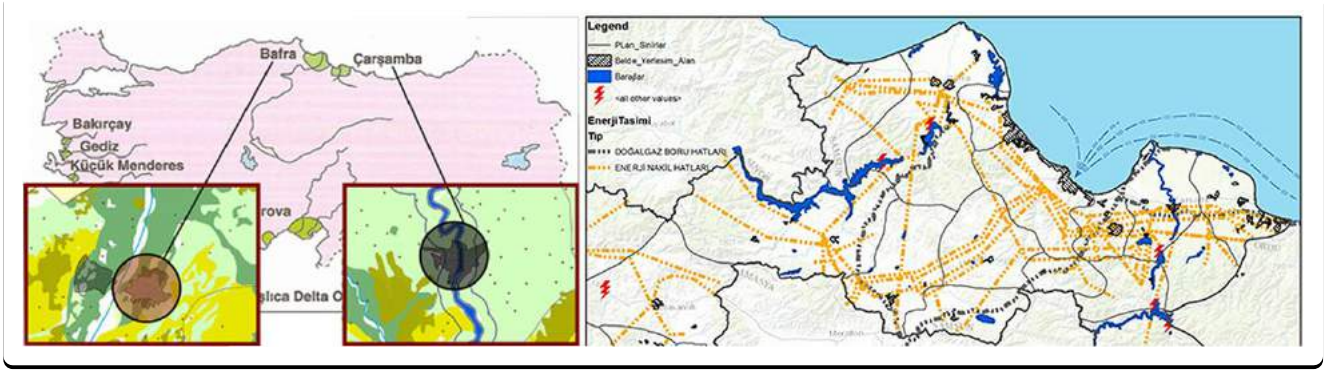
- Kuzey Anadolu Fay Hattının Ladik, Havza ve Vezirköprü hattından geçmesi
- Mert Irmağı ve Kürtün Deresi başta olmak üzere kentteki birçok vadinin sel riski taşıması
- Samsun kentinin heyelan alanı dikkate alınmaksızın gelişiyor olması
- Samsun'da kentsel gelişmenin doğu-batı doğrultusunda, kıyı boyunca gerçekleşiyor olması, bu nedenle kıyıdaki verimli tarım topraklarının kaybedilmesi riski
- Kıyı şeridinin doldurulması sebebi ile deniz ile kent arasındaki ilişkinin kopması riski
- Enerji hatlarının geçtiği bölgelerin olası bir afet durumunda risk oluşturacak olması

Çevresel Riskler

- Karadeniz kıyılarında bulunan nükleer tesislerden kaynaklanabilecek radyasyon sızıntısının Karadeniz sahilleri için risk oluşturması
- Karadeniz'in akıntı yönünden kaynaklı güney sahillerine getirdiği kirlilik nedeniyle hava ve su üzerinde risk oluşturması
- Bilinçsiz tarım ve hayvancılık yöntemlerinden kaynaklanan su ve toprak kirliliği
- Ormanlık alanların tahribatından kaynaklanan eko-sistemlerin bölünmesi riski

Şekil 5.1: Deprem kuşakları, taşkın ve heyalan riskli alanlar, tarım toprakları ve yapılaşma

Şekil 5.2: Çarşamba ve Bafra yerleşimleri, enerji nakil ve doğal gaz boru hatları

Ekonomik Riskler

Tarım

- Yer altı suyunun bilinçsizce kullanılması sonucu ova ve deltalarda tuzluluk oluşması
- Tarımsal üretime uygun verimli arazilerin parçalı ve dağınık yapısı
- Kentin tarım alanlarına doğru büyüme eğilimi göstermesi, kırdan kente göç ve kırsal alanlarda tarımsal üretimin azalması

Turizm

- Karadeniz sahil yolunun deniz ile kent arasındaki ilişkiyi koparıyor olması
- Samsun kentinin transit geçiş noktası olmasının kentteki turizm potansiyelinin değerlendirilememesi konusunda risk yaratması
- Bağlayıcı bir turizm alanları düzenlemesinin bulunmaması
- Tarım, ticaret ve sanayi sektörlerinin turizm sektörünün önüne geçmesi

Sanayi

- Üniversite, teknopark ve sanayi arasındaki ilişkisinin kopuk olması
- Üretim sektörünün kıyı şeridinde yoğunlaşması
- Kentte gelir eşitsizliği ve buna bağlı olarak altyapı ve sosyal donatı alanlarının dağılımlarındaki dengesizlik.

Toplumsal Riskler

- Eğitimli genç nüfusa yönelik istihdam alanlarının sınırlı olması
- Kentin güney kesimi başta olmak üzere birçok alanının, çalışma alanlarının ve istihdam olanaklarının düzensiz dağılmış olmasından dolayı hızla göç vermesi

- Kent merkezinde arazi kullanım dağılımının dengesiz olması sonucunda çalışma alanı-konut alanı ilişkisinin kopuk olması
- Çalışmak amacıyla ilçe ve kent çeperinden göç edenlerin çoğunluğunun erkek olması, kadınların bu bölgelerde tek kalması, ev içi ve dışı sorumluluklarının artması
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden gelen mevsimlik tarım işçilerinin yaşadığı barınma, sağlık, eğitim alanlarındaki önemli sorunlar

Sorun tanımlarını Samsun'da bulunan doğal ve çevresel riskler, ekonomik riskler ve toplumsal riskler üzerinden yapan çalışma grubu, kentin gelecek 30 yılı için belirledikleri gelişme vizyonlarını da esneklik (resilience[3]) kavramına dayandırmıştır. Çalışma grubu Samsun'un esnek bir kent olabilmesi için iyileştirme, uyum ve dönüştürme politikaları uygulamıştır. İyileştirme politikaları daha çok ekonomik dayanıklılığa ulaşılması, uyum politikaları fiziksel dayanıklılığa ulaşılması, dönüştürme politikaları ise sosyal dayanıklılığa ulaşılması amaçlarına hizmet edecektir.

Şekil 5.3: Vizyon, politikalar, sonuçlar

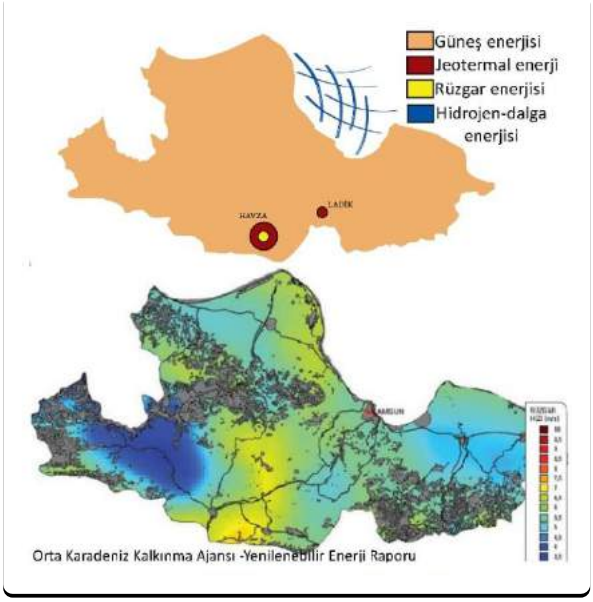
3.5.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler

"Esneyebilir Kent Samsun" çalışma grubunun belirlediği stratejik amaçlar kentin yukarıda belirtilen 3 açıdan daha dayanıklı olmasına yönelik olarak konulmuştur. Bu stratejik amaçlara ulaşmanın araçları olan politikalar, aslında var olan risklere karşı geliştirilen çözümlerdir. Konulan stratejik amaçlar; çevresel, doğal afetlere bağlı olarak gelişebilecek, ekonomik ve toplumsal risklere karşı dayanıklılık kazanılmasıdır.

[3]Kentlerde **esneklik kavramı** (resilience), bir kentin aynı kimlik, strüktür ve sistemi sürdürebilmek için olası doğal ve insan eliyle üretilmiş şokları absorbe edebilme yeteneğine sahip olmasını ifade etmektedir (Taşan-Kok, 2008).

S.1. ÇEVRESEL VE EKOLOJİK RİSKLERE KARŞI DAYANIKLI BİR KENT OLUŞTURULMASI

P.1. Yenilenebilir enerji potansiyellerinin kent genelinde kullanımının artırılması, enerji sektörünün ekonomik kalkınmaya katkı sağlaması

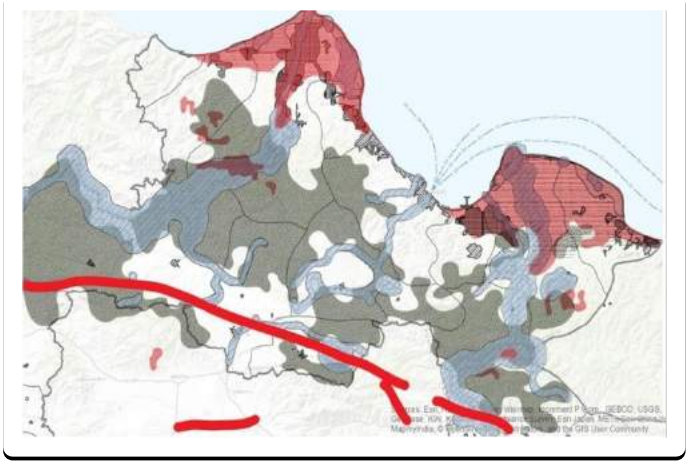
Şekil 5.4: Samsun'da alternatif enerji potansiyelleri

P.2. Kentteki toprak ve su kirliliğinin önlenmesi

P.2.1. Atıkların Karadeniz'e taşınmasının engellenebilmesi için atık su arıtma ve katı atık depolama sahalarının tekrar kurgulanması

P.2.2. Tarım ve hayvancılık teknolojisinin geliştirilip halkın bilgilendirilmesi, bu sektörlerde kirliliğin azaltılması

P.3. 1. Ve 2. Derece tarım alanları, ormanlık alanlar, sulu tarım alanları, flora ve fauna açısından zengin, sulak alanlar, lagün, krater gölleri vb. ekolojik açıdan nitelikli alanlar ve havza koruma kuşaklarının korumaya alınması ve bu bölgelerde kentsel yapılaşmanın engellenmesi

Şekil 5.5: 1. Ve 2. Derece tarım arazileri, havza koruma kuşakları

S.2. DOĞAL AFETLERE KARŞI ESNEK, DİRENÇLİ BİR KENT OLUŞTURULMASI

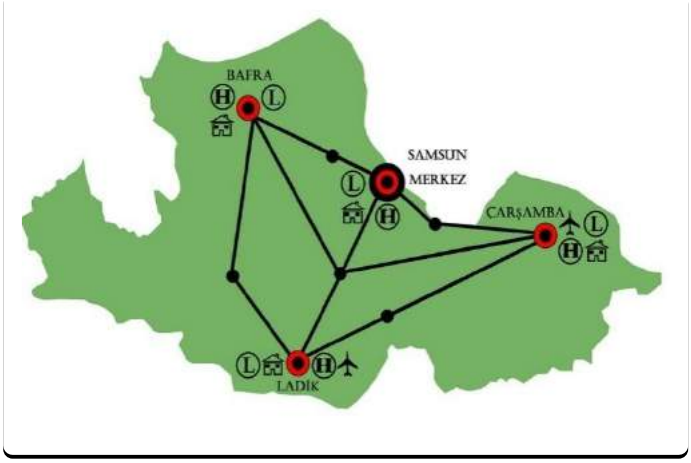
P.1. Kentin olası bir depreme karşı dayanıklı hale getirilmesi

P.1.1. Samsun'un Orta Karadeniz Bölgesinde bir afet koordinasyon merkezi haline getirilmesi

P.1.2. Ladik, Çarşamba, Bafra ve Merkez ilçelerin Samsun İlinde afet koordinasyon merkezi haline getirilmesi

P.1.3. Kuzey Anadolu Fayının geçtiği Ladik, Havza ve Vezirköprü ilçelerinin dayanıklı bir hale getirilmesi

- Ladik ve Havza'nın mevcut kent gelişiminin kısıtlanması ve yapı stoğunun dönüştürülerek dayanıklı hale getirilmesi
- Vezirköprü'nün fay hattına doğru gelişiminin kısıtlanması, yapılaşma alanlarının kuzey batı yönüne doğru önerilmesi

Şekil 5.6: Orta Karadeniz Bölgesi Deprem Koordinasyon Merkezi Samsun

P.1.4. Kent bütününde dayanıksız ve yapı ömrünü tamamlanmış konutların dönüştürülmesi

P.1.5 Mevcut yapılar için, riskin büyüklüğüne göre yerleşim alanının taşınması veya mevcut yapıların zemin iyileştirme/temel güçlendirme çalışmalarına ağırlık verilmesi

P.2. Kentin heyelan riskine karşı dayanıklı hale getirilmesi

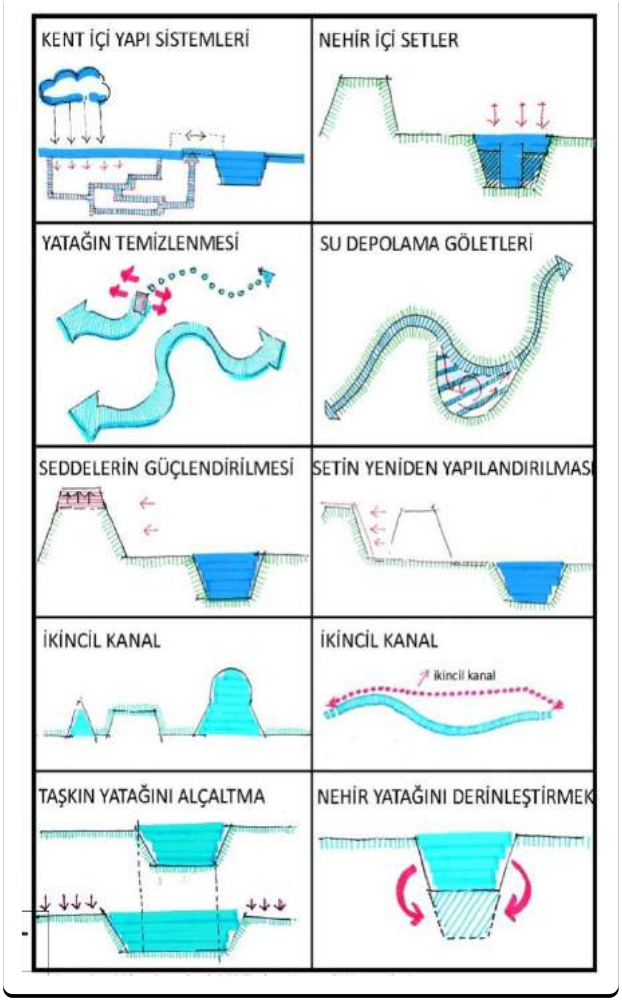
P.2.1. Jeolojik, jeoteknik ve jeofizik etüt raporlarına göre sıvılaşma riski yüksek olarak tespit edilen alanların yapılaşmaya açılmaması

P.2.2. Mevcut yapılar için, riskin büyüklüğüne göre yerleşim alanının taşınması veya mevcut yapıların zemin iyileştirme/temel güçlendirme çalışmalarına ağırlık verilmesi

P.3. Kentin sel riskine karşı dayanıklı hale getirilmesi

P.3.1. Alt ölçekli planlarda jeolojik raporların hazırlanması sürecinin titizlikle izlenmesi, taşkınla ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin alınması

P.3.2. Taşkın kontrol yöntemlerinin uygulanması

Şekil 5.7: Taşkın kontrol yöntemleri

P.4. Afet durumlarına karşı mekanlar arası erişilebilirliğin maksimize edilmesi

S.3. EKONOMİK RİSKLERE KARŞI DAYANIKLI BİR KENT OLUŞTURULMASI

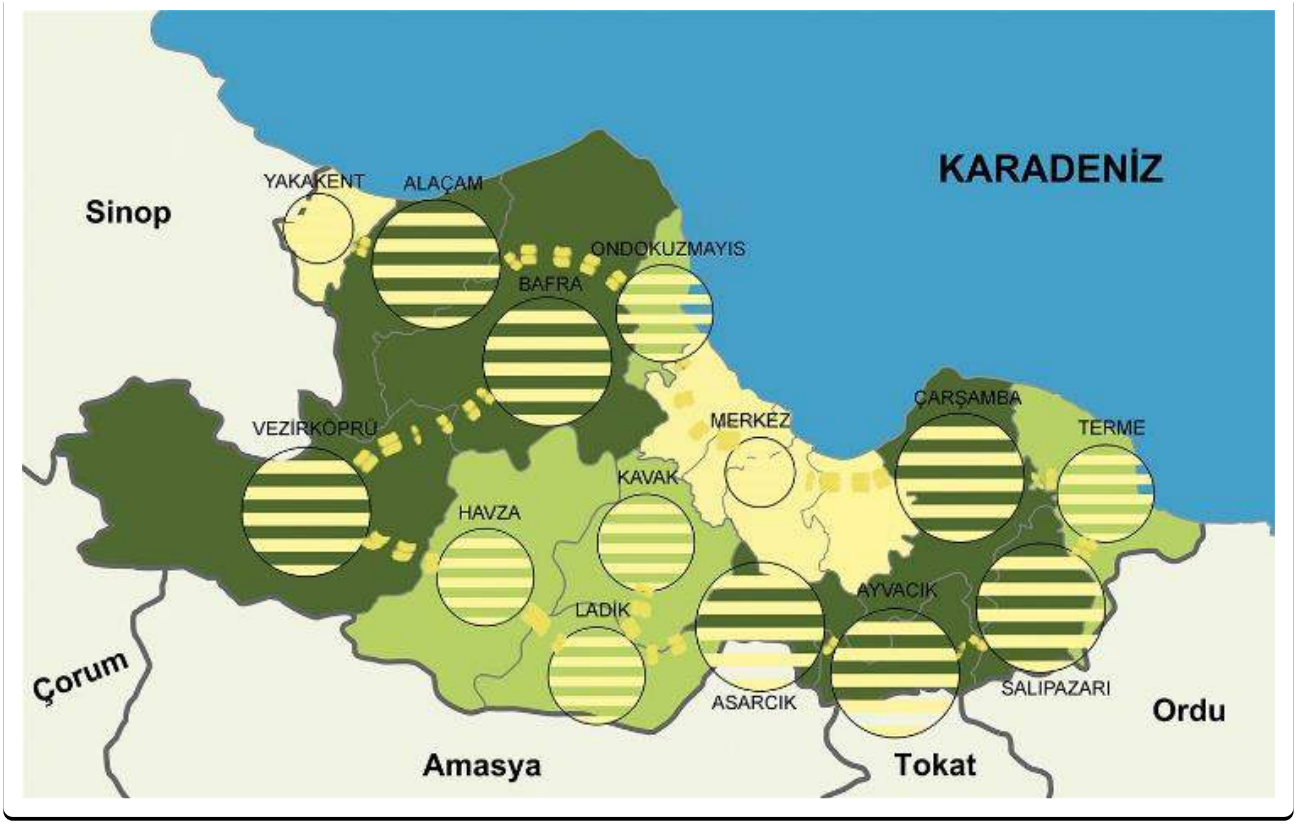
P.1. Tarımda dayanıklılığın sağlanması

P.1.1. Kırsalda örgütlenmenin desteklenmesi ile tarımsal üretimin artırılması, tarım ile uğraşan kesimin hayat kalitelerinin yükseltilmesi

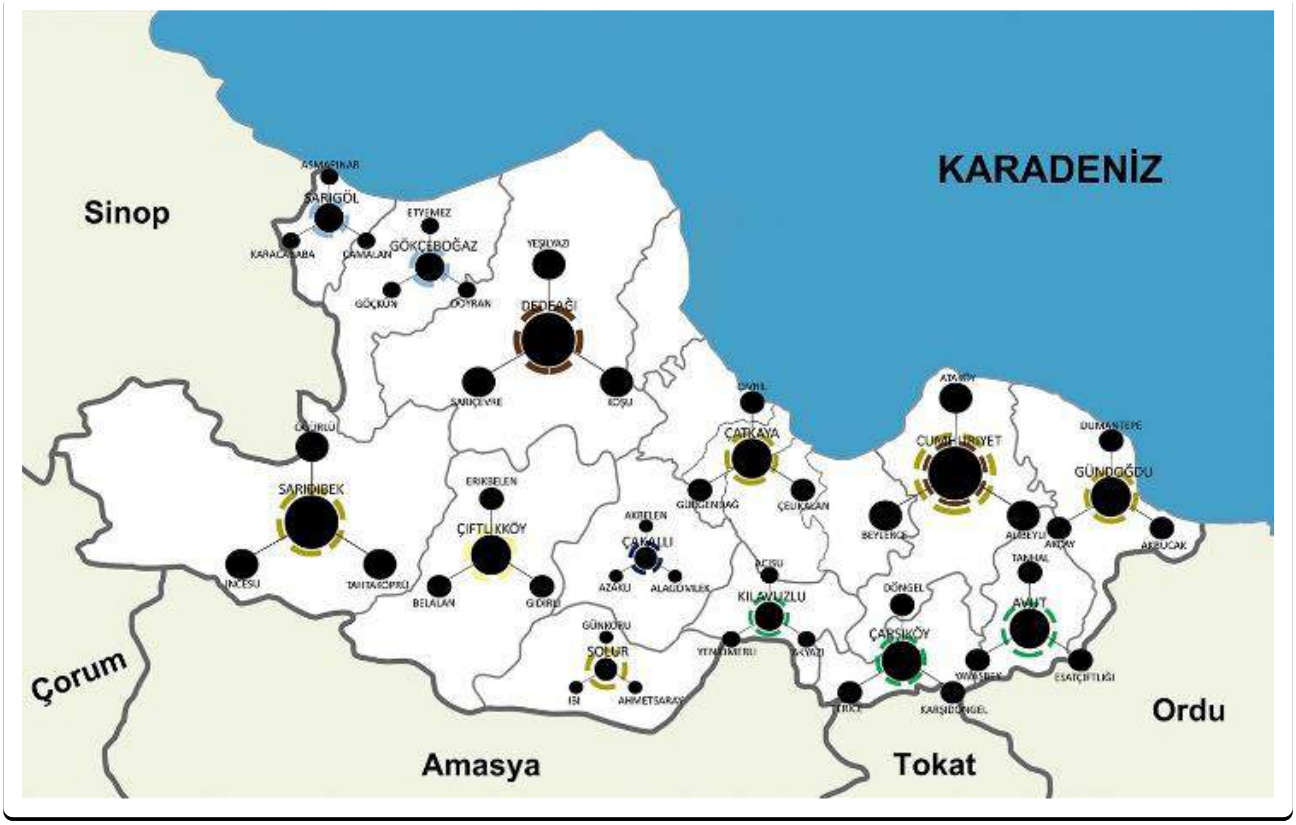
P.1.2. Tarım alanlarında yapılacak tevhit ve ifraz işlemlerinde 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu hükümleri uyarınca işlem yapılması

P.1.3. Tarım alanları üzerinde oluşan tarım dışı kullanım taleplerinin öncelikle arazi kabiliyeti en düşük tarım alanlarında karşılanması

P.1.4. İçme ve kullanma suyu temin edilen kıta içi yüzeysel su kaynaklarının bulunduğu havzalarda, mutlak ve kısa mesafeli koruma kuşağında gerçekleştirilen tarımsal faaliyetlerde organik tarımın özendirilmesi

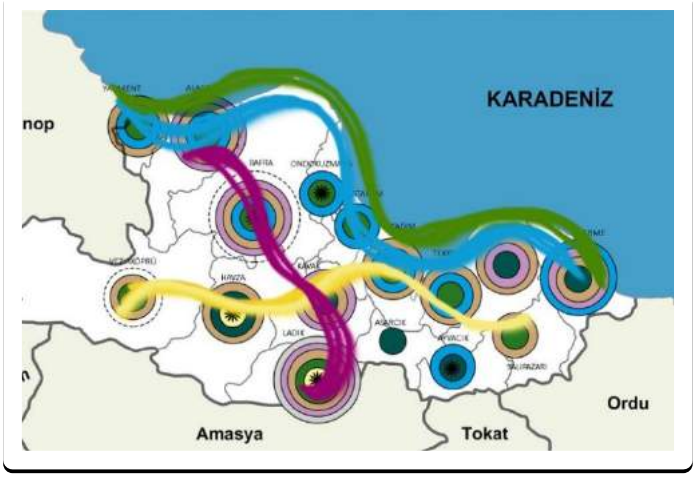
Şekil 5.8: Samsun İli genelinden tarım sektörü organizasyonu

Şekil 5.9: Köy kademelenmesi

P.2. Turizmde dayanıklılığın sağlanması

P.2.1. Turizm rotalarının oluşturulması ve ulaşımın güçlendirilmesi ile şu anda yaklaşık 1 gece olan geceleme sayısının artırılması

Şekil 5.10: Turizm rotaları

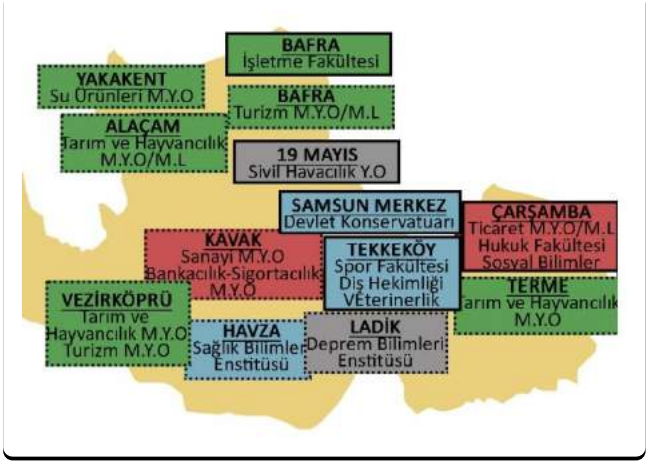
P.3. Sanayide dayanıklılığın sağlanması

P.3.1. Sanayinin çeşitlendirilmesi ve il genelinde organize edilmesi ile esnek bir ekonomik yapının oluşturulması

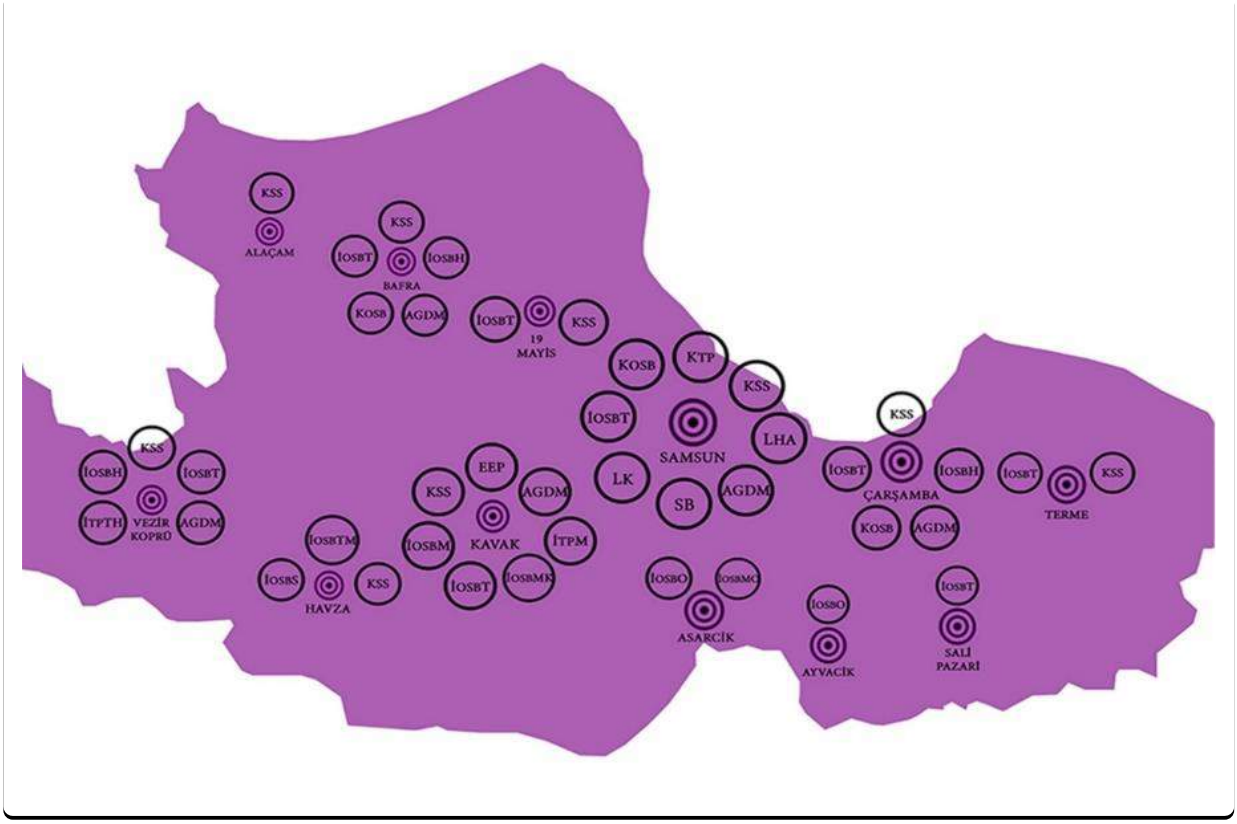
P.3.2. Vezirköprü, Kavak ve Merkezde teknoparklar aracılığıyla modern bir sanayi yapısının oluşturulması

P.3.3. Meslek yüksek okullarının kalitelerinin artırılması yönünde çalışmalar ve sayılarının artırılması ile kurularak nitelikli eleman yetiştirilmesi ve üretimdeki verimliliğin arttırılması

P.3.4. Birbirleriyle ilişkili sanayi kollarının bir araya getirilmesi, verimliliğin artırılması ve yeni sanayi tesislerinin çevreye verilen zararın minimize edilmesi amacıyla ekoendüstriyel parklar içinde tasarlanması

Şekil 5.11: Samsun İli genelinde kurulması öngörülen MYO'lar

Şekil 5.12: Samsun İli genelinden sanayi sektörü organizasyonu

S.4. TOPLUMSAL RİSKLERE KARŞI DAYANIKLI BİR KENT OLUŞTURULMASI

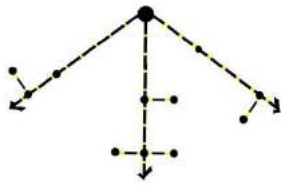
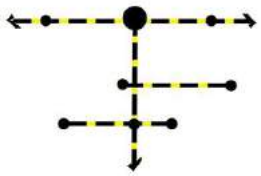
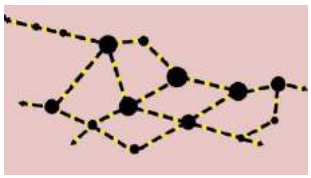
P.1. Toplumsal yapının yabancılaşma, toplumsal bilinç ve örgütlenme eksikliğinden kaynaklanan risklere karşı esnek, uyumlu ve dayanıklı bir hale getirilmesi

P.1.1. Yabancılaşma sorunlarına çözüm olarak ilçelerdeki açık alanlar sistemiyle mekânsal bağlantıların kurulması, toplumsal ilişkilerin sağlamlaştırılması

P.1.2. Toplumsal bilincin artırılması için ilçe merkezlerinde halk eğitim merkezlerinin açılması, var olan halk eğitim merkezlerinin hizmet kalitesinin artırılması

P.1.3. Konut alanları-çalışma alanları ilişkilerinin mekânsal anlamda güçlendirilmesiyle günlük yaşam kalitesinin artırılması

Daha çok kentte var olan riskleri minimize etmeye yönelik olarak sektörel düzeyde planlanan bu strateji ve politikaların uygulanması ile, kentin mekânsal organizasyonunun dengeli- tam bağlı bir şekilde gelişmesi amaçlanmaktadır. (bkz: Tablo 5.1) Planlama döneminin sonu olan 2040 yılında ulaşılması hedeflenen ilçe nüfusları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Işınsal	Doğrusal	Kümelenme	Dengeli-Tam Bağlı
			
Kısıtlı sayıda kent girişi Zayıf yatay bağlantı Tek merkezli gelişim	Kısıtlı sayıda kent girişi Zayıf dikey bağlantı Tek merkezli gelişim	Kısıtlı sayıda kent girişi Zayıf dikey ve yatay bağlantılar Kıyı bölgesinde merkezleşme eğilimi	Çok sayıda kent giriş ve çıkışı Güçlü dikey ve yatay bağlantılar Kıyı bölgesi ve iç kesimlerde dengeli merkezleşme ve gelişim

Tablo 5.1: Mekansal organizasyon senaryoları

Alaçam	20.000	Kavak	65.000
Asarcık	25.000	Ladik	8.000
Atakum	270.000	19 Mayıs	25.000
Ayvacık	25.000	Salıpazarı	21.000
Bafra	140.000	Tekkeköy	50.000
Canik	125.000	Terme	60.000
Çarşamba	135.000	Vezirköprü	120.000
Havza	25.000	Yakakent	10.000
İlkadım	350.000		

Tablo 5.2: 2040 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri

3.6. ÇALIŞMA GRUBU 6: HİDROKENT SAMSUN

3.6.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon

Altıncı çalışma grubu sorun tanımlarını, Samsun İlinde su ögesinin varlığının yarattığı gelişim potansiyelinin kullanılamaması ve yarattığı riskler üzerinden yapmıştır. Samsun ırmakları, dereleri, gölleri, barajları ve Karadeniz'in varlığıyla su kaynakları bakımından oldukça zengin bir il olmasına rağmen, bu kaynaklardan ekonomik ve sosyal anlamda yeterli derecede yararlanamamaktadır. Bölgenin en verimli tarım arazilerinin bulunduğu delta ovaları olan Bafra ve Çarşamba Ovalarında tarım potansiyeli etkin bir şekilde kullanılamamakta ve katma değer yaratılamamaktadır. Dağınık yerleşim deseni sebebi ile, su kaynaklarının kullanımı için teknik altyapının güçlendirilmesinde sorunlarla karşılaşılmaktadır. Bölgenin coğrafi özelliklerinden dolayı kıyının art bölgesi tarafından aktif kullanılamaması, kentin kıyı ile bütünleşememesi sorunu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, özellikle sanayi kullanımları su kaynaklarını ve koruma alanlarını kirletme riski taşımaktadır.

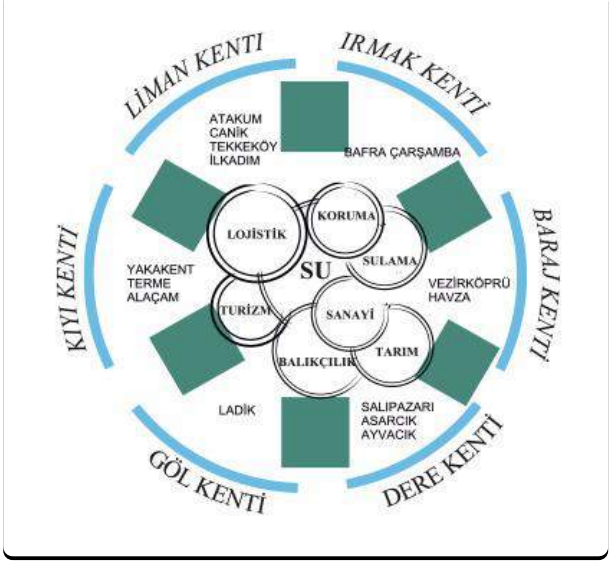
Çalışma grubu, şehir planlamanın temel amacının gelişmeye rehberlik ederek kent ölçeğinden bölge ölçeğine kadar sürdürülebilir büyümeyi sağlamak, kentsel ve kırsal alanların yaşanabilirliğini artırmak olduğu görüşündedir. Bir başka deyişle, çalışma grubu insan odaklı bir planlama anlayışı benimsemiştir. Bu düşünceye dayanarak, su ögesinin yerleşim alanları, ekonomik koruma alanları ve ekonomik sektörlere bir girdi olarak kullanımında mavi-yeşil tasarım (blue-green design) ilkelerini kullanmışlardır. Bu ilkelerin ilki su yönetimi ve yeşil altyapı ile sürdürülebilir su döngüsünü yaratmaktır. İkincisi ekonomik-hidrolojik değerleri korumak ve bütünleştirmektir. Sonuncusu ise kentsel ve kırsal alanlarda sosyo-ekonomik aktivitelerde, iklimde, arazi kullanımında ve nüfusta meydana gelen değişimlere karşı direnç ve adaptasyonu artırmaktır. Çalışma grubu vizyonunu "Samsun'da su kaynaklarının koruma-kullanma dengesi gözetilerek kullanılması ile bütünleşememe sorununun ve risk faktörlerinin ortadan kaldırıldığı, su kaynaklarının verimli bir biçimde ve akıllı yöntemlerle sanayi, turizm ve tarım sektörlerine enerji sağladığı bir kent sisteminin oluşturulması" şeklinde belirlemiştir.

3.6.2. Stratejik Amaçlar, Politikalar ve Temel Öngörüler

Çalışma grubunun ürettiği strateji ve politikaların ayrıntısına girilmeden önce, grubun su kavramını algılayış biçimini ve Samsun'un ilçelerini su ögesi ile ilişkilendiriş biçimini açıklamak gerekmektedir.

Hidrokent Samsun grubuna göre su, kent için **bir kaynak, bir değer** ancak aynı zamanda **bir tehdittir.** Su, tarım, turizm, sanayi ve ulaşım sektörlerinde kullanıldığı için bir değerdir. Barajlarda enerji üretilmesinin yanı sıra, limanın varlığı ve denize dayalı ekonomik faaliyetler ile su aynı zamanda ekonomik bir kaynak olma özelliğini kazanmaktadır. Ancak diğer çalışma gruplarından bazılarının da belirttiği gibi, zemin sıvılaşması, sel ve taşkın, su çekilmesi gibi bazı riskler, zaman zaman suyun Samsun için bir tehdit oluşturmasına da yol açmaktadır. Bu nedenle, Samsun'un en önemli değerlerinden biri olan su ögesine akılcı ve korumacı bir planlama anlayışı ile yaklaşılmalı, su kaynakları sürdürülebilirlik ilkesi gözetilerek kullanılmalı ve Samsun suyun yaratabileceği tehditlere karşı dirençli ve adaptasyon yeteneği yüksek bir şehir olmalıdır.

Yukarıda açıklanan hedeflere ulaşılabilmesi için, Samsun'un ilçeleri sahip oldukları su kaynakları ve bu kaynakların sektörel kullanım alanları üzerinden değerlendirilmiş, stratejiler bu bağlamda 2016-2020, 2020-2025, 2026-2030 ve 2031-2035 yıl aralıklarını kapsayan 4 etapta politikalar üretilmiştir. Bu senaryoda Atakum, Canik, Tekkeköy ve İlkadım *liman kenti*; Bafra ve Çarşamba *ırmak kenti*; Vezirköprü ve Havza *baraj kenti*; Salıpazarı, Asarcık ve Ayvacık *dere kenti*; Ladik *göl kenti* ve Yakakent, Terme ve Alaçam *kıyı kenti* olarak tanımlanmıştır.

Şekil 6.1:" Hidrokent Samsun" vizyonuna göre Samsun İlçeleri

Liman Kenti (İlkadım, Atakum, Canik, Ondokuz Mayıs ve Tekkeköy): Hizmet sektörü ağırlıklı gelişim ve kentsel ticari fonksiyonların odağı

Tekkeköy'e yeni bir liman yapılması

Canik'te yeni bir üniversite kurulması

OndokuzMayıs'da medikal teknopark kurulması

- 2016-2020: Temiz sanayi sistemlerinin kurulması, biyogaz tesislerinin güçlendirilmesi, akıllı ulaşım sistemleri ile koruma alanlarına minimum karbon ayak iziyle ulaşımın sağlanması, su kaynaklarının tampon bölge uygulaması ile korunması, Tekkeköy'e yeni bir liman yapılması
- 2021-2025: Ondokuz Mayıs'ta medikal teknopark ve Canik'te yeni bir üniversite kurulması
- 2026-2030: Kıyı kullanımının sosyal donatı alanları vasıtası ile geliştirilmesi
- 2031-2035: Ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi ile markalaşan ürünlerin pazarlanmasının sağlanması

Irmak Kenti (Bafra ve Çarşamba): Delta ovalarında yoğunlaşan tarımsal üretim potansiyelinden yararlanarak, işleme ve depolama potansiyelinin yaratıldığı odaklar

Bafra ve Çarşamba'da atık su arıtma tesislerinin kurulması

Kızılırmak Kuş Deltası'nda kuş gözlem evinin kurulması

- 2016-2020: Halkın sürdürülebilir turizm konusunda bilinçlendirilmesi ve uygulamaların başlatılması, özellikle bu alanlardaki sanayi tesislerinin karbon ayak izinin azaltılmasına yönelik önlemlerin alınması, Kızılırmak Deltası'nda kuş gözlem evinin kurulması, verimli tarım arazilerinde organik tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması
- 2021-2025: Bu ilçelerde sanayi sektörünün yeşil teknokentler ile desteklenmesi
- 2026-2030: Önemli tarım ürünlerinin markalaşması çalışmalarının yapılması

- 2031-2035: Ulaşım bağlantılarının güçlendirilmesi ile markalaşan ürünlerin pazarlanmasının sağlanması

Baraj Kenti (Havza, Vezirköprü ve Kavak): Üretim ve sanayi potansiyellerinin, sürdürülebilir enerji kullanımları ve ulaşım avantajıyla birleştirip lojistik değere çevrilebileceği odaklar

- 2016-2020: Kırsal yerleşim alanlarında tarımsal örgütlenmenin geliştirilmesi
- 2021-2025: Yüksek Hızlı Tren Hattı ile ilişki kurularak pazarlama kanallarının güçlendirilmesi, Havza Lojistik Merkezi'nin kurulması, Kavak OSB'nin güçlendirilmesi, fay hatlarının çevrelerinde koruma bölgelerinin oluşturulması
- 2026-2030: Havza'da biyogaz tesisinin kurulması

Göl Kenti (Ladik): Turizm potansiyelinin ulaşılabilirliğin artırılması ve sakınımcı politikalarla desteklendiği turizm odağı

- 2016-2020: Meslek Yüksek Okulu ve temel sosyal donatı alanlarının kurulması, köy yolu bağlantılarının güçlendirilmesi, katma değeri yüksek ürünlerin üretimine ağırlık verilmesi
- 2021-2025: Kırsal yerleşim alanlarında tarımsal örgütlenmenin geliştirilmesi, arazi toplulaştırma çalışmalarının yapılması, coğrafi işaretli ürünlerin üretimine öncelik verilmesi, rüzgar enerji santrallerinin kurulmasının teşvik edilmesi, fay hatlarının çevrelerinde koruma bölgelerinin oluşturulması

Ladik'te rüzgar enerji santrallerinin kurulmasının teşvik edilmesi

- 2026-2030: Baraj Kentleriyle ilişkilerin kurulması ile sanayi sektörünün güçlendirilmesi, katma değeri yüksek sanayi ürünlerinin üretilmesi
- 2031-2035: Halkın sürdürülebilir turizm konusunda bilinçlendirilmesi ve uygulamaların başlatılması

Kıyı Kenti (Yakakent, Alaçam ve Terme): Denizselliğin ön plana çıkarıldığı, geçirgen, kıyı art bölgesinin denize erişimini kolaylaştıran kıyı turizmi odakları

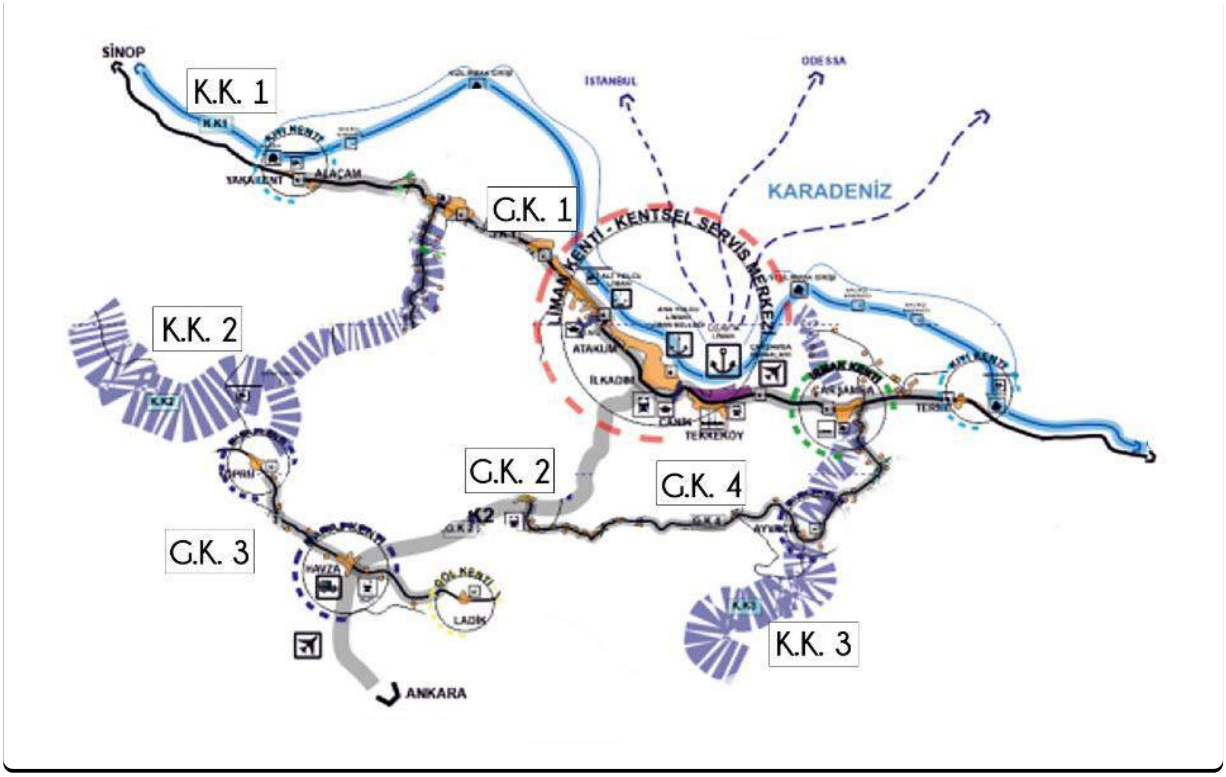
- 2016-2020: Kıyı turizmi, su sporları ve doğa turizminin geliştirilmesi
- 2021-2025: Organik tarımın geliştirilmesi
- 2026-2030: Turizm ve tarım faaliyetleri arasında koruma-kullanma dengesinin oluşturulması

Dere Kenti (Asarcık, Ayvacık ve Salıpazarı): Kırsal yerleşimlerin hizmet merkezleri ve tarım ürünlerini toplama odakları

- 2016-2020: Köy yolu bağlantılarının güçlendirilmesi, katma değeri yüksek ürünlerin üretimine ağırlık verilmesi
- 2021-2025: Kırsal yerleşim alanlarında tarımsal örgütlenmenin geliştirilmesi, arazi toplulaştırma çalışmalarının yapılması, coğrafi işaretli ürünlerin üretimine öncelik verilmesi

- 2026-2030: Baraj Kentleriyle ilişkilerin kurulması ile sanayi sektörünün güçlendirilmesi, katma değeri yüksek sanayi ürünlerinin üretilmesi
- 2031-2035: Halkın sürdürülebilir turizm konusunda bilinçlendirilmesi ve uygulamaların başlatılması

1/150.000 ölçekli stratejik mekânsal planlama çalışması kapsamında belirli kullanımlar özelinde odaklaşan ilçelerin fonksiyonel ve mekânsal bütünlüğü, gelişim ve koruma koridorlarının örgütlenmesi ile sağlanmıştır.

Şekil 6.2: Gelişme ve Koruma Koridorları

Gelişme Koridoru 1 (G.K 1)

Bu koridor denize paralel bir gelişim omurgası olarak kıyı boyunca örgütlenmiştir. Mevcut kıyı hattının geliştirilmesi ve Yakakent-Terme arasında bir toplu ulaşım sistemiyle (hafif raylı) sürekliliği sağlanmış bir kıyı şeridi yaratmak amaçlanmıştır. Böylelikle birinci derece yerleşim merkezi olan merkez ilçeler ve ikinci derece yerleşim merkezi olan Bafra-Çarşamba koridorunda toplu taşıma imkanının sağlanması ile, çalışma-yaşama alanlarının kıyı boyunca dengeli dağılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Kentsel servis kullanımlarının (sağlık, eğitim, sosyal donatı alanları) bu koridorda yoğunlaşması planlanmıştır.

Yakakent-Terme arasında hafif raylı sistem ile toplu taşımanın güçlendirilmesi

Gelişme Koridoru 2 (G.K 2)

Kentin Anadolu ile bağlantısını sağlayan koridor olarak Havza-Kavak-İlkadım yerleşimleri boyunca örgütlenmiştir. Mevcut demiryolu hattına ek olarak Ankara-Ordu Yüksek Hızlı Tren Hattı üzerinde Havza ve İlkadım İlçelerinde istasyon noktaları belirlenmiştir. Bu koridor Liman-Havalimanı-Havza Lojistik Köyü ve Kavak Organize Sanayi Bölgesi hattını bağlayan lojistik özelliklerle donatılmıştır.

Gelişme Koridoru 3 (G.K 3)

Vezirköprü, Havza ve Ladik İlçeleri boyunca uzanan koridorun ulaşım altyapısı, karayolu toplu taşıma sistemi ile desteklenmiş ve bu sayede Havza İlçesinde örgütlenen çalışma alanlarında Vezirköprü ve Ladik'te yaşayan halk için de istihdam yaratılmasının kolaylaştırılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda koridorun etki alanındaki köylerin termal turizm ile geliştirilmesi, Havza Yüksek Hızlı Tren Hattı'nın geçmesi ve bölgenin daha ulaşılabilir bir hal alması ile beraber kolaylaştırılmıştır. Fay hattı üzerinde bulunan koridorun etki alanındaki kırsal yerleşimlerde zemin sağlamlaştırma çalışmalarının yapılması hedeflenmiştir. Deniz ulaşımı ile birlikte limanlar, marinalar ve balıkçı barınaklarıyla kıyı-kent arası etkileşiminin arttırılması amaçlanmıştır.

Gelişme Koridoru 4 (G.K 4)

Bu koridor kırsal yerleşimlerin tarımsal üretim potansiyelini en üst seviyeye çıkarmak ve bu yerleşimlerin tarım ürünleri üretim merkezleri olan Bafra, Çarşamba İlçeleri ve Kavak Organize Sanayi Bölgesi ile etkileşimini arttırmak amacıyla örgütlenmiştir. Koridor etki alanında yer alan kırsal yerleşimlerde kooperatifleşme, gübreleme tekniklerinin iyileştirilmesi, su kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması amaçlanmıştır. Bu hat boyunca merkez köyler belirlenip sosyal donatıları iyileştirilmiş ve toplu taşıma sistemiyle ulaşılabilirlikleri artırılmıştır.

Koruma Koridoru 1 (K.K 1)

Kıyı koruma koridoru boyunca kentsel yerleşimlerin, tarım ve sanayi alanlarının doğal çevreye etkisini azaltmak amacıyla bütünleşik kıyı planı doğrultusunda koruma ve kullanma alanları belirlenmiştir.

Koruma Koridoru 2 (K.K 2)

Kızılırmak Havzası etki alanında yaratılan bu koridor;

- Birinci Derece (Kıyı Alanı-Bafra): Kuş Cenneti Doğal Yaşam ve Tarımsal Koruma Alanı,
- İkinci Derece (Derbent Barajı-Altınkaya Barajı): İçme Suyu Koruma Alanı,
- Üçüncü Derece (Altınkaya Barajı-Kepez Barajı): Doğal Yaşam Koruma Alanı şeklinde kademelendirilmiş ve bu doğrultuda kentsel kısıtlamalar getirilmiş, taşkın alanlarında alınacak önlemler belirlenmiştir.

Koruma Koridoru 3 (K.K 3)

Yeşilırmak Havzası etki alanındaki bu koridor;

- Birinci Derece (Kıyı Alanı-Çarşamba): Tarımsal Koruma Alanı,
- İkinci Derece (Çarşamba-Ayvacık): İçme Suyu Koruma Alanı,

- Üçüncü Derece (Ayvacık-Taşova): Doğal Yaşama Koruma Alanı şeklinde kademelendirilmiştir.

Ek olarak, bazı noktasal müdahalelerde bulunulmuştur. Bu müdahaleler Samsun'un su varlığının bir kaynak, tehdit ve değer olmak üzere değerlendirilmesine bağlı olarak 3 amaca hizmet etmektedir: su kaynaklarının sürdürülebilirliğini arttırmak, mevcut su kaynaklarını korumak, mevcut su kaynaklarının koşullarını iyileştirmek ve verimliliği artırmak; su kaynaklarının yarattığı iklim kaynaklı tehditlere karşı kentin direncini artırmak ve adaptasyon sürecini hızlandırmak ve su kaynaklarının çeşitli kentsel kullanımlar açısından değer yarattığı alanlarda yüksek verimle kullanılmasını sağlamak.

Kaynak Müdahaleleri

- Bafra ve Çarşamba'da atık su arıtma tesisleri yapılması,
- Vezirköprü'de mermer işleme tesislerinin kurulması
- Havza'da RES kurulması
- Havza'da katı atık arıtma ve biyogaz tesisi kurulması

Havza'da rüzgar enerji santrallerinin kurulmasının teşvik edilmesi

Vezirköprü'de mermer işleme tesislerinin kurulmasının teşvik edilmesi

- Asarcık'da tarımsal üretimin artırılması, sulama sistemlerinin geliştirilmesi
- Kavak'da altyapı sistemlerinin geliştirilmesi, kanalizasyon arıtma tesisi ile su kirliliğinin önüne geçilmesi,

Tehdit Müdahaleleri

- Mert ve Kürtün Irmaklarında ıslah ve taşkın önleme yapılarının inşası
- Bafra ve Çarşamba Ovalarında, sıvılaşma riski yüksek bölgelerdeki kırsal yerleşimlerde zemin sağlamlaştırma çalışmalarının yapılması
- Kızılırmak çevresindeki ve yatağındaki riskli alanlarda ıslah ve taşkın önleme yapılarının inşası, taşkın riski altındaki kırsal yerleşimlerin dayanıklılığının artırılması
- Yeşilırmak çevresindeki ve yatağındaki riskli alanlarda ıslah ve taşkın önleme yapılarının inşası, taşkın riski altındaki kırsal yerleşimlerin dayanıklılığının artırılması
- Deniz taşkınlarını önlemek amacıyla 19 Mayıs ilçesinde mendirek ve dalgakıran yapılması,
- Ladik'te riskli yapıların belirlenerek zemin sağlamlaştırması yapılması

Değer Müdahaleleri

- Atakum'da içme suyu rezervlerinin iyileştirilmesi
- Atakum İlçesinde düşük kademeli yolcu limanı yapılması

Atakum'da düşük kapasiteli yolcu limanı yapılması

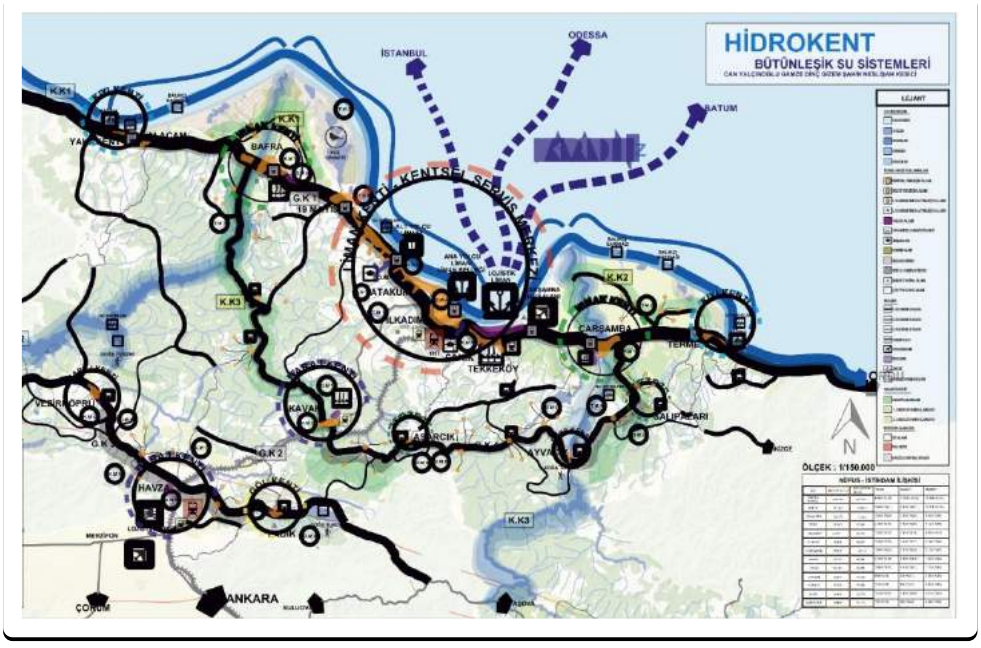
- Salıpazarı'nda içme suyu kalitesi düşük olan kırsal yerleşimlerde, içme suyunun kalitesinin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması
- Asarcık ve Ayvacık İlçelerinde bulunan kırsal yerleşimlerde akıllı sulama ve damlama yöntemi ile sulama sistemlerinin geliştirilmesi ve teşvik edilmesine yönelik çalışmaların yapılması

- Samsun merkez liman alanının yükünün Tekkeköy ilçesindeki öneri liman alanına aktarılması
- Bafra İlçesinde bulunan OSB'nin hâkim rüzgâr yönü üzerinde ve koruma bölgesi sınırları içerisinde bulunması sebebiyle kentin doğusuna alınması
- Kavak İlçesinde bulunan OSB'nin kapasitesinin artırılması
- Havza İlçesinde lojistik köy kurulması
- Ladik ilçesinde kış turizmine yönelik mevcut tesislerin iyileştirilmesi, kapasitenin artırılması için yeni tesisler yapılması
- Havza ve Vezirköprü ilçelerinde termal turizmin geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması, ilçelerde termal turizm merkezleri yaratılması

Planlama döneminin sonu olan 2035 yılında ulaşılması hedeflenen ilçe nüfusları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Alaçam	43.601	Ladik	33.774
Asarcık	25.888	Salıpazarı	27.519
Ayvacık	29.269	Samsun Merkez	674.519
Bafra	184.651	Terme	97.860
Çarşamba	171.375	Vezirköprü	115.115
Havza	68.096	Yakakent	25.972
Kavak	46.080		

Tablo 6.1: 2035 Yılı İlçe Bazında Nüfus Öngörüleri

Şekil 6.3: Hidrokent Samsun, 1/150.000 Ölçekli Stratejik Mekânsal Plan Pafta

3.7. ÇALIŞMA GRUBU 7: MARKAKENT SAMSUN

3.7.1. Temel Sorun Alanları ve Vizyon

Yedinci çalışma grubuna göre Samsun gelişimi için coğrafi, ekonomik ve lojistik açıdan önem arz eden birçok olanağa sahip olmakla beraber bu potansiyelleri tam verimle kullanamamaktadır. Samsun bölgesel sanayi ilişkileri incelendiğinde TR83 Bölgesi illeri arasında sektörün en gelişmiş olduğu ildir. Samsun'da oldukça gelişmiş olan medikal sanayisi ile dünya çapında büyük öneme sahiptir. Birçok ulaşım modunun ilde var olması, ilin lojistik önemini artırmaktadır. Çevre illerde üretilen ürünler Samsun-Ankara Karayolu üzerinden Samsun'a rahatlıkla ulaşmakta, bu ürünlerin ihracatı Samsun ve Yeşilyurt Limanlarından sağlanabilmektedir. Samsun'da üretilen ürünlerin Anadolu'ya dağıtımı da aynı yolla yapılmaktadır. Ek olarak Tekkeköy'de bulunan Samsun Limanı demiryolu altyapısına yakınlığı sebebi ile avantajlı bir konumda bulunmaktadır.

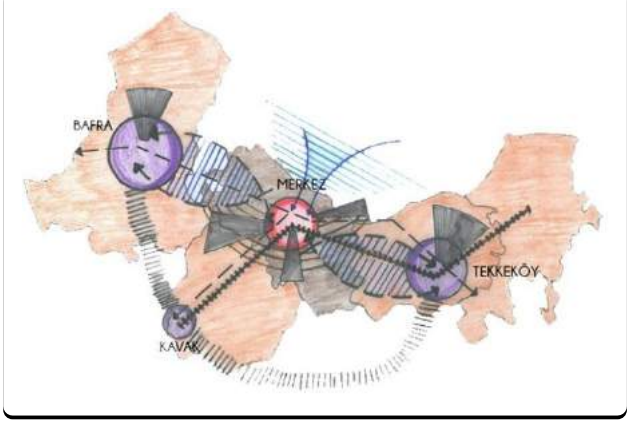
Samsun yalnızca sanayi sektöründe değil, tarım sektöründe de güçlü bir ildir. Sahip olduğu iki önemli delta ovasının (Bafra ve Çarşamba Ovaları) verimli toprakları sayesinde tarım sektöründe diğer TR83 illerinden öndedir. Bu iki delta ovasındaki ürünlerin çeşitliliği ve geniş tarım alanları organik tarım için bir potansiyel taşımaktadır. Samsun'da kayda değer oranda tarımsal üretim yapılmasına rağmen, katma değeri yüksek ürünler üretilememektedir.

TR83 illerinin sağlık istatistiklerine bakıldığında, Samsun'un sağlık sektöründe diğer TR83 illerinden daha gelişmiş olduğu görülmektedir. 1000 kişiye düşen yatak sayısında Samsun Türkiye ortalamasının da üzerinde yer almaktadır. Mevcut hastaneler, yatak sayısı, ar-ge ve Ondokuz Mayıs Üniversite'sine bağlı tıp fakültesinin varlığı Samsun'un sağlık kenti olma potansiyelini artırmaktadır.

Samsun'da eğitim altyapısı Türkiye standartlarının üzerinde olmakla beraber, ortaokul sayısında bir yetersizlik gözlemlenmektedir. Samsun'da bulunan Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin eğitim kalitesinin yüksek olması, üniversitenin çevre illerde yaşayan öğrenciler tarafından tercih edilmesine sebep olmaktadır. Ayrıca Ondokuz Mayıs Üniversitesine bağlı Teknopark kent için önemli bir ar-ge odağıdır.

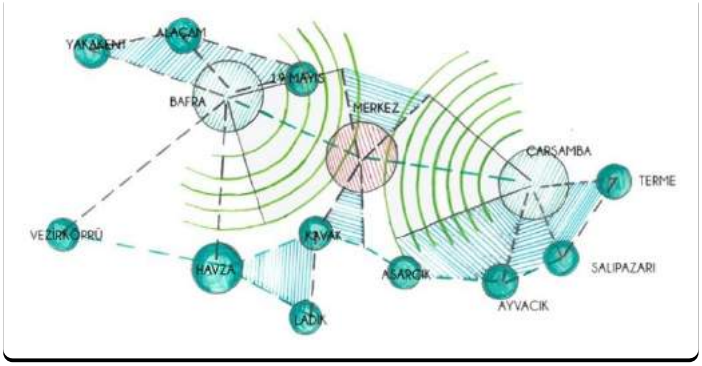
Özetle Samsun, liman ile Karadeniz'in Avrupa'ya açılan kapısı olmasının yanında, karayolları bağlantısı ile İç Anadolu'yu Orta Karadeniz'e bağlayan, kıyı boyunca devamlı erişim ile Karadeniz ve Akdeniz arasındaki ticari ilişkilere etki eden, iki verimli ova ve akarsu kurulmuş, gelişmesi oldukça mümkün bir konumda bulunmaktadır. Ancak bu potansiyellerin sistematik ve sürdürülebilir bir şekilde değerlendirilmesini sağlayacak, bütüncül bir plan hayata geçirilememiştir. Bu nedenle Samsun belirli sektörlerde gelişmeye sahip olduğu bütün kapasite ile kanalize olamamış, bu nedenle markalaşma konusunda sorunlar yaşamıştır. Bu nedenle çalışma grubunun belirledikleri ilk temel sorun alanları Samsun'un küresel ölçekte öne çıkma potansiyeline sahip olduğu sektörler üzerinden tanımlanmıştır:

1- Samsun medikal sanayide gelişme göstermek için ciddi bir altyapıya ve potansiyele sahip olmasına rağmen, yeterli kalifiye eleman ve girişimcilerin bulunmaması bu alanda markalaşamamaya neden olmaktadır.

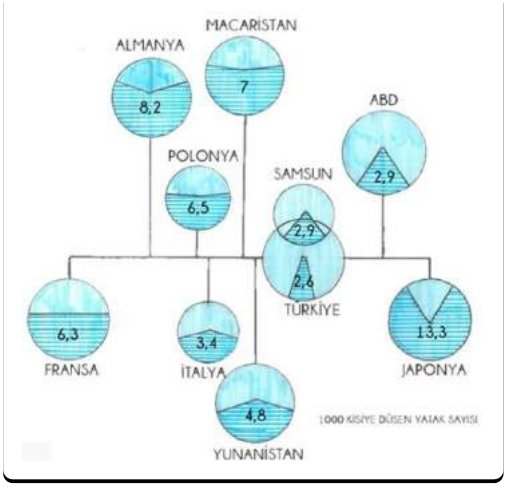
Şekil 7.1: Samsun'da sanayi sektörünün mekânsal örgütlenmesi

2- Samsun'da organik tarım potansiyeli yeterli bilgi birikimi ve teknolojik ekipman eksikliği nedeniyle kullanılamamakta, tarımda genel olarak verimlilik düşük kalmakta ve tarımsal örgütlenme sağlanamamaktadır.

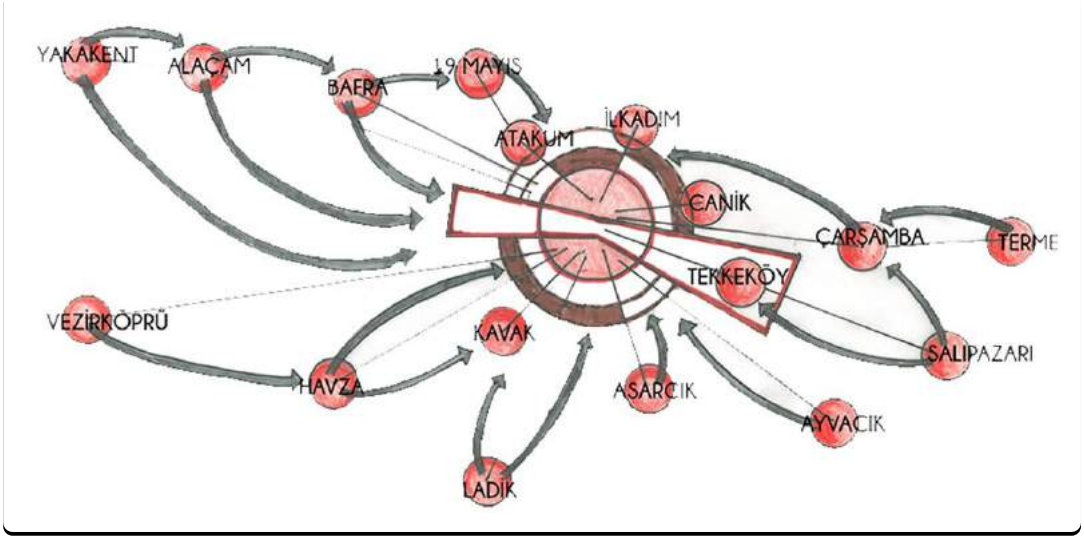
Şekil 7.2: Samsun'da tarım sektörünün mekânsal örgütlenmesi

3- T.C. Sağlık Bakanlığı ve Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından sağlık kenti olarak belirlenmesine rağmen, Samsun'un sağlık altyapısı uluslararası standartlara erişememektedir.

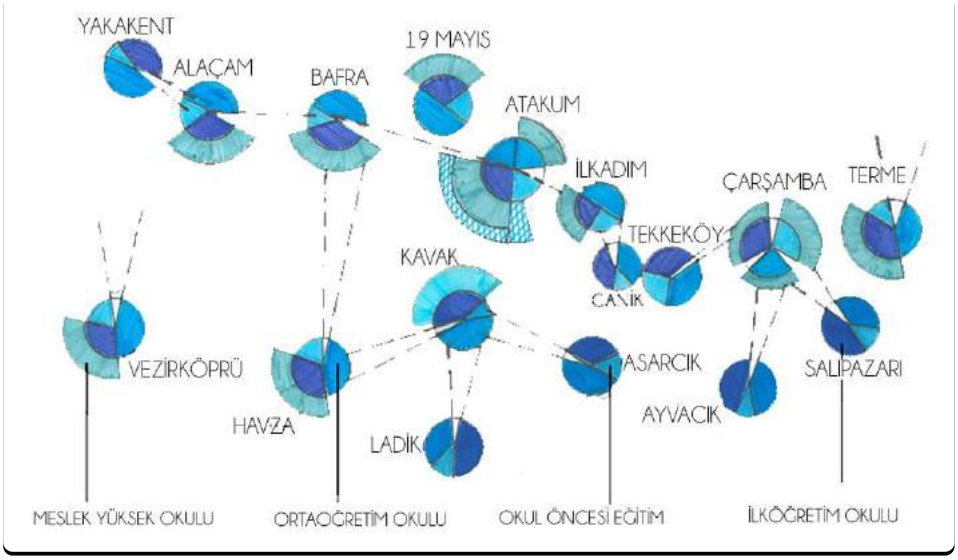
Şekil 7.3: Dünyada, Türkiye'de ve Samsun'da 1000 kişiye düşen yatak sayısı

4- Samsun'un İlçeleri ekonomik ve sosyal açıdan kent merkezine bağımlıdır, ilçelerde yeterli iş olanağı bulunmamaktadır ve ilçeler kent merkezine göç vermektedir.

Şekil 7.4: Samsun merkez ilçeler-çevre ilçeler arası etkileşimler

5- Üniversite Samsun'un kentsel ve ekonomik hayatına yeterli katkıyı sağlayamamakta, eğitim birimleri ağırlıklı olarak kent merkezinde bulunmaktadır.

Şekil 7.5: Samsun'da eğitim sektörünün mekânsal örgütlenmesi

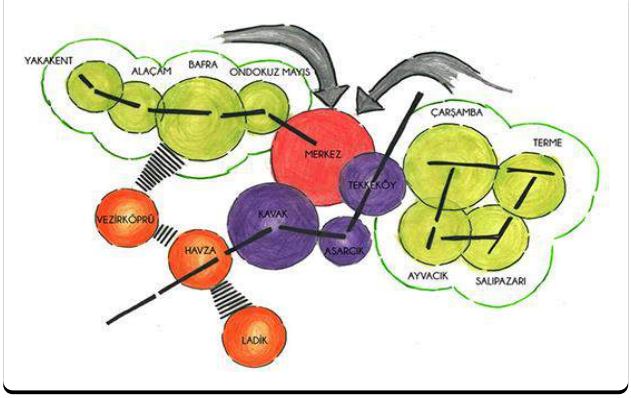
Yukarıda açıklanan potansiyel ve sorunlardan hareketle, Samsun'un uzun vadeli bölgesel gelişimi için yedinci çalışma grubu vizyonunu "Medikal başta olmak üzere sanayi, organik tarım, eğitim, sağlık ve turizm potansiyellerini en verimli şekilde kullanan, katma değeri yüksek ürünler üreten ve adını hem yurtiçinde hem yurtdışında duyurmayı başaran, yüksek potansiyele sahip olduğu alanlarda markalaşan, markakent Samsun" olarak belirlemiştir. Markakent Samsun vizyonunun iki ana ilkesi sürdürülebilirlik ve rekabetçiliktir.

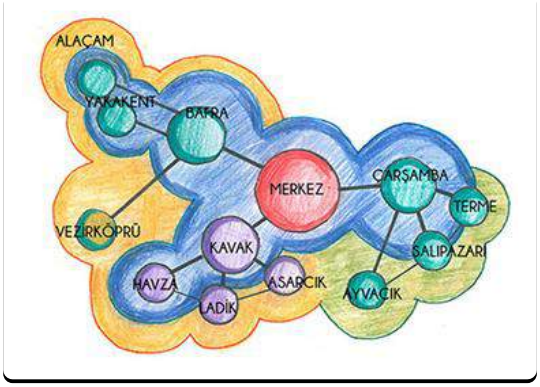
Şekil 7.6: Markakent Samsun Vizyonu ve temel ilkeleri

3.7.2. Stratejik Amaçlar ve Politikalar

Marka Kent Samsun Çalışma Grubu, strateji ve politikalarını kent bütününde belirli noktalarda kesintiye uğrayan sektörel ilişkilerin markalaşma yolunda daha bütüncül bir hale gelmesi amacı ile üretmişlerdir. Böylelikle Samsun kent merkezi ve ilçeler birbirleri ile daha kuvvetli mekânsal ve ekonomik ilişkiler kurarak, Samsun'un en önemli potansiyelleri yüksek verimle kullanılabilecek ve çıktılar il genelinde yaygınlaştırılabilecektir. Mekânsal organizasyon birçok çalışma grubunda olduğu gibi, koridor yapısı ve yerleşim kademelenmesi ile kurulacaktır. Bu mekânsal organizasyon, başta ulaşım altyapısının güçlendirilmesi olmak üzere birçok farklı stratejinin sırasıyla hayata geçirildiği, 5 yılı kapsayan 3 etapta tamamlanacaktır.

Şekil 7.7: Samsun'da sektörel ilişkiler

Şekil 7.8: Markalaşma yolundaki Samsun'da sektörel ilişkiler

Çalışma grubunun hazırladığı 1/150.000 ölçekli stratejik mekansal planın kararları organik tarım koridoru, batı aksında bir turizm koridoru, güneybatı aksında medikal sanayi koridoru ve iki sektörel eğitim koridoru özelinde belirlenmiştir. Batı aksının alt merkezi **Bafra**, doğu aksının alt merkezi **Çarşamba** ve güneybatı aksının alt merkezi **Kavak** olarak belirlenmiştir. Alt merkezlerin belirlenmesinde baz alınan temel ölçüt ulaşım bağlantıları açısından avantajlı coğrafi konumlarda bulunmaları olmuştur. Aşağıda, üç gelişim koridoru için belirlenen strateji ve politikalar detaylı biçimde açıklanmıştır.

1) ORGANİK TARIM KORİDORU

İlin doğu ve batı yakalarında yer alan organik tarım koridorlarında bir kırsal kalkınma modeli uygulanacaktır. Ulaşılabilirlik ve nüfus yoğunluğu kriterlerine bağlı olarak merkez köyler belirlenecek, kırsal yerleşim yapısına rasyonel bir şekil verilecektir. Tarım arazilerinin parçalı yapıda kalarak üretimde verimliliği düşürmesinin önüne toplulaştırma çalışmaları ile geçilecektir. Bu yapı kurulacak kooperatiflerle desteklenecektir. Böylelikle ilçelerin nüfus kaybetmesi ve çiftçilerin başka sektörlere yönelmesi durdurulmaya çalışılacaktır.

Çarşamba:

Çarşamba OSB'nin tarım ihtisas OSB'ye dönüştürülmesi

Çarşamba-Terme-Ordu demiryolu hattı

- Çarşamba'nın tarımsal alt merkez haline gelebilmesi için tarım koridorunda yer alan kooperatiflerin merkezleri ilçede kurulacaktır.
- Çarşamba'da bulunan demiryolu altyapısı kullanılacak, Terme'den geçerek Ordu'ya ulaştırılması sağlanacaktır. Karayolu ağının iyileştirilmesi çalışmaları yapılacaktır.
- Çarşamba'da var olan OSB'nin tarım ihtisas OSB'ye dönüşümü sağlanacaktır.
- Kızılot, Fatsalılar, Muşçalı, Şeyhhabil, Kumcuğaz Köyleri merkez köy olarak belirlenecek, ana ulaşım aksları ile bağlantıları güçlendirilecek, bu köylerde üretim kooperatifi birlikleri kurulacaktır.

Terme:

- Terme'de uygulamalı tarım sistemi oluşturulacak, tarım kredi kooperatifi kurulacak ve üreticilerin eğitilmesi sağlanacaktır.
- Tarım sektöründe çalışacak kalifiye eleman ve bilinçli üretici yetiştirecek eğitim merkezleri açılacaktır.
- Mevcut potansiyelin değerlendirilmesi için alternatif tarım ve organik tarım geliştirilecektir.
- Terme-Çarşamba karayolunun iyileştirilmesi çalışmaları yapılacak, ticari fonksiyonu güçlendirilecektir.

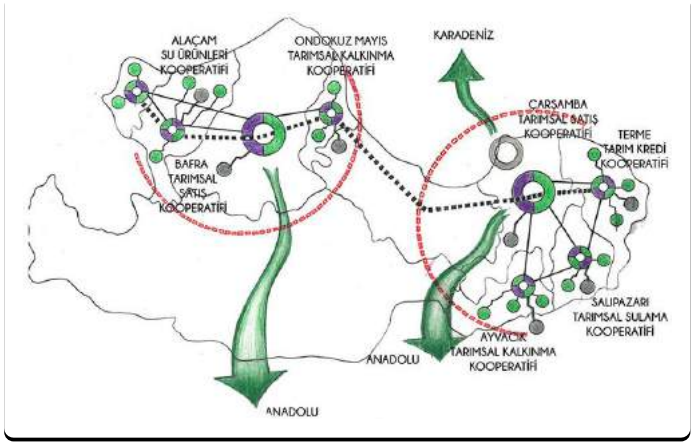
- Terme-Salıpazarı karayolunun iyileştirilmesi çalışmaları yapılacak, ilçeler arası tarımsal birliktelik artırılacaktır.
- Altınlı ve Bağsaray Köyleri merkez köy olarak belirlenecektir.

Salıpazarı:

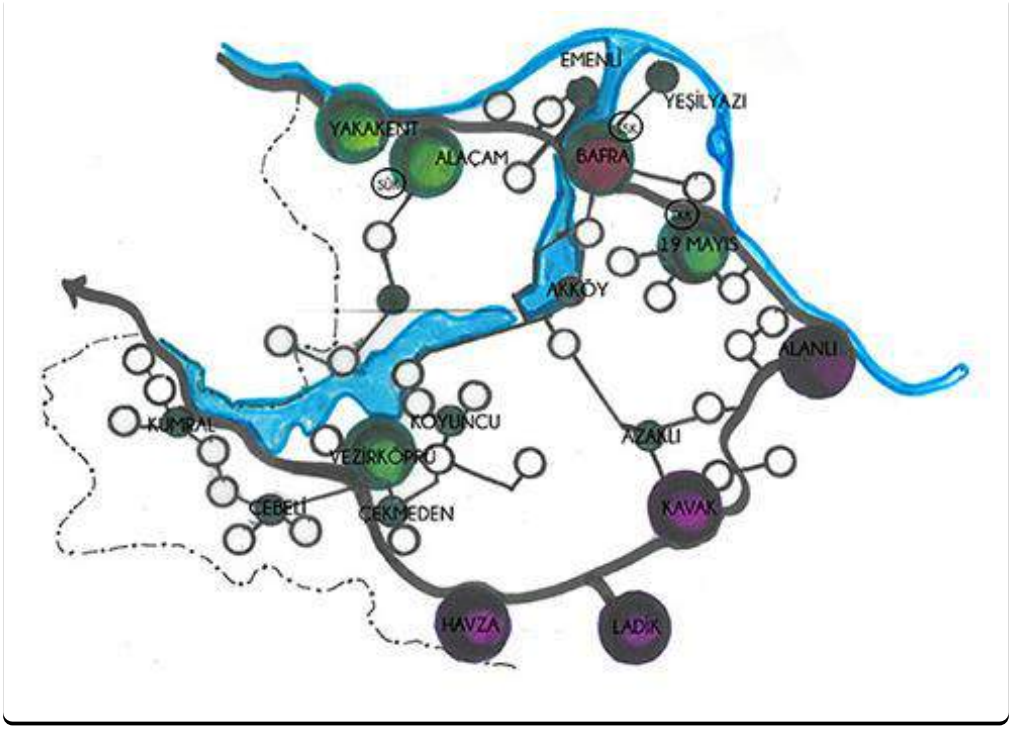
- Mevcut tarımsal potansiyelin değerlendirilmesi amacı ile organik tarım yatırımlarına verilen teşvikler artırılacak, organik tarımı desteklemesi için tarımsal sulama kooperatifi kurulacaktır.
- Uygulamalı tarım alanlarının yaratılması ile tarımsal üretim desteklenecek ve tarımsal üretim ile elde edilen hammaddelerin işlenmesini sağlayacak sanayi tesisleri açılacaktır.
- Bu faaliyetler hayata geçirilirken Salıpazarı'nın batısında bulunan koruma alanının tahribatının önlenmesi için tedbirler alınacaktır.
- Salıpazarı-Çarşamba ve Salıpazarı-Terme karayollarının iyileştirilmesi çalışmaları yapılacak, Salıpazarı-Ayvacık karayolu ağı oluşturulacaktır.
- Tacalan, Tahnal ve Kalfalı Köyleri merkez köy olarak belirlenecektir.

Ayvacık:

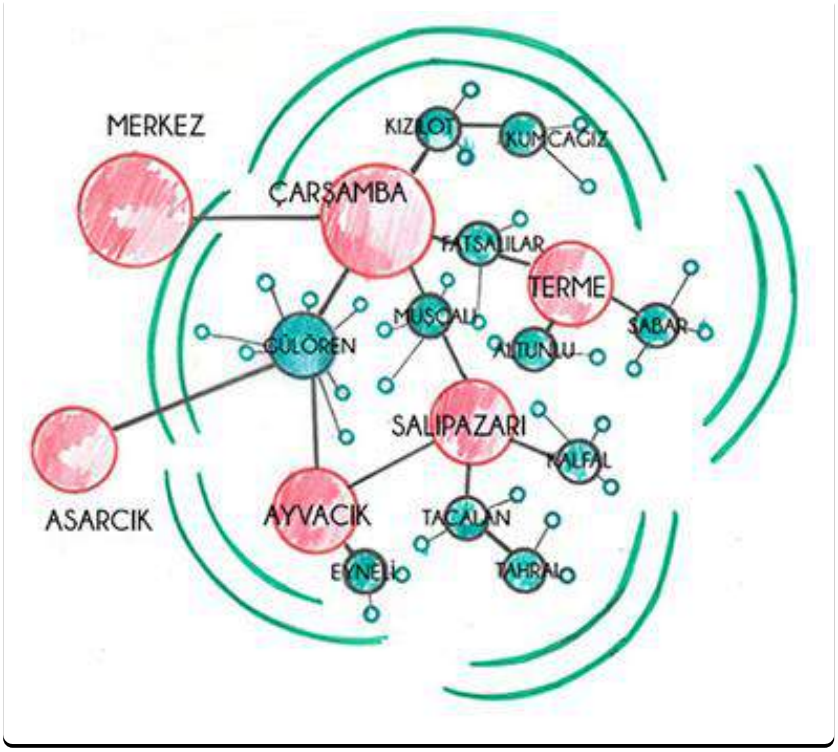
- Mevcut tarımsal potansiyelin değerlendirilmesi amacı ile organik tarım yatırımlarına verilen teşvikler artırılacaktır.
- Uygulamalı tarım alanlarının yaratılması ile tarımsal üretim desteklenecek ve tarımsal kalkınma kooperatifi kurulacaktır.
- Tarım sektöründe çalışacak kalifiye eleman ve bilinçli üretici yetiştirecek eğitim merkezleri açılacaktır.
- Depolama alanlarının kurulması ve iyileştirilen karayolları ile ürünlerin sağlıklı dağıtımı sağlanacaktır.
- Eynel Köyü merkez köy olarak belirlenecektir.

Şekil 7.9: Organik tarım koridoru

Şekil 7.10: Batı organik tarım örgütlenme şeması

Şekil 7.11: Doğu organik tarım örgütlenme şeması

2) MEDİKAL SANAYİ KORİDORU

Kavak:

- Kavak'ın kırsal potansiyeli ve Ankara-Samsun karayolu bağlantısı üzerindeki konumu kullanılarak bu bölgede bir alt merkez olması sağlanacaktır.
- Kavak'ta bulunan OSB'nin medikal sanayi alanında uzmanlaşması sağlanacaktır. Mevcut demiryolu altyapısı üzerine İlçede istasyon önerilerek buradaki depolama alanlarında ürünlerin toplanması ve dağıtımı sağlanacaktır.
- Kavak'ta gelişimin sağlanması ile artış gösterecek nüfus için oluşacak konut ihtiyacının karşılanması için tarım alanlarının tahribatına sebep olmayacak şekilde yeni yerleşim alanları önerilecektir.
- İlkadım'da açılacak bölgesel hastanenin kullanacağı medikal ürünler Kavak'tan temin edilecektir.

Kavak'ta bulunan OSB'nin medikal sanayi alanında uzmanlaşması

İlkadım'da bir bölge hastanesi açılması

Asarcık:

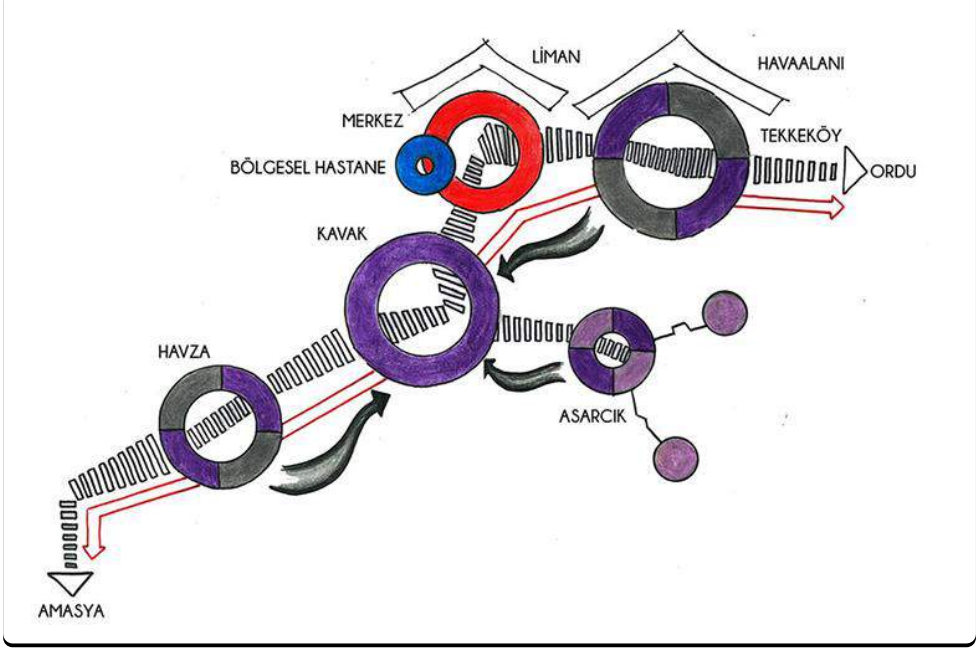
- Asarcık Sivas-Samsun demiryolu altyapısına eklemlenecektir. Medikal sanayiye girdi sağlaması amacı ile İlçede plastik, cam ve metal üretimi geliştirilecektir.
- Üretilen medikal sanayi girdilerinin ve işlenilen ürünlerin bölgesel ölçekte dağıtılmasına katkıda bulunulacaktır.
- Lojistik merkez niteliği taşıyan Kavak İlçesinin erişilebilirliğini artırmak amacı ile karayolu iyileştirme çalışmaları yapılacaktır.

Havza:

- Havza demiryolu altyapısının üzerinde olması sebebi ile potansiyel gelişim alanlarından biridir.
- Havza'da bulunan OSB geliştirilecek, depolama alanları oluşturularak ürünlerin dağıtımı kolaylaştırılacak ve Havza'nın Kavak ile beraber çalışması sağlanacaktır.
- Bölgeden fay hattının geçmesi nedeni ile önerilen yeni yerleşim alanlarında yapılaşmaya sınırlamalar getirilerek, deprem kuşağı üzerinde 6306 sayılı Afet Riskli Alanların Dönüştürülmesi Üzerine Kanun ve Yönetmeliklere uyulacaktır.
- Havza'nın Samsun'a 81 km uzaklıkta olmasının yarattığı kopukluk sanayi ve turizm yatırımları ile giderilmeye çalışılacaktır.

Tekkeköy:

- Tekkeköy'de bulunan OSB medikal sanayiye girdi sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.
- İlçenin güney kesiminde yeni bir gelişme alanı önerilecektir.
- Tekkeköy ilçe merkezinin İlçede bulunan Yeşilyurt ve Toros Gübre Limanlarının bağlantıları güçlendirilecektir.
- Kavak'ta üretilen medikal ürünlerin yurtdışına dağıtımı Tekkeköy'deki Yeşilyurt Limanı ve Samsun Çarşamba Havalimanı üzerinden yapılacaktır.

Şekil 7.11: Medikal Sanayi Koridoru

3) TURİZM KORİDORU

Bafra:

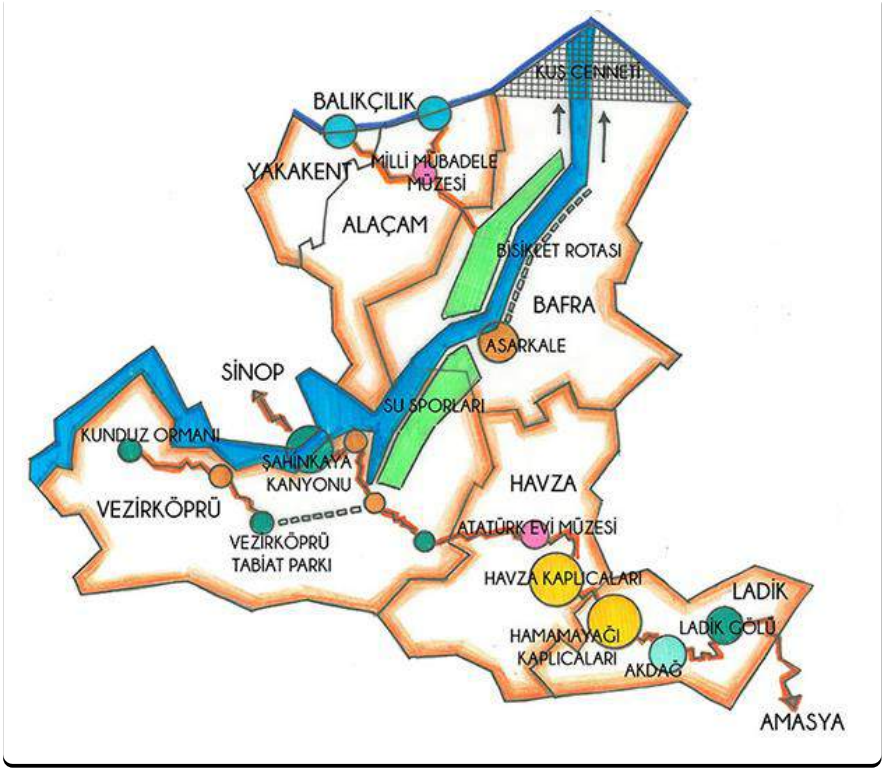
- Mevcut turizm fakültesi geliştirilerek turizm alanında işletme ve kuruluşların üretim ve hizmet faaliyetlerinin verimli bir şekilde yürütülmesinde ihtiyaç duyulan ara elemanların yetiştirilmesi sağlanacaktır.
- Kızılırmak Deltası boyunca önerilen bisiklet rotası, kamp alanları, su sporları ve trekking rotasının oluşturulduğu turizm rotası Kuş Cenneti ile desteklenecektir.
- Önerilen konaklama tesisleri ile turizm kapasitesi artırılacaktır.

Vezirköprü:

- Girişimcilik alanında istenilen düzeyde aktif olmayan Vezirköprü'de mevcut termal turizm ve doğa turizmi potansiyellerinin değerlendirilmesi için ilçede girişimcilik eğitimleri düzenlenecek, girişimcilere verilen teşvikler artırılacaktır.
- Yetersiz ulaşım altyapısı iyileştirilecek, Samsun ile ulaşım olanakları artırılacaktır.
- Kızılırmak Vadisi ve arkeolojik kazı alanları turizme katkı sağlayacak, ilçede turizmin geliştirilmesi ile istihdam yaratılacaktır.
- Önerilen konaklama tesisleri ile turizm kapasitesi artırılacaktır.

Havza:

- Tüm yolların kesişim noktasında yer alması nedeni ile stratejik öneme sahip olan Havza, termal su kaynaklarına sahip olması, Çamtepe Höyükleri ve Tümülüsleri, gastronomi kültürü, cami, köprü ve türbeleri ile turizm için bir odak noktası olacaktır.
- Önerilen konaklama tesisleri ile turizm kapasitesi artırılacaktır.

Şekil 7.12: Turizm Koridoru

4) EĞİTİM KORİDORLARI

Havza-Kavak-Tekkeköy Sanayi Eğitim Aksı

- Medikal sanayi sektöründe çalışacak kalifiye eleman yetiştirilmesine hizmet edecek bu aks bölgesel hastanenin Merkez (İlkadım) kurulması ile güçlendirilecektir.

Alaçam-Bafra-Ondokuz Mayıs Üniversitesi-Tekkeköy-Çarşamba Eğitim Aksı

- Tarımsal sanayi ve medikal sanayi sektörlerinde kalifiye eleman ihtiyacını karşılayacak teknik liseler ve meslek yüksek okulları önerilecektir.
- Alaçam'da bir Su Ürünleri fakültesi açılacaktır.
- Bafra'daki Turizm Fakültesi geliştirilecektir.
- Ondokuz Mayıs'da bulunan Denizcilik Fakültesi geliştirilecektir.
- Atakum'da bulunan üniversite hastanesi, kurulacak ar-ge ve mevcut Teknopark ile birlikte çalıştırılacaktır. Ar-ge tesisleri Ondokuz Mayıs Üniversitesi ile birlikte çalışacak şekilde kampüs içine kurulacaktır.

Alaçam'da Su Ürünleri Fakültesi'nin açılması

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kampüsü içinde ar-ge tesislerinin kurulması

Tekkeköy'de sağlık meslek liseleri, sağlık meslek yüksek okulu ve teknik liseler açılması

Çarşamba'da Ziraat Fakültesi'nin açılması

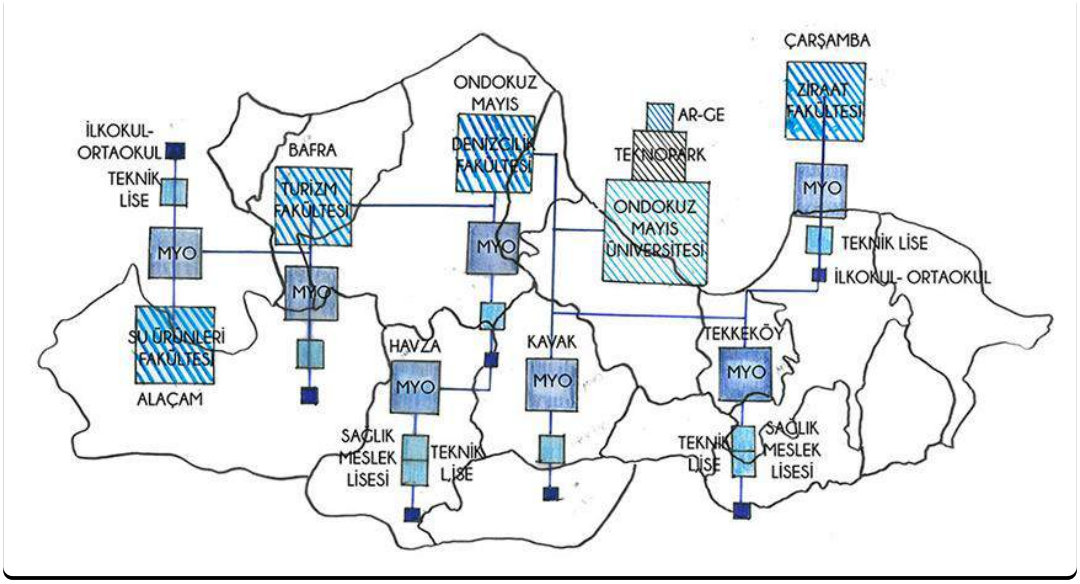
- İlkadım'da bir bölge hastanesi açılacak, Tekkeköy'de kurulacak sağlık meslek liseleri, meslek yüksekokulu ve teknik liselerle hastanenin teknik eleman ihtiyacı karşılanacaktır.
- Çarşamba'da organik tarım ve hayvancılığı desteklemek amacı ile bir Ziraat Fakültesi açılacaktır. Fakülte kurulacak olan gıda imalathaneleri ile birlikte çalışacak, tarım, sanayi ve eğitim birlikteliği sağlanacaktır.

Havza:

- Havza Ankara-Samsun karayolu üzerinde bulunması sebebi ile potansiyel gelişim alanlarından biridir. Turizmin de geliştirilmesi ile nüfus çekecek olan bu ilçeye meslek teknik lisesi ve OSB için eleman yetiştirecek bir meslek yüksek okulu önerilecektir.

Kavak:

- Medikal sanayinin geliştirilecek olması, coğrafi konumu ve yeni ulaşım bağlantıları ile alt merkez niteliği kazanacak olan Kavak'ta bir nüfus artışı olacağı öngörülmektedir. İlçede hem medikal sanayiyi destekleyecek olan meslek yüksek okulu ve teknik lise açılacak, hem de Bölge Hastanesi için teknik eleman yetiştirilecektir.

Şekil 7.13: Eğitim kademelenmesi

Görüldüğü üzere, kurulacak bu koridor yapısı içinde ulaşım altyapısı kritik önemdedir. Bu nedenle 3 etapta gerçekleştirilmesi planlanan politikalar içinde, ulaşım politikalarını ayrıca incelemek faydalı olacaktır. 2016-2021 yılları arasını kapsayan 1. planlama döneminde Çarşamba ve Bafra'ya gidecek olan demiryolunun çalışmaları, Sivas-Samsun konvensiyonel demiryolu hattının iyileştirme çalışmaları ve Ankara-Samsun yüksek hızlı tren hattı çalışmaları başlayacaktır. Tekkeköy'de bulunan limanı Ondokuz Mayıs Üniversitesi'ne bağlayacak olan çevre yolunun ve çevre yolunun sanayi aksına hizmet verecek ek bağlantı yollarının inşaatına başlanacaktır. Samsun kent merkezinin diğer illerle ve ilçeleriyle olan karayolu bağlantıları yol iyileştirme çalışmaları ile güçlendirilecektir. Sanayi koridorunda üretilen ürünlerin ihracatının yapılacağı Tekkeköy'deki Toros Gübre Limanı ve Yeşilyurt Limanı'nın kapasiteleri artırılacaktır. Turizm rotasında odaklar arası erişilebilirliği maksimize etmek amacı ile Ladik, Havza, Vezirköprü ve Bafra arasındaki karayollarında iyileştirme çalışmaları yapılacaktır.

2021-2026 yılları arasını kapsayan 2. Planlama döneminde ise, medikal sanayi koridoruna girdi sağlayacak Asarcık'ta demiryolu çalışmalarına başlanacaktır. Anakara-Samsun yüksek hızlı tren hattı çalışmaları bitirilecektir. İlçeleri birbirlerine bağlayan karayolu bağlantıları güçlendirilecektir, kopuk bağlantılar yeni yolların yapımı ile kurulacaktır. Tekkeköy Limanı ihracata hazır hale gelecektir. Çarşamba'da bulunan Havalimanı'nın yük ve yolcu taşımacılığı kapasitesi bu dönemde artırılacaktır. Limanlardan Feribot seferleri başlayacaktır.

2026-2031 yılları arasını kapsayan son planlama döneminde ise, tüm konvensiyonel demiryolu hattının iyileştirme çalışmaları bitirilecektir. Köy yollarının iyileştirme çalışmaları yapılacak, köylerin birbirleriyle bağlantıları güçlendirilecektir. Havayolu ve denizyolu hatları istenen kapasitede taşımacılık yapabilecek kapasiteye gelmiş olacaktır.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü (ODTÜ ŞBP) 4. Sınıf öğrencileri 2016-2017 Samsun Planlama ve Tasarım Stüdyosu kapsamında Samsun İli için bir stratejik mekânsal planlama egzersizi yapmışlardır. Yapılan çalışmalarda, ilin sorunlarından yola çıkılarak belirlenmiş bir vizyon dahilinde tasarlanan Samsun'un mekânsal, ekonomik ve bölgesel gelişim senaryoları ortaya konmuştur.

2006 yılında yukarıda tariflenen çalışmanın çok daha kapsamlı ve profesyonel biçimde hazırlanmış bir versiyonu sayılabilecek olan Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerinden oluşan TR83 Düzey 2 bölgesi için Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi (YHGP) Bölgesel Gelişme Ana Planı hazırlanmıştır. Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi (YHGP); ülkesel ölçekte alınmış kararlara ve uluslararası kurallara uyan biçimde hazırlanmış ve alt ölçekte yapılacak planlar arasında, plan hiyerarşisine uygun bağların kurulmasını sağlamayı amaçlayan bir bölge planıdır. YHGP'de yer alan 5 temel stratejik alan: **etkin bir mekânsal organizasyon oluşturulması**; **insan kaynaklarının ve toplumsal yapının geliştirilmesi; işletmelerin rekabet gücünün artırılması ve dışa açılma**; **ekolojik dengelerin, çevrenin korunması ve durumunun iyileştirilmesi** ve **kurumsal yapının güçlendirilmesidir** (bkz: Ek 1)**.**

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 4. Sınıf öğrencileri tarafından hazırlanan stratejik mekânsal planlarda Samsun için belirlenen stratejik amaçlar YHGP bağlamında incelendiği zaman, öğrencilerin çalışmalarında odaklandıkları konuların YHGP'nin stratejik amaçları ile büyük ölçüde örtüştüğü değerlendirilmektedir. Bu planlarda, YHGP'nin ilk 4 stratejik amacı altındaki öncelik ve tedbirlerde detaylı olarak incelenen ulaşım altyapısı, enerji üretimi, kırsal yerleşimlerde tarımsal örgütlenme, kırsal alanların ekonomik ve sosyal kalkınması, eğitim organizasyonu, sanayide uzmanlaşmış bölgeler ve kümelenme, ar-ge faaliyetleri, sürdürülebilir ekolojik turizm, çevresel ve kentsel koruma gibi birçok konuya temas edilmiştir.

Yukarıda detaylarıyla anlatılan 7 çalışma grubunun hemen hemen önerdiği bazı müdahaleler ve vizyonlarına bağlı olarak ortaya koydukları kimi özel çalışma alanları, YHGP Bölgesel Gelişme Ana Planı'nda öncelik ve/veya tedbir olarak yer bulmaktadır. Öncelikle **YHGP'nin birinci stratejik amacı olan "Etkin bir mekânsal organizasyon oluşturulması"** başlığı altında üzerinde durulan "Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması" önceliği, çalışma gruplarının hazırladığı planlarda da karşımıza çıkmaktadır. YHGP'de bu öncelik altında önerilen tedbirlere paralel olarak çalışma gruplarının birçoğu planlı kentsel gelişme için alt ölçekte hazırlanacak planlara yol gösterecek mekânsal gelişme yönlerini ve yöntemlerini (3. ve 4. grubun ilçeler için yeni konut alanlarının gelişim yönlerinin kabaca belirlenmesi, 1. grubun growthpole tipi gelişim önerisi, 2. grubun yerleşim alanlarında infill yöntemi ile konut üretimi vb.) belirlemişlerdir. Yine bu öncelik kapsamında alınacak tedbirlerden olan afet güvenliğinin sağlanması 5. çalışma grubunun hazırladığı planda kritik bir öneme sahip olmakla beraber, diğer grupların hazırladığı planlarda da yer bulmaktadır.

YHGP'de tanımlanan ikinci stratejik amaç olan **"İnsan kaynaklarının ve toplumsal yapının geliştirilmesi"**amacına hizmet edecek projelerin en önemlilerinden biri kırsal alanda istihdam olanaklarının artırılması ve kırda sağlık ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesidir. Bütün gruplar vizyonlarına göre farklılaşan bir mekânsal bütünlük kurgusu içinde yerleşim alanlarını kademelendirmiş, çeşitli kademeler arasındaki ulaşım bağlantılarının üstünde önemle durmuş, 1. ve/veya 2. Kademe alanları köylerin sosyal anlamda hizmet alacağı ve kırsal nüfusa istihdam yaratacak fonksiyonlarla donatmışlardır. Ek olarak YHGP'de bu stratejik amaç altında işlenen konulardan bazıları şunlardır:

mesleki eğitim ile sektörlerin talep ettiği nitelikli eleman ihtiyacının karşılanması arasındaki ilişkinin kurulması, araştırma olanaklarının artırılması, tarımsal üretimin verimli hale getirilmesi için tarımsal yayım ve eğitim programlarının düzenlenmesi.

Birçok grup, eğitim ile sektörel işgücü arasındaki bağlantıyı yerleşim alanlarına sektörel odaklar olma fonksiyonu yükleyip, bu alanlarda ilgili sektörlere eleman yetiştirecek eğitim altyapısını kurmak ve/veya geliştirmek üzerinden kurmuştur. Örneğin 7. çalışma grubu olan "Markakent Samsun" grubu, bu ilçelere verdikleri sektörel gelişim rollerine binaen, Ondokuz Mayıs'da bulunan Denizcilik Fakültesi'nin geliştirilmesini, Alaçam'da bir Su Ürünleri Fakültesi kurulmasını, Tekkeköy'de sağlık meslek liseleri, sağlık meslek yüksek okulu ve teknik liseler açılmasını, Çarşamba'da bir Ziraat Fakültesi kurulmasını önermiştir.

İkinci stratejik amaç altında da belirtildiği şekilde bu **eğitim altyapısının Ar-Ge olanakları ile desteklenmesi** çalışma gruplarından birçoğunun kurgusunda yer almaktadır. "B(ağ)lantı Kenti Samsun" çalışma grubu tarımsal üretimde kooperatifleşme ile tarımsal örgütlenmede mekânsal ve kurumsal bütünlüğün sağlanmasını, kurulması öngörülen kooperatif birimlerinin yetki alanları içinde Ar-Ge çalışmalarını ve tarımsal eğitimi koordine etmesini önermektedir. "Dengeli Gelişen Ağ Kent Samsun" çalışma grubu ise OMÜ'ye yakın olan Ondokuz Mayıs ilçesinde tarımsal ar-ge merkezi önerilmesi ve teknoloji-üretim işbirliğinin sağlanmasını önermektedir. Kurguları içinde sağlık endüstrisi kritik bir role sahip olan "Markakent Samsun" çalışma grubu ise Atakum'da bulunan üniversite hastanesi, OMÜ Kampüsü içinde kurulması planlanan ar-ge tesisleri ve mevcut Teknopark'ın beraber çalıştığı bir sistem tasarlamıştır.

YHGP'nin 3. stratejik amacı **işletmelerin rekabetçilik gücünün artırılması ve dışa açılma** konularına odaklanmaktadır. Belirlenen tedbirler OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi, ar-ge çalışmalarının artırılması, bölgede tarım ve sanayi entegrasyonunun sağlanmasını, ulusal ve uluslararası ticaretin geliştirilmesini kapsamaktadır.

Bu bağlamda, ilk iki stratejik amaç için geçerli olduğu gibi, ODTÜ ŞBP öğrencilerinin planlama çalışmaları ile YHGP'nin 3. Stratejik amacı arasında paralellik olduğunu gözlemlemek mümkündür. Yerleşim kademelenmesi yaklaşımını izleyen bütün gruplar, 1. ve 2. Kademe odaklarda ihtisas OSB'ler önermiştir. Örneğin, "Markakent Samsun" çalışma grubu **organik tarım koridoru**nun üzerinde yer alan ve tarımsal alt merkez olarak belirledikleri Çarşamba'da var olan OSB'nin tarım ihtisas OSB'ye dönüşümünü önermişlerdir. Kavak'ı sanayi, Asarcık'ı tarım odağı olarak seçen ve bu iki ilçeye alt merkez fonksiyonu yükleyen "Çok Fonksiyonlu Bölge Kent" çalışma grubu ise, iki ilçeyi birlikte çalışabilen odaklar olarak tanımlamış, tarım-sanayi entegrasyonunu sağlamaya yönelik olarak böyle bir tedbir almıştır. Ek olarak Kavak'ta tarım ihtisas OSB kurulmasını önermiştir. Ar-ge faaliyetleri Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Teknopark ve önerilen Tekkeköy Lojistik Merkezi ile gerekli ulaşım bağlantıları sağlanarak, Bafra Medikal OSB ile çalışacak Bafra-Atakum-Merkez ve Tekkeköy arasında bir **inovasyon ekseni** oluşturulması ile geliştirilmeye çalışılmıştır. Benzer şekilde "Ekolojik Denge Kenti Samsun"çalışma grubu, ikincil merkez konumunda olan Çarşamba, Bafra ve Ladik ilçelerinin ekonomik anlamda güçlendirilmesi için tarım sektörünü önceliklendirmiştir. **Çarşamba'da** bulunan Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nün güçlendirilmesi, **Çarşamba** ve **Bafra'da** ilçede tarım ihtisas organize sanayi bölgesi kurulması ile tarımsal üretimin geliştirilmesi, **tarım ve sanayi birlikteliğinin sağlanması** ile ürünlerin katma değerinin artırılması öngörülmüştür.

Bölgede **ulusal ve uluslararası ticaretin geliştirilmesi** konusu bütün gruplarca ulaşım ilişkilerinin kuvvetlendirilmesi ile sağlanmaya çalışılmıştır. Kent içi, ulusal ve uluslararası alt merkezler arasındaki ulaşımın hem yük hem yolcu taşımacılığında daha hızlı ve konforluhale getirilmesi için yeni karayolu ve demiryolu hatalarının önerilmesi, yol iyileştirme çalışmaları, havaalanının kapasitesinin artırılması gibi müdahaleler ile kuvvetlendirilmesi önerilmiştir. Yapımı süren Samsun-Ankara arası yüksek hızlı tren hattı ve Samsun'da halihazırda varolan demiryolu altyapısı baz alınarak yeni demiryolu hatları önerilmiştir. Aşağıda, gruplardan bazılarının ulaşım politikaları özetlenmiştir.

"Bağlantı Kenti Samsun" çalışma grubunun stratejik mekânsal planlama çalışmaları kapsamında önerilen ulaşım politikalarından bazıları şunlardır: çevre kentlerle olan karayolları ulaşım ağını geliştirmek, var olan demiryolu hattına ek olarak Bafra-Ordu ve Samsun-Ankara arasında bir demiryolu hattı önermek (Samsun-Ankara arasında önerilen demiryolu hattı için Ulaştırma Bakanlığı'nın başlatmış olduğu yüksek hızlı tren projesi esas alınmıştır) ve İç Anadolu kentleri ile ulaşım bağlantısını Ankara üzerinden sağlamak, Samsun-Çarşamba Havaalanı'nın kapasitesini artırmak, yurtdışı seferlerini başlatmak, Samsun'u multi modal bir ulaşım noktası olması sebebi ile yatırımcılar için çekim noktası haline getirmek ve kapasitesi oldukça düşük olan Samsun Limanı'nın yanına Tekkeköy'de bir liman daha açarak bölgenin uluslararası ticaret kapasitesinin artırmak.

"Çok Fonksiyonlu Bölge Kent Samsun" çalışma grubu Samsun-Ankara arasında üretim ve dağıtım ağının güçlendirilmesi için Samsun-Ankara arasında ve Samsun-Mersin üretim ve dağıtım ağının güçlendirilmesi için Asarcık ve Erbaa'dan geçen yeni bir karayolu önerisini getirmiştir. Ayrıca tarımsal merkez olan Asarcık ve sanayi odağı olan Kavak'ın ürünlerini Tekkeköy'de açılacak limana ulaştırmasını sağlayacak bir demiryolu önerisinde bulunmuştur. Mevcut durumda 3. Derece yol olan Vezirköprü-Kavak karayolunun 2'ye yükseltilecek ve vizyona bağlı olarak oluşturulacak fonksiyonel merkezlerin bağlantısı sağlanacaktır. Merkezdeki limanın (Samsunport) işlevi değiştirilecek, liman turizm sektörü için elverişli bir hale getirilecektir. Tekkeköy'de Samsunport'a ek olarak sanayi ve tarım ürünlerinin pazarlanması için **ihtisaslaşmış yeni bir liman** açılacaktır. Bu sayede Tekkeköy birincil dağıtım merkezi olacaktır. Tekkeköy'e yapılan liman ile mevcut sanayi ve tersanenin etkileşiminden yararlanılarak yeni bir lojistik merkez yapılacaktır.

"Ekolojik Denge Kenti Samsun" Bafra-Samsun-Çarşamba arasındaki ulaşımın hızlanması ve trafiğin Samsun kent merkezi içinde yoğunlaştığı noktalarda yavaşlamaması için, Samsun **kent merkezinin güneyinde bir çevre yolu** önermiştir. Bu çevre yolu, Samsun Sahil yolunun yerleşimden geçen kısmının güneye taşınması ile oluşturulacak, böylece sahil yolunun kıyıdaki ayrıştırıcı etkisi de giderilmiş olacaktır. Ayrıca Çarşamba-Ladik ve Ladik-Bafra arasındaki ulaşım bağlantısı, yeni 2. Derece yol önerileri ile kuvvetlendirilmiştir. Ek olarak, bu ilçeler arasında mal ve hizmet akışının daha hızlı ve etkin hale getirilmesi amacıyla var olan demiryolu hattına eklemeler yapılmıştır. Samsun-Ankara hattına Ladik'e doğru yeni bir kol eklenmiş, doğu hattı Çarşamba'ya kadar uzatılmıştır. Samsun kent merkezi ile Çarşamba arasında bir banliyö hattı ve Atakum'daki tramvay hattı üzerinde Bafra'ya giden araçlar için bir toplu taşıma aktarım noktası önerilmiştir.

YHGP kapsamında belirlenen dördüncü stratejik amaç olan **"Ekolojik dengelerin, çevrenin korunması ve durumunun iyileştirilmesi"**altında yer verilen eko-sistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin korunması öncelikleri ODTÜ ŞBP öğrencilerinin çalışmalarında da yer bulmaktadır. "Dengeli Gelişen Ağ Kent Samsun" çalışma grubu, Kızılırmak ve Yeşilırmak havzalarını ekolojik ağ olarak tanımlamıştır. Bu iki ağ üzerinde yer alan ekolojik alanların doğal değerlerinin ortaya çıkarılması, korunması, kopmuş

ekolojik bölgeler arasındaki sürekliliğin sağlanması ve bu ağlar aracılığıyla sürdürülebilir turizm potansiyellerinin artırılması stratejilerini üretmiştir. Bu kapsamda, doğal ve tarihi karaktere sahip olan Vezirköprü'nün Kızılırmak Ekolojik Ağına eklemlenerek ekolojik alt merkez olarak gelişmesi, Vezirköprü'de bulunan Kunduz Ormanlarındaki ekosistemin korunması için bu bölgenin özel önlem alınacak alan olarak belirlenmesi ve bir doğa bilim merkezi kurulması, Şahinkaya Kanyonu çevresinin **rekreatif üretim proje alanı** olarak belirlenmesi önerilmiştir. Benzer şekilde doğal ve tarihi karaktere sahip olan Ayvacık'ın Yeşilırmak Ekolojik Ağına eklemlenerek ekolojik alt merkez olarak gelişmesi önerilmiştir. Ladik Gölü, Samsun merkezde bulunan Subasar Ormanı ve çevresindeki tarım alanlarıözel önlem alınacak alan olarak belirlenmiş ve ekolojik ağlara entegre edilmiştir. Tavşan Dağı'ndaki yayla turizmi potansiyelinin güçlendirilmesi için ekolojik ağa eklemlenmesi için bu alanın yayla turizmi gelişme alanı olarak belirlenmiştir. Aynı politika ile Tavşan Dağı'ndaki yayla turizmi potansiyeli de değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Ekolojik dengelerin ve biyolojik çeşitliliğin korunması konusunu detaylı olarak işleyen bir diğer çalışma grubu "Ekolojik Denge Kenti Samsun" çalışma grubudur. Üç ana kararından biri biyolojik çeşitliliği korunmuş **ekolojik koridorun oluşturulması** olan çalışma grubu, bu koridor Çarşamba ve Bafra'yı Vezirköprü, Havza, Ladik, Asarcık, Salıpazarı ve Terme ilçelerini içine alan bir rota ile birbirine bağlamaktadır. Rota üzerindeki doğal alanların kullanımları farklılaşmakla beraber alanların sürekliliği sağlanmıştır. Rota üzerinde Bafra'da yer alan Kızılırmak Nehri üzerindeki Derbent ve Altınkaya Barajları özel olarak ele alınmıştır. Bu alanlarda peyzaj onarımı ve doğaya yeniden kazandırma çalışmalarının yapılmasına karar verilmiştir. Rotanın batı kıyısındaki başlangıç noktası olan Kızılırmak Deltası, ekolojik koridorun güçlü bileşenlerinden biri olarak ele alınmıştır. Rekreasyon alanlarının içinde geniş yer tuttuğu bütüncül bir KAİP yapılması ve Deltanın UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kalıcı olarak girmesinin sağlanmasının üzerinde önemle durulmuştur.

Bu bağlamda ODTÜ ŞBP öğrencileri tarafından hazırlanan planlar Türkiye'deki plan hiyerarşisi içerisinde değerlendirildiğinde, YHGP Bölgesel Gelişme Ana Planı ve Samsun için kentsel ölçekte hazırlanabilecek imar planları arasında uyumu sağlamak açısından oldukça elverişli, mekânsal yönü baskın politika belgeleri olarak değerlendirilebilir. Yapılan stratejik mekânsal planlama çalışmalarının her birinin farklı bir vizyon üzerinden geliştirilmiş olması bu noktada avantaj sağlamaktadır. Planlar birçok farklı konuya yönelik uygulamaların kent mekânında fonksiyonel odaklar, koridorlar ve bölgeler oluşturma pratikleri üzerinden nasıl örgütlenebileceğine dair önemli ipuçları vermektedir. Ek olarak, yukarıda örneklendirildiği gibi YHGP'de öncelikler, projeler ve tedbirler şeklinde yer bulan bazı müdahaleler için sorulabilecek "Nerede?" sorusunun cevabını, bu planlarda Samsun özelinde bulmak mümkündür.

KAYNAKÇA

Albrechts, L. (2006b), Bridge the Gap: From Spatial Planning to Strategic Projects, European Planning Studies, Cilt 14, Sayı 10, s. 1487-1500.

Gavrila-Paven, I. & Bele, I. (2017), Developing a GrowthPole: Theory and Reality, Management, Ornagizations and Society, s. 209-214.

Gedikli, B. (2016), Stratejik Mekansal Planlama: Planlamada Yeni Anlayışlar, Yöntemler ve Teknikler, *Kentsel Planlama Kuramları,* s. 237-290, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

Healey, P. (1997), An Institutional Approach to Spatial Planning, *Making Strategic Spatial Plans Innovation in Europe*, s. 21-36, UCL Press, Londra.

Polat, E. (2010), Planlamada Yeni Bir Paradigma Baskısı: Stratejik Mekansal Planlama. *Çağdaş Yerel Yönetimler,*Cilt 19, Sayı 4,s. 1-18.

Polat, E.&Bilsel, S. G. (2007), Mimarinin ve Kentin Birlikte Planlanması'nda Farklılaşan Kavramlar Üzerine…, *Planlama Dergisi,* 2006, Sayı 4, s. 57-67.

Polat, S. & Dostoğlu, N. (2007), Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine: Bursa'da Kükürtlü ve Mudanya Örnekleri, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi,* 2007, Cilt 12, Sayı 1, s. 61-76.

Taşan-Kok, T. (2008). Changing Interpretations of 'Flexibility' in the Planning Literature: From Opportunism to Creativity?, *International Planning Studies*, Cilt 13, Sayı 3, s. 183- 195.

www.csb.gov.tr

OKA

ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI

MIDDLE BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

Samsun Merkez Organize San. Böl. Yasar Dogu Cad.
No: 62 Tekkeköy/SAMSUN

+90 (362) 431 24 00

info@oka.org.tr

www.oka.org.tr

/okaorgtr

/OrtaKaradenizKalkınmaAjansı

AMASYA YATIRIM DESTEK OFİSİ

Dere Mh. Igneci Baba Sk. No:30 AMASYA

+90 (358) 212 69 66

ÇORUM YATIRIM DESTEK OFİSİ

T.C. Çorum Valiligi A Blok Hizmet Binasi
Kat: 3 ÇORUM

+90 (364) 225 74 70

SAMSUN YATIRIM DESTEK OFİSİ

Samsun Merkez Organize San. Böl. Yasar Dogu Cad.
No: 62 Tekkeköy/SAMSUN

+90 (362) 431 24 00

TOKAT YATIRIM DESTEK OFİSİ

Kabe-i Mescit Mahallesi Bekir Pasa Sokak
No:11 Merkez TOKAT

+90 (356) 228 93 60